

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Milan Hanák

**Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení
konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Tematický okruh: Trestní právo hmotné a procesní

Datum vypracování práce: 7. 7. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 256 819 znaků včetně mezer.

.....
Mgr. Milan Hanák

Ve Žďáru nad Sázavou dne 7. 7. 2018

Děkuji panu prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., vedoucímu mé rigorózní práce, za cenné rady, které mi pomohly při psaní této práce. Mé poděkování patří rovněž kpt. Mgr. Michalu Laškovi, vrchnímu komisaři I. oddělení Odboru obecné kriminality Krajského ředitelství policie kraje Vysočina a kpt. Mgr. Pavlu Kucikovi, vrchnímu komisaři Oddělení práva a kriminalistiky Útvaru policejního vzdělávání a služební přípravy, Odbor zabezpečení výuky Holešov, jimž oběma jsem vděčný za konzultace a poskytnutí materiálů ke zpracování.

Obsah

Úvod.....	6
1. Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení.....	7
1.1. Vývoj právní úpravy zvláštních způsobů dokazování v trestním řádu	7
1.2. Společné znaky zvláštních způsobů dokazování.....	8
2. Konfrontace.....	10
2.1. Zásady provádění konfrontace	11
2.2. Praktický průběh konfrontace	11
2.3. Konfrontované subjekty, osoby přítomné konfrontaci	13
2.4. Předchozí výslech konfrontovaných osob	14
2.5. Dokumentace konfrontace.....	15
2.6. Použití ustanovení trestního řádu o výpovědi obviněného a o svědcích.....	16
2.7. Konfrontace mladistvého a jiná omezení při konfrontaci	17
2.8. Opětovný výslech konfrontovaných osob	19
2.9. Použití konfrontace v přípravném řízení	19
3. Rekognice.....	21
3.1. Rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon	24
3.2. Výslech před rekognicí.....	27
3.3. Příprava rekognice.....	29
3.4. Zajištění účasti osob na rekognici	30
3.5. Zákaz donucování k sebeobviňování	31
3.6. Poučení poznávající a poznávané osoby	32
3.7. Proces znovupoznání.....	34
3.8. Identifikace poznávané osoby	36
3.9. Analogické použití ustanovení o výpovědi obviněného a svědka na rekognici	39
3.10. Dokumentace rekognice	40
3.11. Rekognice in natura	41
3.12. Dodatečný výslech osob.....	43
3.13. Praktické problémy při provádění rekognice	43
3.14. Kazuistika.....	46
3.14.1. Příklad těžkého ublížení na zdraví ze dne 12. 10. 2013	46
4. Vyšetřovací pokus	49
4.1. Druhy vyšetřovacího pokusu.....	51
4.2. Použití vyšetřovacího pokusu.....	52
4.3. Podpůrné použití vyšetřovacího pokusu	54
4.4. Příprava a taktické provedení vyšetřovacího pokusu	55
4.5. Osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu	58
4.6. Účast znalce na vyšetřovacím pokusu	61
4.7. Dokumentace a závěry vyšetřovacího pokusu	62
4.8. Kazuistika.....	64
4.8.1. Dopravní nehoda ze dne 26. 9. 2017	64
4.8.2. Příklad vraždy P.P. ze dne 2. 5. 2015	66
5. Rekonstrukce.....	69
5.1. Charakteristika rekonstrukce.....	69
5.2. Zásady provádění rekonstrukce.....	70
5.3. Použití rekonstrukce	70
5.4. Obstarání příkazu k domovní prohlídce	71
5.5. Dokumentace rekonstrukce	72
5.6. Pohled na rekonstrukci z kriminalistického hlediska	72
5.7. Rozdíly rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu	73
6. Prověrka na místě.....	74
6.1. Použití.....	74

6.2. Postup při prověře na místě	75
6.3. Zásady provádění prověrky na místě	75
6.4. Taktika provedení	77
6.5. Dokumentace prověrky na místě	77
6.6. Odlišnosti prověrky na místě (od jiných procesních úkonů).....	78
7. Obecně k dokumentaci zvláštních způsobů dokazování.....	80
8. Zacházení s utajovaným svědkem.....	83
9. Komparatistika	85
Závěr	87
Seznam použitých zdrojů	89
Příloha č. 1	93
Příloha č. 2	96

Úvod

Úvodu této práce by snad bylo vhodné využít k úvaze, jak se ve zvláštních způsobech dokazování názorně prolíná kriminalistika s právní vědou, kde současnou právní úpravu v oddílu třetím hlavy páté trestního řádu lze vnímat jako určité promítnutí praxe, která dříve mnohdy ohýbala nedostatečná zákonná ustanovení o výslechu či ohledání místa činu až nakonec našla svůj obraz právě v samostatné úpravě zvláštních způsobů dokazování v trestním řádu. Zvláštní způsoby dokazování jsou stejně tak zajímavým tématem z pohledu kriminalistického jako i právního, nejsou bez zajímavosti ani po stránce kriminalistické techniky a věřím, že ani z pohledu laického ne.

Na počátku dvacátého století velký učitel kriminalistiky Šejnoha, když citoval filosofa Schopenhauera uvedl: „*Lékař vidí člověka v celé jeho slabosti, právník v celé jeho špatnosti a teolog ve veškeré jeho hlouposti.*“ *K této satirické větě, která má v sobě poněkud paradoxní pravdu, nutno dodati, že kriminalista se nesmí na člověka dívati očima ani jednoho z jmenovaných odborníků, nýbrž jej musí viděti očima všech: i v jeho hlouposti, slabosti a špatnosti, ale také v jeho chytrosti, síle a ušlechtilosti.*“ Není to ani tak myšlenka počátku dvacátého století jako spíše myšlenka nadčasová, která se odráží i v daném zpracovávaném tématu. Zvláštní způsoby dokazování jsou úkony, které vyžadují po člověku, který je provádí, aby si osvojil to, co je vlastní řadě profesí. Jednak to jsou organizační schopnosti, dále právní znalosti, ale např. i schopnost stát se na chvíli moderátorem. Bylo by zjevně chybou vnímat tyto instituty, které vygeneroval přinejmenším stoletý vývoj kriminalistiky pouze očima právníky či jen očima kriminalisty či jen z pohledu technického.

Cílem této práce je podat výklad o zvláštních způsobech dokazování v trestním řízení v širších souvislostech. Práce bude pojednávat obecně o všech zvláštních způsobech dokazování, zejména v části věnované historickému vývoji úpravy v trestním řádu, dále v pojednání o společných znacích a také v úvahách de lege ferenda. Jednotlivě pak každému z institutů, tedy konfrontaci, rekognici, vyšetřovacímu pokusu, rekonstrukci a prověrce na místě budou věnovány samostatné kapitoly. K bližšímu zkoumání byl zvolen vyšetřovací pokus a rekognice, proto je těmto dvěma procesním úkonům věnována i rozsahem větší část textu než těm ostatním. Nad rámec tématu bude práce pojednávat o rekonstrukci a prověrce na místě. Autor považuje za vhodné vyjádřit se i k těmto zvláštním způsobům dokazování, jsou jim věnovány závěrečné kapitoly.

Ačkoliv se tato práce bude snažit o přesnost ve vyjadřování, používá i pojmy jako „vyšetřovatel“, „kriminalista“, což nejsou pojmy legální nebo alespoň z pohledu dnešní právní úpravy ne a autor si toho je vědom. Tato a jiná ne zcela právní pojmenování jsou použita pro lepší pochopení textu či z důvodu obratnějšího vyjádření dané problematiky.

1. Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení

Je faktem, že kriminalistická praxe má charakter poznávacího procesu, protože jedním z hlavních úkolů kriminalistiky je odhalení, objasnění a poznání kriminalisticky relevantních událostí. Na rozdíl od procesních (vyšetřovacích) úkonů, metody kriminalistické praxe musí mít schopnost poznání objektu zájmu bez ohledu na formální podmínky jeho využití v praxi a současně je třeba připomenout, že ne každá metoda kriminalistické praxe nalezne své uplatnění i ve formě procesního úkonu. Procesní úkony musí mimo jiné splňovat i jisté formální náležitosti požadované zákonem.¹ Zvláštní způsoby dokazování v sobě snoubí obojí, tedy obsahují jak prvky kriminalistické taktiky, tak i prvky procesního charakteru.

Z hlediska oboru kriminalistiky jsou zvláštní způsoby dokazování specifické samostatné metody kriminalistické praktické činnosti, vyznačují se zvláštními postupy a metodikou. Na rozdíl od práva kriminalistika věnuje pozornost spíše přípravě úkonů, jejich organizačnímu zabezpečení, taktice provedení a dalším otázkám, které souvisejí se specifickou povahou úkonů.

1.1. Vývoj právní úpravy zvláštních způsobů dokazování v trestním řádu

Dříve, tj. až do 31. 12. 2001 nebyly v trestním řádu zvláštní způsoby dokazování upraveny, a to i přes to, že se jednalo o v praxi velmi často používané úkony, spíše kriminalistické povahy. Mezi tyto úkony se řadí konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Zatímco konfrontace byla alespoň stručně upravena v ust. § 94 trestního řádu a rekognice v ust. § 93 odst. 2 trestního řádu (ve znění účinném do 31. 12. 2011), další ze zvláštních způsobů dokazování – vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě nebyly v trestním řádu upraveny vůbec. S účinností novely trestního řádu – zákona č. 265/2001 Sb. byl do trestního řádu zakotven postup při provádění těchto úkonů, prováděných v rámci dokazování, konkrétně v ustanoveních §§ 104a až 104e.² Tato ustanovení byla doplněna v souladu s dosavadním vývojem judikatury v této oblasti a v souladu s poznatky právní praxe a kriminalistiky. Další změnou, která zasáhla do hlavy páté trestního řádu byla novela provedená zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Touto změnou se zvýšila věková hranice u osob, u nichž je omezené provedení konfrontace, rekognice a vyšetřovacího pokusu, a to z 15 let na 18 let. To vyplývá z ust. §§ 102, 104a odst. 5, 104b odst. 7 a 104c odst. 3 trestního řádu. Zmiňovaná změna trestního řádu vyloučila i konfrontaci osoby mladší 18 let s obviněným, jestliže byl spáchán trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.³

Podle §§ 104a až 104e se postupuje ve kterémkoliv stádiu trestního řízení, tedy nejen

1 KONRÁD, Zdeněk. K procesu konstituování rekognice jako metody kriminalistické praxe a procesního úkonu v českém trestním řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 3, s. 178.

2 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1528.

3 Konkrétně v ust. § 104a odst. 5 větě třetí je uvedeno, že: „*tváří v tvář nelze postavit též poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.*“

v průběhu přípravného řízení, jestliže přichází v úvahu použití některého ze zvláštních způsobů dokazování. V některých případech ale zákon sám užití některých zvláštních způsobů dokazování omezuje. Půjde např. o provádění konfrontace zásadně jen v řízení před soudem. Také v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže je uvedeno, že ke konfrontaci mladistvého lze přistoupit, a to výjimečně, až v řízení před soudem pro mládež. Pravidla provádění zvláštních způsobů dokazování budou platit stejně i tehdy, jestliže je některý ze zvláštních způsobů dokazování prováděn při dokazování v hlavním líčení a ve veřejném zasedání. Rekonstrukci, rekognici, prověrku na místě nebo vyšetřovací pokus je možné provést i bez souhlasu osoby, u níž mají být provedeny, v obydlí, v jiných prostorách či na pozemcích a za obdobných podmínek, které jsou stanoveny pro provedení uvedených prostor a pozemků.⁴

Zvláštní způsoby dokazování je možné použít také v řízení proti mladistvému podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, použijí se i v řízení vedeném proti právnické osobě podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

Oblast zvláštních způsobů dokazování je rozvedena a blíže popsána v interních aktech řízení policie. Provádění konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě v minulosti upravovaly také čl. 77 až čl. 72 závazného pokynu policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení. Tento pokyn byl zrušen a nahrazen novým závazným pokynem č. 103/2013, o plnění úkolů v trestním řízení, zrušený pokyn č. 30/2009 prakticky kopíroval ust. § 104a a následující trestního řádu.

1.2. Společné znaky zvláštních způsobů dokazování

Společných znaků zvláštních způsobů dokazování bychom našli mnoho a nemělo by patrně většího smyslu uvádět na tomto místě jejich výčet, kdy zejména např. u rekonstrukce a prověrky na místě je zcela patrná podobnost těchto úkonů. Koneckonců podobnost je i důvod, proč jsou tyto instituty zařazeny společně v oddílu třetím hlavy páté trestního řádu. Laická a mnohdy i odborná veřejnost často nesprávně zaměňuje názvy těchto úkonů, v minulosti se dokonce i stávalo, že samy soudy neměly např. v pojmenování vyšetřovacího pokusu jasno. Dále budou shody a odlišnosti zvláštních způsobů dokazování rozvedeny v jednotlivých kapitolách. K doplnění toho co bude uvedeno dále za všechny uvedme právo účastníků při provádění konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce nebo prověrky na místě vznášet v jejich průběhu námitky, a to zejména ke způsobu provádění úkonů, jejichž výsledek lze použít jako důkaz v řízení před soudem a jichž se mohou účastnit kdykoliv v jejich průběhu. Toto pravidlo vyplývá z ust. § 165 odst. 2 trestního řádu. Námitky účastníků se zaznamenávají do protokolu a orgány činné v trestním řízení

---

4 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 419-420.

jsou povinny se s nimi vypořádat. Námitky a vypořádání se s nimi má svůj význam a toto právo nelze účastníkům upírat.

2. Konfrontace

Konfrontace je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, postavených tváří v tvář, kterým mají být odstraněny rozpory.⁵ Konfrontace je zároveň i kriminalistická metoda, při níž se dvě dříve vyslechnuté osoby, mezi jejichž výpověďmi jsou závažné rozpory, postaví tváří v tvář s cílem vyjasnit tyto rozpory, jež nelze odstranit jinak.⁶

Konfrontaci lze s odkazem na trestní řád chápat jako zvláštní způsob výslechu. Lze na ni nahlížet jako na opětovný současný výslech osob, které jsou ale během takového výslechu postaveny tváří v tvář. Další podmínkou konfrontace je to, že osoby byly již před tím vyslechnuty a jejich výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasily. Konfrontace slouží právě k odstranění rozporů v tom, co osoby uvedly o závažných okolnostech, proto je také jedním z předpokladů konfrontace existence dvou výpovědí, které si vzájemně odporují a jde o výpovědi různých osob. Zákon neomezuje okruh konfrontovaných osob, až na výjimky u osoby mladší než 18 let, u kterých lze konfrontaci provádět pouze výjimečně. Ust. § 57 odst. 2 uvádí, že: „*Ke konfrontaci mladistvého je možno přistoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež.*“ V případě utajovaného svědka nepřichází konfrontace vůbec v úvahu. Podstatou konfrontace je i vytvoření psychologicky působící situace, která má napomoci k odstranění nepravdivých nebo nepřesných tvrzení ve výpovědích zúčastněných osob.

V přípravném řízení je provedení konfrontace podmíněno následujícím způsobem: Konfrontované osoby musí být předem vyslechnuty. Další podmínkou je, že výpovědi si musí v závažných okolnostech odporovat. Dále zde musí být předpoklad výrazného přispění konfrontace k objasnění věci a současně nemožnost vyjasnění existujících rozporů jiným způsobem.⁷ Navíc před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen výjimečně, konfrontace není zcela běžným důkazním prostředkem. O to kvalitněji se musí připravit scénář konfrontace, a to jak z hlediska organizačního, obsahového, tak i materiálně-technického.⁸

Jak je uvedeno již výše, během provádění konfrontace se využívá psychologie a vzniku konfliktní situace, při níž dojde k tomu, že mají být vyjasněny rozpory. Vedle toho, že konfrontace má zejména sloužit k odstranění rozporů mezi výpověďmi dvou vyslýchaných osob a ve zjištění příčin těchto rozporů, konfrontací lze získat i nové informace, prameny důkazů a důkazy. Vzhledem k tomu, že konfrontace je svým způsobem současný výslech konfrontovaných osob, neuplatní se při ní pravidla ohledně odděleného výslechu obviněných a svědků. Konfrontované osoby je možné vyslechnout odděleně buď před provedením konfrontace nebo, je-li to třeba, i po konfrontaci.

Protože konfrontace je zvláštní způsob výslechu, stejně jako u výslechu lze také umožnit, aby ji

5 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 420.

6 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 337.

7 Tamtéž, s. 338.

8 FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan a KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*, 2008, č. 3, s. 36.

u hlavního líčení provedl státní zástupce, obžalovaný či jeho obhájce, za podmínek vymezených v ust. § 215 odst. 2 trestního řádu, zejména tehdy jestliže půjde o důkaz prováděný k návrhu těchto osob nebo jimi opatřený a předložený. I v tomto případě je ale nutné dodržet obecná pravidla pro provedení konfrontace. Policejní orgán se při provádění konfrontace (i při provádění jiných úkonů) navíc řídí interními akty řízení o plnění úkolů v trestním řízení.

2.1. Zásady provádění konfrontace

Z kriminalistické praxe lze dovodit některé základní zásady pro její provádění. Mezi tyto zásady zejména patří zásada iniciativy konfrontovaných osob, spočívající v tom, že fakta vysvětlující rozpory předkládají samy konfrontované osoby. Další ze základních zásad, zásada pozorování konfrontovaných osob, je podstatná ve vztahu ke zjištění nerozhodnosti, kolísání či váhání některého z konfrontovaných. Se zásadou pozorování úzce souvisí i zásada ostražitosti, která spočívá v nepřetržitém sledování konfrontovaných osob a okamžité reakci vyslyšajícího na jakýkoliv náznak pokusu domluvy mezi konfrontovanými nebo narušení konfrontace. Pro vedení konfrontace je podstatná i zásada aktivního vedení konfrontace vyslyšajícím. Nelze připustit, aby některý z konfrontovaných určoval průběh konfrontace nebo ji vedl, toho má vyslyšající docílit neustálou analýzou výpovědí konfrontovaných osob.

2.2. Praktický průběh konfrontace

Praktický průběh konfrontace začíná poučením konfrontovaných osob podle jejich procesního postavení. Dále se prověřuje, zda se osoby skutečně znají a vyjasní se jejich osobní vztahy. Následně se přistoupí k vyjasnění rozporů ve výpovědích. Při zodpovězení položených otázek je třeba vyžadovat, aby vypovídající osoba hleděla druhému konfrontovanému do očí. Pokračuje se tak, že po zodpovězení otázky jedním konfrontovaným se druhý účastník vyjádří k tomu, co právě slyšel. Pokud uvedená tvrzení odmítne, vyslyšající jej vyzve, aby uvedl svoji verzi a požádá prvního účastníka o vyjádření. Zpravidla v závěru konfrontace si mohou konfrontovaní se souhlasem vyslyšajícího klást otázky a odpovídat na ně. Jakmile některý z konfrontovaných naruší průběh konfrontace, je však nutné ji zavčas ukončit.⁹

Z hlediska organizačního lze konfrontaci rozdělit na několik fází, a to na přípravu, vlastní průběh konfrontace, její dokumentaci a na závěr a vyhodnocení. Před konfrontací samotnou je třeba vypracovat plán konfrontace a zejména je důležité, aby nedošlo k ovlivňování konfrontovaných osob, ať už vědomě či nevědomě a k jejich domluvě. Podstatný je i výběr termínu konfrontace s ohledem na moment překvapení. Zkušený kriminalista nesmí podcenit ani takové faktory jakým je

---

9 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 338.

např. kriminální minulost osob, které mají být konfrontovány, protřelí pachatelé dokáží využít chyb vyšetřovatele ve svůj prospěch. Nezanedbatelnou roli hraje i výběr vhodné prostorné místnosti, kde bude možné posadit konfrontované osoby proti sobě, aby si hleděly do očí a v jejich blízkosti byl i dostatek prostoru pro obhájce. Vzhledem k charakteru konfrontace, co by vyvolání jakési konfliktní situace, nelze opomíjet ani ostrahu konfrontovaných osob ozbrojenými policisty nebo příslušníky justiční stráže. V rámci přípravy konfrontace by měl vyšetřovatel předem dohodnout s kriminalistickým technikem, jak bude konfrontace dokumentována technickými prostředky, u video-dokumentace je třeba použít dvě kamery, které nepřetržitě snímají obě konfrontované osoby, pro úplnost třetí kamera snímá celou scénu v širším záběru. Vyšetřovatel musí odpovídajícím způsobem poučit osoby, které mají být konfrontovány a zároveň jim vysvětlit i důvody, proč byla konfrontace nařízena, jak se mají osoby při konfrontaci chovat a jaká mají práva a povinnosti. Nicméně v žádném předpise není přímo stanoveno, že osoby mají být poučeny i tak, že mohou úkon odmítnout.¹⁰

Konfrontované výpovědi spolu nebudou korespondovat ve větší či menší míře, to záleží na okolnostech každého případu s přihlédnutím k obsahu nesouhlasných výpovědí. Důležitý je nesouhlas v závažných okolnostech, tj. nesouhlas v takových skutkových okolnostech, na kterých závisí rozhodnutí o vině. Konfrontace může být provedena z iniciativy policejního orgánu nebo k návrhu některé osoby, která má být konfrontována. Je nutné zvažovat, jestli bude návrhu na provedení konfrontace vyhověno. Konfrontace nebude kupříkladu vhodná v případech, kdy hrozí, že by svědek tvář v tvář obviněnému negativně zkreslil svoji výpověď nebo když by svědek nebyl výpovědi schopen vůbec. Takové případy mohou nastat, pokud je svědkem osoba mladší 18 let, zejména týkala by se konfrontace okolností, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat duševní a mravní vývoj osoby, jak o tom hovoří ust. § 102 odst. 1 trestního řádu. Dalším takovým případem mohou být zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů, může jít například o oběť brutálního činu nebo sexuálního zneužití, u kterých by konfrontace s pachatelem byla značně traumatickým prožitkem. Další případy jsou když svědek bude v závislém postavení vůči obviněnému nebo pokud svědek vůči obviněnému či obžalovanému pociťuje lítost nebo naopak nenávist či se chce pomstít.

Z dikce zákona jasně nevyplývá, kolik osob je možné postavit tvář v tvář, tj. mezi kolika osobami lze konfrontaci provádět. Z povahy konfrontace vyplývá, že v jejím průběhu dojde ke střetu dvou rozdílných tvrzení o téže skutečnosti, má při ní dojít ke zjištění příčiny rozdílů mezi výpověďmi a v ideálním případě i k odstranění odlišností ve výpovědích. Toho prakticky nebude možné dosáhnout při větším počtu osob, zpravidla lze takto sobě tvář v tvář postavit jen dvě osoby,

---

10 FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan a KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 3, s. 35-37.

jejichž tvrzení se rozcházejí. Konfrontovanými osobami mohou být podle zákona na jedné straně obviněný, na druhé straně svědek nebo spoluobviněný, konfrontace je možná také i mezi svědkem a obviněným či navzájem mezi dvěma svědky.

O tom, že konfrontace je možná jen mezi dvěma současně přítomnými osobami svědčí i formulace ustanovení § 104a odst. 1 a 2.: „*Jestliže výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, může být obviněný postaven svědkovi nebo spoluobviněnému tváří v tvář.* „*Jestliže výpověď svědka nesouhlasí v závažných okolnostech s výpovědí obviněného nebo jiného svědka, může být svědek postaven obviněnému nebo jinému svědkovi tváří v tvář.*“ O konfrontovaných osobách se zde hovoří v jednotném čísle. Nutno říct, že zákon konfrontaci více než dvou osob nevyklučuje, pokud by konfrontace proběhla za všech zákonných podmínek a byla také předepsaným způsobem zadokumentována. Taková konfrontace ale v praxi nebude obvyklá.

Při pozdějším posuzování zákonnosti konfrontace není podstatné, jestli při ní byly odstraněny rozpory nebo ne. Z ustanovení § 104a odst. 1 a 2 nepřímě vyplývá, že konfrontace není možná mezi jinými osobami, než které jsou uvedeny v zákoně. Proto např. nebude možné provádět konfrontaci mezi obviněným a znalcem nebo mezi podezřelým a svědkem. Tváří v tvář může být postavena i osoba mladší 18 let, to však zcela výjimečně, jak uvádí trestní řád: „*jestliže je to pro objasnění věci nezbytně nutné.*“ Podobně zákon o soudnictví ve věcech mládeže uvádí: „*Ke konfrontaci mladistvého je možné přistoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež.*“ Podobně jako u jiných procesních úkonů, i konfrontace musí být provedena tak, aby ji bylo možné použít jako důkaz v trestním řízení, tj. bez procesních vad, aby z ní nebo částečně i z ní mohl vycházet soud při rozhodování ve věci. Jestliže by z konfrontace vycházel soud prvního stupně a druhostupňový soud by shledal procesní pochybení při provádění tohoto úkonu, měl by takový rozsudek soudu prvního stupně zrušit pro podstatné vady řízení.

2.3. Konfrontované subjekty, osoby přítomné konfrontaci

Podle ust. § 104a odst. 1 se konfrontace provádí mezi obviněným a spoluobviněným, pokud byl mezi jejich výpověďmi zjištěn závažný nesouhlas. Jak dále uvádí trestní řád v uvedeném ustanovení: „*Jestliže výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, může být obviněný postaven svědkovi nebo spoluobviněnému tváří v tvář.*“

¹¹ Účast obviněného, spoluobviněného nebo svědka na konfrontaci lze vynucovat prostředky dle trestního řádu: od pořádkové pokuty přes předvolání až po předvedení. Obviněný není povinen při konfrontaci vypovídat, což vyplývá z Listinou zaručeného práva obviněného odepřít výpověď, jak

---

11 ust. § 104a odst. 1 trestního řádu

zároveň uvádí i trestní řád v ust. § 33 odst. 1 větě první. Další omezení průběhu konfrontace vycházejí z různých ustanovení trestního řádu, jako z ust. § 99 o tom, že v rámci konfrontace nelze vyslýchat svědka, platí-li u něj zákaz výslechu, jestliže by svědectvím vyrazil utajované informace, apod., dále pokud využije práva odepřít výpověď za podmínek § 100 trestního řádu. Svědek, který je obětí trestného činu, ve smyslu § 2 zákona o obětech trestných činů, má právo na to, aby byl při konfrontaci přítomen jeho důvěrník, tj. osoba, kterou si zvolí a která mu poskytuje zejména psychickou pomoc.

*Jestliže výpověď svědka nesouhlasí v závažných okolnostech s výpovědí obviněného nebo jiného svědka, může být svědek postaven obviněnému tváří v tvář.*¹² Pokud jde o konfrontaci mezi svědkem na straně jedné a obviněným nebo jiným svědkem na straně druhé, i zde platí všechny již vyjmenované zásady a podmínky pro konfrontaci, v ničem jiném se tento způsob konfrontace neodlišuje od předešlého.

Konfrontace se může provést až poté, kdy každá z osob, jež mají být konfrontovány, byla již dříve vyslechnuta a o její výpovědi byl sepsán protokol. Při konfrontaci se vyslýchaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě, aby uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevypovídala. Osoby postavené tváří v tvář si mohou klást vzájemně otázky jen se souhlasem vyslychajících. Tolik uvádí k předchozímu výslechu konfrontovaných osob ust. § 104a odst. 3 trestního řádu. Bližší výklad je předmětem následující podkapitoly.

2.4. Předchozí výslech konfrontovaných osob

Vzhledem k tomu, že konfrontace je způsobem reakce na výpovědi osob, které mají být konfrontovány, tyto osoby musí být již před konfrontací vyslechnuty, tj. samostatně a odděleně a o těchto výsleších musí být sepsán protokol.¹³ Konfrontace je podmíněna i tím, že osoby byly dříve vyslechnuty ve stejném procesním postavení, jaké mají i při konfrontaci.¹⁴ Tomuto procesnímu postavení by mělo odpovídat i zákonné poučení před konfrontací a dále i samotný způsob výslechu osob. Jak již bylo uvedeno, o dřívějším výslechu konfrontovaných osob musí být sepsán protokol. Trestní řád dále poskytuje stručný „návod“ k vlastnímu průběhu konfrontace a k usměrnění jejího průběhu. Podle zákona se tedy nejdříve konfrontovaná osoba vyzve, aby druhé osobě „vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě aby uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o kterých osoba dosud nevypovídala.“ Cílem tohoto postupu je zjistit, jestli osoba nadále setrvává na obsahu své předešlé výpovědi nebo

---

12 ust. § 104a odst. 2 trestního řádu

13 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 1991, sp. zn. 2 Tz 35/91.

14 k tomu viz. též usnesení vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1993, sp. zn. 7 To 181/93

zda se od ní nějak odlišuje. Je-li to v průběhu konfrontace potřeba, vyzve se vyslýchaná osoba, aby uvedla i jiné skutečnosti, o kterých dosud nevypovídala. Po skončení samostatných výpovědí konfrontovaných osob jim může vyslýchající klást otázky, což vyplývá z toho, že obecně obviněnému a svědkům se kladou v průběhu výslechu různé otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Další podmínky pro otázky kladené svědkovi uvádí § 101 odst. 3 trestního řádu, kdy otázky mají být kladené srozumitelně a jsou nepřípustné otázky, které by byly sugestivní a kacírné. Smyslem odpovědí konfrontovaných osob je zjistit proč existují rozdíly v jejich výpovědích a odstranit tyto rozdíly. Konfrontované osoby si mohou navzájem klást otázky, ale jen se souhlasem vyslýchajícího. O takových otázkách platí přiměřeně to, co platí pro otázky, které klade vyslýchající. Tlumočník se k úkonu přibere obecně jako je tomu u jiných procesních úkonů, zejména využila – li tohoto práva některá z osob, pokud neovládá český jazyk.

Konfrontaci lze v rámci přípravného řízení provádět spíše výjimečně, v takovém případě může být konfrontaci přítomen i obhájce obviněného, pokud je jím obviněný zastupován, zejména pokud obhájce policejnímu orgánu oznámil, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu. Policejní orgán pak obhájce vyrozumí o konání úkonu. Obhájce je oprávněn k účasti na konfrontaci i tehdy, koná – li se mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání dle ust. § 183a odst. 1. Aby byl výčet osob přítomných při konfrontaci úplný, mohou se účastnit i pracovníci příslušných policejních orgánů cizího státu, kteří jsou vyslaní do společného vyšetřovacího týmu v rámci právního styku s cizinou, mohou ale položit doplňující otázku pouze se souhlasem orgánu činného v trestním řízení, který provádí konfrontaci.¹⁵

2.5. Dokumentace konfrontace

Protokol o konfrontaci se vyhotovuje podle obecných zásad platných pro protokolaci a podle speciálních požadavků na protokol o konfrontaci stanovených trestním řádem. V protokolu se zapíše výpovědi konfrontovaných osob doslovně, stejně jako i znění položených otázek a odpovědí na ně. Dále se do protokolu o konfrontaci uvedou i všechny okolnosti, které jsou z hlediska účelu a provádění konfrontace důležité. Pro konfrontaci má zvláštní význam i protokolární zachycení toho, jak se konfrontované osoby v průběhu konfrontace chovaly, jak reagovaly na vzájemně odporující si tvrzení, do protokolu se zachycují přesná vyjádření k položeným otázkám a ke zjištěným rozporům.

Průběh konfrontace je třeba protokolovat systematicky a doslovně a v přímé řeči

---

15 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1532-1533.

zaznamenat i neverbální projevy, rovněž i pokusy o narušení konfrontace.¹⁶

Zpravidla se samostatná výpověď každé osoby a otázky jí položené s odpověďmi zaznamenají zvláště, „konfrontovaná“ osoba svoji výpověď podepíše. Protokol o konfrontaci je možné v hlavním líčení přečíst, když se jedná v nepřítomnosti obžalovaného, když obžalovaný odepře vypovídat anebo když se objeví rozpory mezi jeho dřívější výpovědí a jeho údaji při hlavním líčení, pokud jde o konfrontaci spoluobviněného či svědka, lze v průběhu hlavního líčení přečíst protokol o konfrontaci za podmínek uvedených v § 211 odst. 1 až 4, protokol o konfrontaci ale nelze v hlavním líčení přečíst jako listinný důkaz.¹⁷ V některých případech je vhodné, vedle protokolu, pořídit o průběhu konfrontace také obrazový nebo zvukový záznam. Takový záznam slouží k lepšímu a spolehlivějšímu zachycení a posouzení chování konfrontovaných osob, jejich chování v průběhu konfrontace a také toho, jak přesvědčivě tyto osoby setrvaly na svých výpovědích.

2.6. Použití ustanovení trestního řádu o výpovědi obviněného a o svědcích

Pro konfrontaci jinak platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích.¹⁸ Konfrontaci lze považovat i za současného stavu právní úpravy v trestním řádu za zvláštní formu výslechu, a to i proto, že pro její provedení jinak platí vedle § 104a též obecná ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích. Zejména má obviněný právo vyjádřit se ke skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu, má právo radit se s obhájcem i během úkonu, může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, má právo být poučen o svých právech a nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Obviněnému mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů, v otázkách nesmí být naznačeno, jak na ně odpovědět, má právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v souvislosti s jeho výpovědí. Námitky a výsledek jejich projednání je třeba zahrnout do protokolu. Obhajoba obviněného musí být policejním orgánem náležitě přezkoumána, při konfrontaci lze použít videokonferenční zařízení k zajištění účasti některých osob, v hlavním líčení může předseda senátu provést úkon v nepřítomnosti některých spoluobžalovaných, odchyluje-li se obviněný od své dřívější výpovědi, předseda senátu smí dřívější výpověď předestřít za podmínek uvedených v § 212 odst. 1. O provedení konfrontace může žádat státní zástupce, obžalovaný či jeho obhájce a předseda senátu jim není povinen vyhovět. Provádění konfrontace může předseda senátu přerušit, není-li úkon prováděn v souladu se zákonem.

Ve vztahu ke svědkovi platí při konfrontaci právo odepřít výpověď podle § 100 trestního

---

16 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 421.

17 usnesení vrchního soudu v Praze ze dne 28. 1. 1993, sp. zn. 11 To 192/92

18 ust. § 104a odst. 4 trestního řádu

řádu, dále zákaz výslechu dle ust. § 99 trestního řádu a také obecná pravidla pro výslech svědka podle § 101 a násl. Např.: poučení o možnosti utajení totožnosti svědka za splnění zákonných podmínek tohoto institutu, poučení o právu odepřít výpověď a o trestních následcích křivé výpovědi. Otázky směřující do intimní oblasti svědka lze klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Konfrontaci lze provést jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon i tehdy, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na osobu svědka vyvíjen nátlak nebo pokud hrozí z jiného důvodu, že bude výpověď ovlivněna. Na konfrontaci se celkově vztahují ustanovení o provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů, na konfrontaci se vztahují také ustanovení trestního řádu o provádění důkazu mimo hlavní líčení. Dle ust. § 209 odst. 1 trestního řádu předseda senátu dbá, aby analogicky konfrontaci nebyl přítomný dosud nevyslechnutý svědek, svědkovi dále může být při konfrontaci předestřena jeho dřívější výpověď, za podmínek ust. § 212.

Od zmíněných obecných ustanovení o výslechu se konfrontace odchyľuje tam, kde to vyžaduje její povaha. Je tomu tak vzhledem k odlišnému způsobu protokolace i možnosti, aby si konfrontované osoby kladly vzájemně otázky, dále kvůli omezení konfrontace osoby mladší 18 let, téměř výlučnému provádění konfrontace až po podání obžaloby a dalším specifikům tohoto zvláštního způsobu dokazování.

2.7. Konfrontace mladistvého a jiná omezení při konfrontaci

Trestní řád uvádí, že osobu mladší než osmnáct let lze postavit tváří v tvář jen zcela výjimečně, jestliže to je pro objasnění věci nezbytně nutné; v takovém případě se užíje přiměřeně § 102. Tváří v tvář nelze postavit svědka, jehož totožnost se utajuje z důvodů uvedených v § 55 odst. 2. Tváří v tvář nelze postavit též poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.¹⁹ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže obsahuje ustanovení o tom, že ke konfrontaci mladistvého je možno přistoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež. Při výslechu svědka mladšího osmnácti let nesmí být podle zákona narušen duševní a mravní vývoj osoby, zejména pokud by měla být osoba vyslýchána o okolnostech, které by mohly nepříznivě ovlivňovat její duševní vývoj, výslech je proto potřeba provádět nejlépe tak, aby už nemusel být opakován. I tak musí být konfrontace v těchto případech nezbytně nutná pro objasnění věci, jak uvádí trestní řád: „*Osobu mladší než osmnáct let lze postavit tváří v tvář jen zcela výjimečně, ... Tváří v tvář nelze postavit též poškozeného mladšího osmnácti let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.*“

Výjimku, kterou připouští ust. § 104a odst. 5 si lze představit v případě, kdy konfrontace

---

¹⁹ ust. § 104a odst. 5 trestního řádu

musí být zcela nezbytná pro rozhodnutí o vině a musí se jednat o potřebu objasnění věci, kterou nelze objasnit bez výslechu osoby mladší než 18 let. Zákon nechrání jen duševní a mravní vývoj osoby mladší 18 let, celkově se snaží chránit osobu před samotnou psychicky náročnou situací, spočívající v postavení konfrontovaných osob tváří v tvář. Jestliže je nezbytné „konfrontovat“ osobu mladší 18 let, uplatí se při konfrontaci některá z pravidel obsažených v ust. 102, zejména by měl být úkon veden šetrně a obsahově zaměřen takovým způsobem, aby už konfrontace nemusela být opakována. Ke konfrontaci se přibere orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by, jak uvádí trestní řád: „ ... se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslychané osoby přispěla k správnému vedení výslechu.“ Také mohou být přibráni i rodiče osoby mladší než 18 let. Takto přibrané osoby mohou navrhnout odložení konfrontace na pozdější dobu nebo přerušeni nebo ukončení konfrontace v případě, že by provedení konfrontace nebo pokračování v ní mělo nepříznivý vliv na psychiku konfrontované osoby. Přibrání těchto osob orgán činný v trestním řízení vyhoví, nehrozí-li nebezpečí z prodlení. Podle potřeby se orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba přibraná ke konfrontaci vyslechne k správnosti a úplnosti protokolu o konfrontaci, ke způsobu jímž byl prováděn výslech i ke způsobu, jímž vyslychaná osoba vypovídala.²⁰

Konfrontace se zásadně provádí v řízení před soudem, ale za splnění zákonných podmínek je možné ji provést i v přípravném řízení. V takovém případě, u osoby mladší 18 let, by v řízení před soudem neměla být, vyjma nutných případů, soud by měl spíš provést důkaz přečtením protokolu o konfrontaci. To může soud učinit i bez souhlasu státního zástupce a obžalovaného, aniž by byla konfrontace předtím provedena jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Konfrontovat také pochopitelně nelze svědka, jehož totožnost se utajuje, tj. jestliže „*svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv...*“ Pokud má zůstat utajena podoba svědka, není možné jej postavit tváří v tvář obviněnému nebo jinému svědkovi. Pokud bychom využili technických prostředků k tomu, aby osoby byly od sebe odděleny a neviděly se, vytrácela by se tím podstata konfrontace. Pominou-li důvody k utajení totožnosti a podoby svědka, dodatečně může být konfrontace provedena i se svědkem, jehož identita byla původně utajována.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů doplnila ust. § 104a odst. 5 větu třetí, podle níž nelze postavit tváří v tvář poškozeného, mladšího 18 let s obviněným v případě trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Poškozený se tím chrání před tzv. sekundární viktimizací, která by mohla být způsobena psychicky náročnou situací, vyvolanou konfrontací s pachatelem. Trestní řád nevylučuje ani postavit tváří v tvář dva obviněné mladší 18 let nebo např. dva poškozené jako svědky, byť jsou mladší 18 let či poškozeného

---

20 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1534.

mladšího 18 let a jiného svědka, který není poškozeným. Dané omezení konfrontace se uplatní jen v případě, kdy má být konfrontace provedena v řízení, které je vedeno pro některý z trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Tyto trestné činy jsou obsaženy v ustanoveních hlavy III. Zvláštní části trestního zákoníku. Jednalo by se o oběť trestných činů jako je znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, kuplířství, prostituce ohrožující mravní vývoj dětí, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie.

2.8. Opětovný výslech konfrontovaných osob

V ust. § 104a odst. 6 je stanoveno pravidlo, že: „*Je-li třeba po skončení konfrontace znovu vyslechnout konfrontované osoby, provede se jejich výslech odděleně.*“ Toto ustanovení navazuje na pravidla výslechu,²¹ podle nichž se spoluobvinění nebo svědci mají vyslýchat odděleně, aby nebyla důkazní hodnota jejich výpovědi ovlivněna přítomností jiné osoby. Jestliže se stane, že v rámci konfrontace uvedla některá osoba nové okolnosti, o kterých v předešlém výslechu nevyprávěla a přitom se jedná o důležité okolnosti, obsažené ve výpovědi druhé z konfrontovaných osob, vznikne situace, kdy je potřeba osoby vyslechnout opakovaně.

V ust. § 104a odst. 6 je stanoveno pravidlo, že: „*Je-li třeba po skončení konfrontace znovu vyslechnout konfrontované osoby, provede se jejich výslech odděleně.*“ Toto ustanovení navazuje na pravidla výslechu, podle nichž se spoluobvinění nebo svědci mají vyslýchat odděleně, aby nebyla důkazní hodnota jejich výpovědi ovlivněna přítomností jiné osoby.

Dodatečný výslech je na místě i tehdy, když konfrontace nevedla k odstranění rozporů ve výpovědích konfrontovaných osob a lze očekávat, že jejich oddělený výslech ještě doplní informace významné z hlediska důkazního apod. Jinak se dodatečný výslech konfrontovaných osob v ničem podstatném neliší od výslechu obviněného nebo svědka, obhájce má právo účastnit se tohoto úkonu.

2.9. Použití konfrontace v přípravném řízení

V přípravném řízení lze ke konfrontaci přistoupit jen výjimečně, a to tehdy když není možné odstranit rozpory o závažných okolnostech jinak, kupříkladu opětovným výslechem obviněného a svědků, jejichž výpovědi nesouhlasí. Jinak platí, že se konfrontace zásadně provádí až v řízení před soudem. *Před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.*²² Toto pravidlo je zdůrazněné také v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, v němž je uvedeno, že: „*Ke konfrontaci mladistvého je*

21 viz. též §§ 91, 208, 209 trestního řádu

22 ust. § 104a odst. 7 trestního řádu

možno pristoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež.“ I na tomto místě zákon nepřímou zdůrazňuje, že stěžejní část dokazování se nachází až v řízení před soudem.²³

Otázka je, kdy je přípustná konfrontace i v přípravném řízení. Je to možné výjimečně tehdy, když existují navzájem rozporné výpovědi více spoluobviněných, anebo jestliže bylo již v přípravném řízení třeba vyslechnout svědky, jejichž výpovědi vykazují rozpory vůči sobě navzájem nebo vůči výpovědi obviněného, např. pokud se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon nebo je předpoklad delšího trvání vyšetřování, popř. při vyšetřování trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud. Zároveň by mělo provedení konfrontace v rámci přípravného řízení výrazně přispět k objasnění věci a přitom stejného cíle nejde dosáhnout jinými prostředky.

---

23 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1536.

3. Rekognice

Rekognice je zvláštní procesní úkon záležející ve znovupoznání osob nebo věcí s cílem určit jejich totožnost²⁴ a ve smyslu trestního řádu se koná, *je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost.*²⁵

Rekognice je taktéž i samostatnou metodou kriminalistické praktické činnosti, spočívající v opětovaném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu.²⁶

Rekognice je jako jeden ze zvláštních způsobů dokazování upravena v ust. § 104b trestního řádu, je specifickou formou výslechu podezřelého, obviněného nebo svědka a jejím účelem je, aby ztotožňující osoba znovu-poznala konkrétní relevantní osobu či věc. *Přičemž termínem znovupoznání se označují psychofyziologické procesy, probíhající v mozku člověka, které umožňují zapamatování vnímaného, vybavení dříve vnímaného objektu a srovnávání vybavené představy s momentálním vjemem předváděného objektu. Přitom dochází k vylučování nebo ztotožnění předváděných objektů.*²⁷ Toliko k definici rekognice z pohledu trestního práva a z pohledu kriminalistiky.

Poznávající osoba identifikuje osobu nebo věc na základě paměťové stopy, což je skutečnost, kterou osoba bezprostředně vnímala svými smysly. Paměťová stopa je ideální obraz, který vznikl v příčinné souvislosti s událostí trestného činu, přičemž ztotožňujícími objekty jsou na jedné straně paměťová stopa – skutečnost, kterou poznávající osoba v minulosti vnímala a současný vjem předváděných objektů.²⁸ Znovupoznání osoby je založené na sluchovém vnímání (znovupoznání osoby podle hlasu a řeči) nebo na zrakovém vnímání (znovupoznání osoby podle chůze, držení těla, gestikulace a mimiky)²⁹

Pokud je rekognice prováděna s podezřelým nebo obviněným, jde o součást jeho výslechu, k němuž nemůže být jakkoliv donucován, stejně jako k jiné výpovědi v trestním řízení, kdy i podle Listiny „ *Obviněný má právo odepřít výpověď; tohoto práva nesmí být nikdy zbaven.*“ , zároveň obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat, což je třeba dodržet i vůči podezřelému. Dále se v rámci rekognice uplatní, že obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání, což však nebrání tomu, aby byly všechny osoby, tj. podezřelý, obviněný nebo svědek donucovány k tomu, aby se k provedení úkonu dostavily, ať už pod sankcí pořádkové pokuty či předvedení. Dále bude problematice zákazu donucování k sebeobviňování věnována samostatná

24 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 421.

25 ust. § 104b odst. 1 trestního řádu

26 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 345.

27 Tamtéž, s. 345.

28 BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 46.

29 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 421.

podkapitola.

Z hlediska kriminalistiky je, jak je již výše uvedeno, rekognice samostatná metoda kriminalistické praktické činnosti, která v porovnání s výslechem vykazuje určité zvláštnosti. Proto je potřeba striktně dodržovat pravidla uvedená v ust. § 104b, jinak by úkon trpěl vadou, v důsledku které by nebylo možné použít výsledky rekognice jako důkaz v trestním řízení. Jestliže je rekognice provedena v rozporu se zákonem, jako důkaz nelze použít žádné informace, které z takové rekognice pocházejí. Pro doplnění je ještě třeba uvést, že k rekognici stejně jako k jiným procesním úkonům může být přibrán i tlumočník, pokud některá osoba prohlásí, že neovládá český jazyk. Průběhu rekognice může být přítomen také obhájce obviněného, zejména pokud již předem oznámil, že se chce účastnit na vyšetřovacích úkonech. Další osobou, která může mít právo účastnit se rekognice, je důvěrník oběti trestného činu, za podmínek daných ust. § 21 zákona o obětech trestných činů.

Rekognice je zvláštním způsobem výslechu obviněného a svědků, a proto lze na žádost umožnit, aby ji u hlavního líčení provedl obžalovaný, jeho obhájce nebo státní zástupce. Trestní řád nepřímou počítá i s možností provádět rekognici v bytě, v obydlí, v jiných prostorách a na pozemku.³⁰

Před přijetím novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., kterou byl do trestního řádu zařazen § 104b, rekognici alespoň zkráceně upravoval § 93 odst. 2, který byl později novelou trestního řádu – zákonem č. 459/2011 odstraněn. Ustanovení § 93 odst. 2 trestního řádu v tehdy účinném znění bylo formulováno takto: „*Má-li se výslechem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve se obviněný, aby ji popsal; teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami nebo několika věcmi téhož druhu.*“

Přijetím novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. a zakotvením rekognice do trestního řádu zákonodárce akceptoval existenci podstatných rozdílů mezi výslechem a rekognicí, za něž lze považovat zejména to, že psychologická podstata výslechu a rekognice je rozdílná, kdy zatímco podstatou výpovědi je reprodukce vnímaného, podstatou rekognice je znovupoznání, dále rekognici nelze na rozdíl od výslechu uskutečnit bez nového vnímání objektu a na rozdíl od výslechu je rekognice úkonem neopakovatelným. Další specifický rozdíl je ten, že rekognice na rozdíl od výslechu sleduje úzce vymezený cíl – identifikaci objektu.³¹

Stejně jako rekognice je i znovupoznání jako prostředek operativního pátrání poznávací úkon. Operativní znovupoznání je rekognici dost podobné, totožný je psychologický základ úkonu, protože jak u rekognice, tak u znovupoznání je podstatou psychický proces znovupoznání, v jehož průběhu se v paměti aktualizují podržené stopy dříve vnímaných objektů. Jeden z rozdílů oproti

³⁰ ust. § 85c trestního řádu

³¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 346.

rekognici je v tom, že při operativním pátrání po hledaných osobách a věcech se nelze omezovat jen na vysvětlení a znovupoznání osobami, které mohly přijít do styku s hledanou osobou či věcí, ale využívá se i potenciálních poznávajících osob, tj. osob, které teprve v budoucnu mohou s hledanými osobami a věcmi přijít do styku. V praxi se bude jednat o využití fotoalba jako operativně pátracího úkonu.³²

V dalším textu bude užíváno pojmu rekognice myšleno především rekognice in natura. Poznávanou osobou se rozumí osoba, proti níž se vede trestní řízení a vystupuje v procesním postavení obviněného. Naopak poznávající osobou se má na mysli osoba v procesním postavení svědka.

V ustanovení § 104b odst. 1 je vyjádřen zejména smysl rekognice a dále uvedeny osoby, které se rekognice účastní. Smyslem rekognice je, aby poznávající osoba znovu poznala určitou skutečnost nebo věc, kterou vnímala již dříve, přičemž proces znovupoznání je důležitý pro dokazování. Takto může poznávající osoba potvrdit nebo vyvrátit, zda poznávanou osobu či věc již v minulosti viděla nebo poznávanou osobu slyšela, za jakých okolností tomu bylo a podle čeho je osobu či věc schopna identifikovat. V praxi se většinou setkáváme s případy, kdy jsou ztotožňovány znovupoznáním osoby a věci, které poznávající osoba sice dříve vnímala, ale jež sama nezná – nezná např. pachatele, kterého viděla nebo slyšela mluvit ani příjmením, ani jménem, bydlištěm apod.³³

Cílem rekognice je zjištění totožnosti poznávané osoby nebo věci, jež má souvislost s trestnou činností, přičemž za určení totožnosti se myslí individuální identifikace. Pro rekognici je typické poznání určité osoby nebo věci mezi více osobami, mezi nimiž nejsou výrazné vzhledové rozdíly nebo mezi více věcmi stejného druhu tak, aby poznávající osoba měla možnost vybírat mezi více podobnými možnostmi, čímž je určení ztotožňované osoby hodnověrnější. Okruh poznávajících osob je omezen tím způsobem, že poznávající osobou nemůže být znalec ani příbraný konzultant. Jinak tento okruh omezen není, a to ani věkem.

K rekognici má být podle zákona přizvána alespoň jedna nezúčastněná osoba. Tento postup je povinný a přispívá k objektivnímu průběhu rekognice. Nezúčastněná osoba je jakákoliv osoba, která zároveň sama není poznávající osobou ani poznávanou osobou a není orgánem činným v trestním řízení. Je-li prováděna rekognice osoby, příbraná nezúčastněná osoba může být i jednou z ukazovaných osob, mezi které se zařadí i poznávaná osoba. Nezúčastněná osoba se k rekognici přibírá především proto, že rekognice je podle své povahy zásadně neopakovatelným a někdy také neodkladným úkonem. Neodkladným úkonem je rekognice např. tehdy, je-li třeba rekovnovat zadrženou podezřelou osobu nebo věc krátce po spáchání trestného činu očitým svědkem nebo

---

32 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 84-87.

33 BRÁZDA, Jan a KROULÍK, Pavel. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 46.

poškozeným ještě před zahájením trestního stíhání. Počet neodkladných rekognic je však třeba omezit na minimum, které bude postačovat k zahájení trestního stíhání, ostatní se provedou až po zahájení trestního stíhání.³⁴

Pro úplnost tohoto úvodního exkursu k rekognici, při rekognici je možné, aby byli úkonu přítomni i příslušníci orgánů cizího státu přibraní do společného vyšetřovacího týmu v rámci právního styku s cizinou. Tito pracovníci mohou pokládat doplňující otázky pouze se souhlasem orgánu činného v trestním řízení, který provádí rekognici a jejich účast na rekognici i jejich případné dotazy a odpovědi na ně jsou zaznamenány v protokolu o rekognici.³⁵

To, co je v této práci napsáno k tématu rekognice nelze vztáhnout na všechny typy rekognic. Mimo v práci postižených témat by měly být brány v potaz také psychologické, kriminalistické a procesní zvláštnosti provádění jednotlivých druhů rekognic, které mohou vyplývat jednak z různých způsobů předvedení objektu poznávající osobě (in natura či podle fotografie), dále z druhů poznávaných objektů (živé osoby, mrtvoly, věci movité, věci nemovité), či např. z druhu identifikačních znaků (vnější znaky anatomické – statické, funkční – dynamické znaky).³⁶

3.1. Rekognice jako neodkladný a neopakovatelný úkon

Rekognice je svojí povahou neopakovatelný úkon. Z toho důvodu a také proto, že je nejčastěji ze všeho prováděná v rámci prověřování, bude neodkladným nebo neopakovatelným úkonem i ve smyslu zákona. V těchto případech se rekognice provede na návrh státního zástupce za účasti soudce, za podmínek daných v ust. § 160, odst. 4 trestního řádu. Jako neodkladný úkon rekognice ob stojí např. ukázáním osob svědkovi, pokud nejsou k dispozici jiné prostředky, jakými objasnit skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání. V takovém případě ani nepřítomnost obhájce u rekognice nemá za následek nepoužitelnost tohoto úkonu jako důkazu v řízení před soudem.³⁷ Vzhledem ke své povaze je rekognice v podstatě neopakovatelným úkonem téměř vždy. Přitom jak již vícekrát deklaroval Nejvyšší soud: „*neodkladnost nebo neopakovatelnost úkonu ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. nemůže záležet výlučně v tom, že jím mají být objasněny skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání. Ty úkony podle § 158 tr. ř., které slouží ke zjištění okolností podmiňujících zahájení trestního stíhání sdělením obvinění určité osobě, zásadně nemohou být nahrazovány úkony podle hlavy V trestního řádu... provedení (rekognice) před zahájením trestního stíhání (odůvodňuje) skutečnost, že je nelze zahájit proto, že osoba, která má*

34 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 423-424.

35 ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1542.

36 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 120.

37 usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002.

*být obviněna, není ještě známa,...*³⁸

Ustanovení § 158a trestního řádu o provedení rekognice za účasti soudce má zásadní význam. Obecně se ust. § 158a vztahuje výlučně na prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a na zjišťování jeho pachatele. Po zahájení trestního stíhání se úkonu účastní obhájce a obviněný může uplatnit svá obhajovací práva, k účasti soudce tudíž už není žádný důvod. Tedy postup před zahájením trestního stíhání je takový, že policejní orgán informuje státního zástupce a dá mu podnět k podání návrhu soudci, aby byla rekognice provedena podle § 158a za účasti soudce. Přitom musí státnímu zástupci náležitě zdůvodnit, proč je úkon prováděn jako neodkladný a neopakovatelný. Pokud státní zástupce s provedením rekognice souhlasí, projedná se soudcem i dobu jejího provedení tak, aby rekognice proběhla co nejdříve a aby nedošlo ke zmaření smyslu neodkladného a neopakovatelného úkonu. Soudce by se měl účastnit i výsledku poznávající osoby před rekognicí. Je důležité zmínit, že o návrhu, který je adresován soudci on sám nerozhoduje, soudci nepřísluší přezkoumávat, zda je úkon neodkladný nebo neopakovatelný, a proto se takového úkonu vždy bez námitek účastní. Tento aspekt, resp. přípustnost důkazu, přezkoumává až soud rozhodující v hlavním líčení o tom, zda bude protokol o rekognici k důkazu přečten. Soudce, který se rekognice účastní odpovídá za zákonnost provedení úkonu a s ohledem na to může do úkonu přiměřeným způsobem zasahovat. Komentář k trestnímu řádu uvádí, že: „*soudce může zasahovat pouze do formálně procesního postupu orgánů činného v trestním řízení, (...) nikoliv do věcně obsahové stránky provádění úkonu.*“³⁹

Jakéže jsou tedy otázky, do nichž soudce může zasahovat? Půjde o zajištění toho, aby osoba nebo věc, která má být poznána, nebyla poznávající osobě ukázána před rekognicí, dále aby osoba nebo věc byla poznávající osobě ukázána mezi nejméně třemi osobami, které se od sebe výrazně neodlišují, aby si poznávaná osoba mohla zvolit místo mezi rekognovanými osobami a další esenciální náležitosti rekognice, tedy v zásadě o dodržení podmínek § 104b trestního řádu. Naopak soudce by neměl klást poznávající osobě otázky k doplnění její výpovědi, soudce zde vystupuje „pouze“ jako garant zákonnosti úkonu. Z procesního hlediska je zajímavé, že soudce, který se účastní rekognice, není vyloučen z rozhodování ve věci po podání obžaloby. Podle zákona je soudce činný v přípravném řízení vyloučen mj. pokud nařídil domovní prohlídku, vydal příkaz k zadržení nebo k zatčení nebo rozhodoval o vazbě osoby, tedy a contrario nikoliv soudce účastnící se rekognice. Koneckonců v některých případech, kdy při rekognici nemusí vůbec dojít ke znovupoznání poznávané osoby a tento úkon tedy nijak neovlivní další průběh řízení, není ani žádný důvod polemizovat o podjatosti soudce, který se na rekognici účastnil.⁴⁰

38 usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95.

39 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1978.

40 Tamtéž, s. 1979-1980.

Na rozdíl od účasti soudce, účast státního zástupce na rekognici prováděné jako neodkladného a neopakovatelného úkonu není povinná, dá se však říct, že taková účast je žádoucí.

Rekognice je úkonem zásadně neopakovatelným i fakticky. Někteří autoři uvádí, že je vhodné rekognici zopakovat, zejména v případech, kdy podezřelý, obviněný nebo svědek ztotožnil poznávanou osobu, v těchto případech se (prý) má rekognice opakovat, aby se vyloučila nahodilost volby osoby a tím se zvýšila věrohodnost úkonu. Při opakované rekognici je pak (dle některých názorů) vhodné zaměnit pořadí ukazovaných osob a zaměnit také umístění poznávané osoby mezi nimi. Nutno dodat, že takový postup trestní řád nevyžaduje a praxe se dnes různí v názorech na to, zda opakovanou rekognici provádět či ne. Je proto na místě položit si otázku, zda je opakování poznávacího aktu v průběhu jedné rekognice v rozporu se zásadou neopakovatelnosti tohoto úkonu? Protivínský už v roce 2005, když se vyjadřoval k vývoji rekognice po tzv. velké novele trestního řádu, se k popsanému postupu vyjadřoval kriticky, kdy mj. uváděl, že: „*Na některých úředních SKPV se při rekognici osoby in natura nebo podle fotografie provádějí často opakované znovupoznávací akty, a to bez uvedení jakýchkoli důvodů pro tento postup.*“⁴¹

V praxi se někdy stávalo a stává se to v některých případech i v současnosti, že poznávaná osoba byla ve skupině osob označena určitým číslem, poznávající osoba ji označila, skupina pak odešla a ve vedlejší místnosti si všichni vzájemně vyměnili čísla a znovu předstoupili před poznávající osobu, nyní již s novým číselným označením. K tomu je třeba uvést, že opakování znovupoznávacího aktu v rámci jedné rekognice pozbývá smysl a důkazní hodnotu. Poukazuje na to i Protivínský, který se zabýval tímto problémem a k tomu uvádí, že: „*V některých případech činí tento postup dojem, že nejde o identifikaci, ale o hádání.*“ Pokud už k opakování znovupoznávacího aktu dojde, musí být v protokolu uvedeno, že jiné pořadové číslo si opět zvolila sama rekognovaná osoba.⁴² Na tento problém mezi jinými autory poukazuje i Brázda, který je zastáncem toho názoru, že trestní řád zcela zřejmě stanoví, že rekognice je neopakovatelný úkon, protože přímo uvádí, že „*osoba nebo věc, která má být poznána, nesmí být poznávající osobě před rekognicí ukázána.*“ Brázda v tomto odkazuje i na dřívější stanovisko Konráda, který se vyjádřil tak, že „*vedle již existující paměťové stopy se při rekognici vytváří nový myšlenkový obraz předvedeného objektu, který může sugestivně ovlivnit znovupoznání při rekognici opakované.*“⁴³ Brázda se domnívá, že opakovaná rekognice nemůže být rekognicí jako znovupoznáním, ale spíše by se podle něj blížila vyšetřovacímu pokusu, který se koná, mají-li být pozorování v uměle

---

41 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 121.

42 BRÁZDA, Jan a KROULÍK, Pavel. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 46-47.

43 BRÁZDA, Jan. Je rekognice „in natura“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*, 2013, č. 10, s. 42.

vytvořených nebo *obměňovaných* podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení. Při rekognici by se měla poznávající osobě vybavit paměťová stopa, kterou získala na místě činu. Je jasné, že při opakované rekognici, která následuje bezprostředně po provedení první rekognice, si svědek nevybaví to, co viděl na místě činu, ale vybaví si pouze paměťovou stopu, která mu vznikla při provádění první rekognice. Rekognice pak dokazuje pouze to, že poznávající osoba označila osobu, kterou vnímala při předcházející rekognici. Taková praxe je však špatná a patrně odporuje i trestnímu řádu.⁴⁴ Na kurzech pro kriminalisty dnes školitelé doporučují provádět rekognici pouze jednou. Vyšetřovatelé jsou školeni v tom směru, že každá další rekognice je už zbytečná a dává prostor obhajobě pro shledání procesních vad a formálních nesprávností.

Není vyloučeno, aby byla zopakována rekognice osoby provedená nejdříve podle fotografie a následně výběrem mezi několika ukázanými osobami, tedy *in natura*. Při vyhodnocování v pořadí druhé rekognice již ale bude třeba přihlídnout k tomu, že ztotožňovaná osoba byla nejdříve poznávaná podle fotografie.

Za situace kdy rekognice podle fotografie předchází rekognici *in natura*, neměla by jí předcházet bezprostředně, a to kvůli důkazní hodnotě pozdější rekognice ukázaním osoby, tento postup trestní řád upravuje výslovně. V ideálním případě by rekognice podle fotografie, jako méně spolehlivá a pouze subsidiární forma znovupoznání, měla být doplněna o rekognici ukázaním osoby. Obecně nelze určit časový odstup, jaký má předcházet rekognici *in natura*, je třeba jej konkretizovat v každém jednotlivém případě a pokud možno vyloučit negativní ovlivnění výsledků později prováděné rekognice dřívější rekognicí podle fotografií. Výsledek rekognice má být takový, aby poznávající osoba ztotožňovala jen na základě toho, co v daném okamžiku vnímá a oprostila se od dřívější zkušenosti s rekognicí podle fotografií. Jak již bylo uvedeno, při hodnocení rekognice je ale nutné přihlídnout ke skutečnosti, že podezřelý, obviněný nebo svědek poznávali osobu již dříve podle fotografie.

3.2. Výslech před rekognicí

Rekognici dělíme na dvě základní fáze, kdy první z nich spočívá ve výslechu poznávající osoby, druhá fáze spočívá v ukázaní poznávané osoby a ve vyjádření poznávající osoby, kterou z několika ukázaných osob nebo věcí poznává, přičemž *podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. Osoba*

---

44 BRÁZDA, Jan. Je rekognice „*in natura*“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*, 2013, č. 10, s. 42-43.

*nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekognicí ukázána.*⁴⁵ Výslech poznávající osoby předchází samotné rekognici u všech jejích způsobů, tzn. v případě rekognice osoby in natura, podle fotografie i při rekognici podle věci. Podezřelý, obviněný nebo svědek by měli být před provedením samotné rekognice vyslechnuti zejména o okolnostech, za kterých poznávanou osobu nebo věc vnímali a dále o zvláštnostech nebo o okolnostech, za nichž bylo možné osobu nebo věc poznat. Účelem výslechu je, aby poznávající osoba především popsala osobu nebo věc, jejíž totožnost se zjišťuje, aby podrobně popsala okolnosti, za kterých s osobou nebo věcí přišla do styku a také aby upřesnila, jakým způsobem přesně danou osobu nebo věc vnímala a v jakých souvislostech. Poznávající osoba se dále vyzve, aby uvedla i charakteristické vlastnosti poznávané osoby nebo věci, které ji odlišují od jiných osob a usnadňují tak její identifikaci. Výslech má dále vést k získání poznatků důležitých pro zhodnocení rekognice, je třeba jej zaměřit na podstatné vlastnosti poznávající osoby, např. na stav zraku, sluchu, paměti, apod. Aby vyslychající nezapomněl popsat všechny části a znaky popisovaného objektu, doporučuje se, aby zvolil určitý systém výslechu. Snaha vyšetřovatele získat co nejúplnější popis osoby nesmí sklouznout ke schematickému a formálnímu popisování u kterého by zanikly ty zvláštnosti popisovaného objektu, které vyslychaná osoba sama přesvědčivě uvedla. Pro účely rekognice jsou cennější údaje, které poznávající osoba uvedla sama svými slovy a podle nichž je schopna identifikovaný objekt znovu sama poznat.⁴⁶

V neposlední řadě slouží předchozí výslech i k tomu, aby si poznávající osoba vybavila, jak poznávaná osoba vypadala a její charakteristické rysy a zvláštnosti. Pokud je poznávající osobou svědek, musí být při rekognici vyslechnut v tomto procesním postavení.

Judikatura Nejvyššího soudu zákonné ustanovení § 104b odst. 2 tr. řádu dále rozvíjí, kupříkladu v rozhodnutí 5 Tz 237/2001, v němž je uvedeno, že: *„Poznávající osoba má osobu poznávanou nejdříve popsat, teprve pak jí má být ukázána, zpravidla mezi několika osobami. V této souvislosti lze připomenout, že rekognice je svým charakterem specifickou formou výslechu obviněného nebo svědka, což vyplývá ze zvláštní povahy tohoto úkonu jako poznávacího procesu.“* Ve zmiňovaném rozhodnutí se jednalo o případ, kdy byl s poškozenými před rekognicí sepsán protokol o trestním oznámení, který obsahuje poučení podle § 158 odst. 1 tr. řádu a v němž uvedly průběh trestné činnosti, včetně popisu pachatelů. Z protokolu o trestním oznámení navíc v daném případě vyplynulo, že po sdělení popisu pachatelů byl výslech oznamovatele přerušen s tím, že po následném poučení svědka byla provedena rekognice osoby. Ze spisového materiálu ale nebylo patrné, jakým způsobem poučení probíhalo. Nejvyšší soud zde vytýká prvostupňovému soudu, že neproověřil, zda poznávající osoby byly před vlastní rekognicí řádně poučeny jako svědci, přičemž

45 ust. § 104b odst. 2 trestního řádu

46 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 77-80.

absence takového poučení mělo za následek nepoužitelnost důkazu v trestním řízení. V rozhodnutí bylo dále konstatováno, že: „*Výslech poznávající osoby (poškozeného) o průběhu trestné činnosti a popisu pachatele provedený v rámci sepisu protokolu o trestním oznámení není důkazem v trestním řízení a nemůže nahradit chybějící svědeckou výpověď poznávající osoby (poškozeného) před rekognicí osoby.*“⁴⁷

V praxi je přitom nejčastějším případem rekognice, při níž je poznávající osobou svědek a zásadní význam má rekognice u níž je poznávající osoba jediným svědkem trestného činu.⁴⁸

Je otázkou jak ustanovení § 104 odst. 2 trestního řádu správně vyložit. Musí výslech před rekognicí vždy bezprostředně předcházet rekognici nebo může být učiněn, řekněme, o něco dříve tak, aby z poznatků jím zjištěných bylo možné vycházet už při přípravě rekognice a při výběru přivzatých osob? Zákon tuto otázku neřeší. Praxe se s ní vypořádala tím způsobem, že výslech před rekognicí rekognici předchází zcela bezprostředně, kdy poznávající osoba se prakticky „do-vyslechne“ ke zrekapitulování popisu pachatele a okolnostem, za kterých byl vnímán.⁴⁹

3.3. Příprava rekognice

Vzhledem k tomu, že rekognice je neopakovatelný úkon, klade to zvýšené nároky na její důkladnou obsahovou a organizační přípravu. Co se týče obsahové části přípravy, ta spočívá v důkladném rozboru dosud shromážděných materiálů. Následuje syntetická část, která spočívá v sestavení plánu rekognice a v jejím materiálně technickém zabezpečení. Organizační příprava zahrnuje přípravu poznávajících osob a objektů rekognice, v zajištění podmínek shodných s podmínkami, za nichž byl poznávaný objekt vnímán v souvislosti s vyšetřovanou událostí, v zabránění ukázání ztotožňovaného objektu poznávající osobě před rekognicí a v neposlední řadě v přípravě dokumentačních prostředků.⁵⁰ U přípravy rekognice je podstatné zejména zajištění skupiny osob či věcí, které jsou podobné ztotožňovanému subjektu, přičemž je vhodné, aby osoby byly z podobné společenské skupiny, ve které ztotožňovaná osoba žije. Ze strany obhajoby bývá kupříkladu napadáno, pokud ztotožňovaná osoba byla postavena mezi skupinu policistů.⁵¹

Z taktického hlediska je třeba ctít některá základní pravidla, v první řadě to pravidlo, že ztotožňovaný objekt má být předváděn spolu s několika dalšími přibranými objekty. Musí jít nejméně o tři objekty, přičemž platí, že čím je kvalita popisu nižší a čím horší byly podmínky za nichž byl identifikovaný objekt vnímán, tím vyšší by měl být počet přibraných objektů (osob). Dále

47 rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 5 Tz 237/2001.

48 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 421.

49 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 120.

50 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 347-349.

51 BRÁZDA, Jan a KROULÍK, Pavel. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 47.

přibrané objekty musí být „druhově shodné“ se ztotožňovaným objektem, *jestliže osoba má být poznána nikoli podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi.*⁵² Ztotožňovaný objekt a přibrané objekty se předvádějí obvykle současně a ve skupině a měly by být umístěny tak, aby mohly být současně pozorovány z jednoho místa, přičemž ztotožňovaná osoba se vyzve, aby si zvolila libovolné místo mezi přizvanými osobami.⁵³

Osoby přibrané k rekognici si musí být podobné, např. vousy, sestřihem vlasů, výškou, typem postavy, apod. Pro ztotožňující osoby je důležité, aby předváděné osoby byly v zorném poli pohromadě, jinými slovy, aby mohly být pozorovány současně z jednoho místa. Počet předváděných osob musí být tedy přizpůsoben tomu, aby je poznávající mohl vnímat současně. Je možné, že ztotožňovaná osoba bude tvrdit, že ji ztotožňující osoba zahlédla v kanceláři vyšetřovatele nebo na chodbě, v těchto případech je nutné, aby bylo v protokolu vysvětleno, zda k zahlédnutí skutečně došlo nebo zda k němu mohlo dojít, jestli byli před rekognicí osoby v též okamžik v téže místnosti či nikoliv.

Jak bylo již naznačeno, poznávaná osoba nebo věc nesmí být ukázána tomu, kdo ji znovupoznává ještě před rekognicí, byly by tím narušeny zásady kriminalistické taktiky a metodiky rekognice, navíc demonstrováním obviněného jako možného pachatele ještě před provedením rekognice je zpochybněna její důkazní hodnota.⁵⁴ Proto je u přípravy na rekognici třeba myslet na to, že poznávající osoba nesmí ztotožňovaný objekt vidět a fyzicky tomu zabránit, kupříkladu nesmí dojít k tomu, aby se osoby zahlédly v čekárně, aby ztotožňovaná věc předtím ležela volně v úřední místnosti, apod. Tím se ale samozřejmě nevylučuje možnost rekognice nejdříve podle fotografie a později *in natura*.⁵⁵

Rekognice za přímého pozorování fyzické osoby, tedy rekognice *in natura*, kde může být poznávanou osobou podezřelý, obviněný a poškozený, lze v souladu s trestním řádem zajistit různými prostředky dle trestního řádu, zejména předvoláním, předvedením a uložením pořádkové pokuty.

3.4. Zajištění účasti osob na rekognici

Poznávaná osoba, včetně obviněného je povinna strpět provedení rekognice a může být tudíž donucována k účasti na rekognici. Je to možné z toho důvodu, že obviněný je nucen pouze k pasivnímu strpění poznávání, takové úkony nelze proto považovat za donucování k

52 ust. § 104 odst. 3 trestního řádu

53 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 349-350.

54 rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 6. 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89.

55 BRÁZDA, Jan a KROULÍK, Pavel. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 47-48.

sebeobviňování nebo sebeusvědčování (otázka zákazu sebeobviňování bude dále ještě blíže rozvedena). V tom je také rozdíl oproti jiným zvláštním způsobům dokazování, jako je vyšetřovací pokus, rekonstrukce nebo prověrka na místě, k nimž nesmí být obviněný žádným způsobem donucován.⁵⁶ V případě, že by policejní orgán vyzval obviněného k hlasovému projevu a ten by odmítnul, jeho donucování by již bylo v rozporu s právem neobviňovat sám sebe.⁵⁷

K otázce aktivní účasti obviněného na rekognici se vyjadřoval i Ústavní soud ve svém nálezu III. ÚS 528/06.: *„Pokud by konání rekognice záviselo zcela na vůli obviněných, došlo by k nepoměrnému ztížení vyšetřování trestných činů a v důsledku toho k ochromení orgánů činných v trestním řízení při zjišťování objektivní pravdy (§2 odst. 5 věta druhá tr. řádu). Rekognice je úkonem, při němž je obviněný nucen toliko pasivně strpět poznávací proceduru. Pouhé strpění rekognice nelze označit za donucování k sebeobviňování či k sebeusvědčování.“* Dále Ústavní soud konstatuje, že: *„by (bylo) v rozporu s právem neobviňovat sám sebe, pokud by pod sankcí pořádkové pokuty měl obviněný být „donucen mluvit (...). Policejní orgán sice může obviněného vyzvat, aby promluvil nebo jinak aktivně jednal, musí jej však poučit, že to může odmítnout; pokud obviněný nebyl takto poučen, je provedená rekognice neúčinným důkazem.“*⁵⁸

3.5. Zákaz donucování k sebeobviňování

Doktrína „self – incrimination“ či jinak „nemo tenetur principle“ vychází z rozhodnutí jako Boyd v. United States, Fisher v. United States. a dalších a českou i zahraniční judikaturou je v souvislosti s prováděním rekognice často skloňována.⁵⁹ Tato zásada vychází právě z myšlenky, že je zakázáno působit na osobu aby vytvářela důkazy proti sobě samé nebo jinak aby byla „sama sobě svědkem“⁶⁰ Evropský soud pro lidská práva princip „nemo tenetur“ chápe i tak, že by „nikdo neměl být vystaven situaci, že za cokoliv co udělá, bude následovat jeho potrestání. Toto právo obviněného tak zahrnuje dvě složky, jednak právo neobviňovat sama sebe a jednak i právo nevypovídat. Kupříkladu v rozhodnutí Saunders v. United Kingdom s ohledem na právo neobviňovat sama sebe Evropský soud pro lidská práva uvedl, že toto právo předpokládá, aby obžaloba v trestním řízení vyvinula snahu prokázat vinu obviněného bez toho, aniž by obviněný musel jakkoliv napomáhat vyšetřování.“⁶¹

V případě rekognice se doktrína nemo tenetur odráží např. v poučení obviněného, který by

56 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 422-423.

57 náleží Ústavního soudu ze dne 11. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

58 náleží Ústavního soudu ze dne 11.10.2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

59 KAMISAR, Yale, et al. *Modern Criminal Procedure : Cases-Comments-Questions*. 12. vydání. St. Paul : West Publishing Co., 2008, s. 835-836.

60 případ *Boyd vs. US*

61 IVOR, Jaroslav; JELÍNEK, Jiří, a kol. *Principles of Modern Criminal Procedure*. Budapešť : Wolters Kluwer Kft., 2017, s. 125-128.

měl být poučen o tom, že může odmítnout aktivně se účastnit úkonu, tedy ačkoliv je povinen úkon strpět, nemůže být donucován k výpovědi, resp. k mluvenému projevu.

Problematikou zákazu donucování k sebeobviňování se v souvislosti s různými procesními instituty podrobně zabývá i Musil, který ve světle judikatury Ústavního soudu ČR kritizuje obecnou úvahu, obsaženou též v právní větě nálezu I. ÚS 671/05, „že orgány činné v trestním řízení nesmějí používat důkazní materiály získané donucením nebo pod nátlakem proti vůli obviněného“ a považuje ji za naprosto nepřijatelnou pro trestní řízení a dále uvádí, že její prosazování by bylo s to zcela paralyzovat účinné potírání kriminality. Je zastáncem názoru, že dokazování v trestním řízení nelze obecně činit závislým na vůli obviněného.⁶² V této souvislosti je třeba zmínit, že původně byla doktrína nemo tenetur koncipovaná tak, že se uplatňovala zejména u výsledku obviněného a vztahovala se tak na jeho výpověď. Následným vývojem judikatury v USA a v evropských zemích došlo k rozšíření interpretace tím směrem, že obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale ani k žádnému jinému aktivnímu jednání, kterým by přispíval k obstarání důkazů proti sobě.⁶³ V dnešní době lze zákaz donucování k sebeobviňování vztáhnout i na úkony, při nichž obviněný jakkoliv aktivně figuruje, tedy i na některé zvláštní způsoby dokazování. Musil tedy v kritice zmiňovaného nálezu Ústavního soudu patrně nesouhlasí s obecnou tendencí zmírňování nátlaku na obviněného a získávání důkazů proti jeho vůli. Zvláštní způsoby dokazování mohou být prostředkem pro získávání takových důkazů, to však není dobře ani špatně, nedá se to takto označit. Kupříkladu provádění rekognic či konfrontací v závislosti na vůli obviněného by bylo skutečně paralyzující, v tomto nezbývá, než s Musilem souhlasit.

3.6. Poučení poznávající a poznávané osoby

V úvodu rekognice je potřeba poučit o právech a povinnostech jednak poznávající osobu a jednak i poznávanou osobu. Tyto osoby je zpočátku třeba poučit zejména o tom, že jsou povinny rekognici strpět jakožto identifikační úkon a že v jejím průběhu mohou být vyzvány k provedení dalších činností, např. k vyslovení určité věty, vystoupení z řady poznávaných osob.⁶⁴

Před rekognicí se dále poznávající osoba poučuje jako svědek, poznávaná osoba se poučuje analogicky k poučení obviněného.

Poznávající se tedy poučí zejména o tom, že je povinen vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a jeho pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení; dále že jeho výpověď bude sloužit v trestním řízení jako důkaz; poučí se že obviní-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, dopustí se trestného činu podle § 345 odst. 1, popř. § 345 odst. 2 učiní-li

62 MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebeobviňování. *Kriminalistika*. 2009, č. 4, s. 261.

63 Tamtéž, s. 257.

64 BRÁZDA, Jan a KROULÍK, Pavel. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2, s. 47.

tak v úmyslu přivodit jinému trestní stíhání; nesmí být vyslýchán o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem; nesmí být vyslýchán tehdy, jestliže by svojí výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti; podle § 100 odst. 1 tr. řádu má právo odmítnout výpověď jako svědek, je-li příbuzným obviněného v pokolením přímém, jeho sourozencem, osvojitelem, osvojencem nebo druhem; jako svědek má nárok na náhradu nutných výdajů a ušlé odměny za práci; dále má poznávající právo požádat o utajení své osoby a podepsání protokolu smyšleným jménem (jestliže zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že mu hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí). Poznávány se v souladu s trestním řádem poučí zejména o tom, že mu mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo odstranění neúplností a rozporů; poučí se zejména též o tom, že kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení, nebo kdo se chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, může být potrestán pořádkovou pokutou do 50.000,- Kč; mimo to má poznávaná osoba i další práva, zejména právo uvádět okolnosti sloužící k jeho obhajobě. Dalším důležitým právem ztotožňující osoby je právo požádat o utajení své podoby a právo podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením. O zacházení s utajovaným svědkem bude samostatně pojednávat jedna z následujících kapitol práce.

Uvedené je poučením, které vyžaduje litera zákona a jež musí zaznít, nechceme-li dávat obhajobě prostor pro shledání procesních pochybení spočívajících v nedostatku poučení.

Poznávací a poznávaná osoba musí být především též poučeny o průběhu rekognice, o technickém a časovém průběhu úkonu, o tom, že úkonu budou přítomny další osoby, poznávány též má být poučen o tom, že smí odepřít hlasový projev, bude-li po něm žádán, o tom, že si může zvolit číslo a umístění mezi figuranty. Praktické je poučit předváděné osoby jakým způsobem se mají rozmístit, v jaké vzdálenosti od sebe a v jaké vzdálenosti od ztotožňující osoby či jednocestného zrcadla. Účastníci rekognice by měli být předem seznámeni s místem, kde bude rekognice prováděna, kde se smí a kde nesmí pohybovat, je to jedno z logických opatření k zabránění tomu, aby se potkaly ztotožňující a ztotožňovaná osoba. Obsahem poučení by mělo být i seznámení s technickými prostředky, kterými bude rekognice dokumentována a seznámení s osobami, které budou rekognici přítomny a s jejich rozmístěním. Pro úplnost je možné poučit ztotožňovanou osobu o tom, že po skončení vlastního aktu rekognice jí bude dán prostor pro sdělení případných námitek k jejímu průběhu.

Je vidět, že poučení je nikoliv zanedbatelnou součástí rekognice a i časově zahrnuje podstatnou část přípravy rekognice. Jeho neprovedení nebo nedostatečné provedení je zásadní procesní vadou, která má za následek nepřípustnost rekognice jako důkazu, tedy nikoliv pouze snížení důkazní hodnoty rekognice. Nestáčí ani, aby byla poznávající osoba poučena jako osoba podávající vysvětlení podle ust. § 158 odst. 6 a následujících trestního řádu, ale musí být poučena

jako svědek, v tomto bylo ze strany soudů v minulosti spatřováno časté procesní pochybení při provádění rekognic.⁶⁵

3.7. Proces znovupoznání

Určení identity poznávané osoby je možné rozdělit do dvou základních skupin, na subjektivní identifikaci osoby jinou osobou a na objektivní, forenzní identifikaci. Rekognice je jednou z forem subjektivní identifikace. Mezi další formy subjektivní identifikace vedle rekognice teorie řadí např. použití fotoalb.⁶⁶ O využívání fotoalb bude ještě dále pojednáno.

Pro lepší pochopení mechanismu identifikace poznávané osoby je na místě věnovat se i vlastnímu procesu znovupoznání a policejní identifikace. Vývoj policejně-soudní identifikace trvá již zhruba sto let a byl odstartován a dále rozvíjen kriminalistickými a vědeckými poznatky dvacátého století. Jako jedno z vyústění tohoto mnohaletého vývoje je i rekognice v podobě, jaké ji známe dnes. Za každou identifikační metodou stojí řada výzkumů, které kriminalistika následně převzala a aplikovala je do praxe a jejichž zjištění důmyslně využila při zacházení se svědky a identifikovanými osobami.⁶⁷

Předmětem vědeckých výzkumů bylo i rozpoznání lidské tváře. Vědeckými metodami interferenčního a přímého neurologického měření bylo prokázáno, že dívání se na tváře lidí a jejich rozpoznávání vyvolává v mozku zcela jiné procesy, než pozorování jakýchkoli jiných objektů. Bylo kupříkladu zjištěno, že rozpoznání známé tváře trvá v průměru méně než 20 milisekund. Je vědecky podloženo, že lidský mozek při rozpoznávání tváří používá dva typy paměti, krátkodobou (nebo také symbolickou) a dlouhodobou. V krátkodobé paměti podrží mozek obrazový záznam, než jej předá do dlouhodobé paměti. Krátkodobá paměť je přepisována jinými obrazovými záznamy tváří, a proto je pro vyhodnocení cizích tváří zapotřebí konečná doba nejméně jedné sekundy. Jakmile mozek vyhodnotí, že tvář nezná, zároveň ji uloží k dalšímu případnému zpracování. Rozpoznání tváří ovlivňuje i to, jaké jsme rasy. Některé tváře jsou pro jedince více typické než ostatní a lépe se zapamatovávají. V mozku je totiž geneticky zakódováno, jaké jsou podstatné rysy tváře, které podvědomě hledáme, aniž bychom na to mysleli. Přičemž tyto rysy mozek přizpůsobuje tomu jaké rasy je daný člověk sám, s touto vlastností se již člověk rodí a tento jev se nazývá „efekt jiné rasy“. Z uvedeného důvodu je pro Středoevropany obtížné např. rozpoznat mezi rekognovanými osobami pachatele vietnamské národnosti. Jestliže však jedinec přichází do kontaktu s lidmi jiné rasy

---

65 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 120-121.

66 RAK, Roman. *Biometrie a identifikace člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 303.

67 RAK, Roman. *Biometrie a identifikace člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 107.

pravidelně, mozek se učí a tento efekt se vůči jiným etnikům vytrácí. Rozpoznávání tváří závisí i na celkovém kontextu, v jakém byla tvář uložena do paměti, při jaké to bylo události, ve spojení s jakými jinými osobami apod. Úspěšnost rekognice může záviset i na stavu momentálních emocí. V psychicky vypjatých situacích může být mozek zaměřen na zcela jiný objekt, než je tvář pachatele, např. na zbraň. Přítomnost zbraně hraje podstatnou roli, protože lidská mysl se soustřeďuje na bezprostřední hrozbu – na pistoli. Podle amerických studií 44% všech rekognic (v USA) odpovídá situacím, ve kterých pachatel hrozil zbraní. U těchto následně rekognice ukázaly, že pouze 30% obětí bylo schopno rozpoznat pachatele.⁶⁸

Při zapamatování hraje roli především textura (obsah) i kontura (obrys) tváře, přičemž mnohem lépe si zapamatujeme toho, kdo má ve tváři nějaký výraz, než neutrální nic neříkající vzhled. Je zajímavé, že kvalita obrazu tváře není při jejím vnímání až tak důležitá, známou osobu je člověk schopen rozpoznat bez ohledu na kvalitu světelných podmínek, ani barvy nejsou rozhodující. Je obecně rozšířené, že stářím odumírají mozkové buňky a schopnost zapamatování si tváře u starých lidí ustupuje. Není to pravda. Poslední vědecké experimenty dokázaly, že staří lidé si naopak lépe pamatují tváře. Věkem se ale zhoršuje schopnost přiřazovat tváře ke jménům a k událostem. Se starými lidmi je proto s ohledem na to nutné vhodným způsobem pracovat.⁶⁹ To je vůbec jeden z problémů identifikace podezřelé osoby, že ne vždy si poznávající osoba vybaví tvář správně spojenou s patřičnou událostí. Některé vady paměti, reminiscence v podržení a jiné negativní vlivy lze zmírnit. Vyšetřovatel se musí snažit jejich vliv paralyzovat, např. tím, že v poznávající osobě oživí asociace, přitom se musí vyvarovat sugestivních otázek.⁷⁰

Identifikací je myšleno ustanovení absolutní totožnosti. Studium a následnou analýzou bodů, které na lidské tváři co nejvíce charakterizují individuálnost každého obličeje bylo zjištěno, že k absolutní identifikaci postačuje dvanáct základních antropologických bodů. Jedná se o tzv. analyticko-statistickou metodu, založenou na vzdálenostech markantních bodů v obličejové části hlavy.⁷¹ Tyto vzdálenosti pochopitelně vnímá i lidské oko, potažmo svědek, ten ovšem nemá možnost, čas ani podmínky blíže tvář pachatele studovat, tak jak to činí některé vědecké disciplíny, proto ani jeho výpověď nelze hodnotit vědecky. Ztotožňující osoba není stroj, aby nám s přesností na jedno procento řekla, zda se jedná či nejedná o pachatele trestného činu.

K využívání fotoalb a jejich souvislosti s rekognicí se již v minulosti vyjadřoval i Protivínský. Doporučoval mimo jiné, aby pracovníci policie postupovali při provádění operativně

68 RAK, Roman. *Biometrie a identifikace člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 307.

69 RAK, Roman. *Biometrie a identifikace člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. Praha : Grada Publishing, 2008, s. 288-290.

70 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 70.

71 Tamtéž, s. 309.

pátracích opatření s poznávajícími osobami tak, aby zbytečně nemařili pozdější rekognice. V případech, kdy je více poznávajících osob doporučoval, aby byly tyto „použity“ pouze k získání vysvětlení. Ke znovupoznání vnímaného objektu v rámci operativních opatření radil použít jen jedné osoby, aby ostatní osoby mohly být poznávajícími osobami při rekognici, ať už podle fotografie nebo in natura. Vyšetřovací orgány pak podle Protivínského stojí při vyšetřování trestných činů před dilematem, zda provést operativní znovupoznání a zmařit tak potenciální důkaz nebo jej neprovést a zachovat jeho nositele pro pozdější rekognici s rizikem, že bude zmařeno vypátrání a dopadení pachatele.⁷²

3.8. Identifikace poznávané osoby

Ztotožňovaná osoba může být v rámci rekognice poznána buď podle vzezření, podle hlasu nebo podle obojího, a to jako jedna z několika seřazených osob. Jestliže je ztotožňovaná osoba nezvěstná nebo její účast nelze zajistit, přichází v úvahu pouze rekognice podle fotografie. Ztotožňovaná osoba musí být při rekognici zařazena mezi minimálně další tři osoby, které se výrazně neodlišují. Osoby by si měly být alespoň na první pohled zdánlivě podobné, to z toho důvodu, aby podezřelý, obviněný, ale nejčastěji svědek, potažmo poškozený poznávali ztotožňovanou osobu nikoliv pouze nahodile, ale podle toho, jak si vzhled a vlastnosti pamatují, jak ji vnímali a jak jsou schopni osobu odlišit od osob s podobným vzhledem. Osoby se nesmí výrazně odlišovat obličejem, vzrůstem, vlasy, oblečením, atd., jako tomu bylo v následujícím úryvku z odůvodnění Nálezu III. ÚS 623/2000, kdy *„stěžovatel namítal, že ač svědci popsali pachatele trestného činu jako osobu tmavých vlasů, nosící brýle a tmavý knírek, vzhled stěžovatele a figurantů nebyl pro účely rekognice tímto způsobem upraven (...) Ústavní soud se zabýval situací, kdy svědkové jako poznávající osoby měly při rekognici ztotožnit pachatele loupeže, který se dle výpovědí svědků uvedeného trestného činu dopustil maskován brýlemi a parukou. Z tohoto důvodu měly být rekognované osoby i figuranti v poznávacím řízení opatření obdobnými markanty. V citovaném nálezu Ústavní soud s odkazem na příslušnou odbornou literaturu označil za nezákonný takový postup policejního orgánu při rekognici, kdy se figuranti a obviněný co do způsobu a míry maskování výrazně odlišovali (různý typ a barva paruky, někteří měli brýle, jiní ne, atd.)“*⁷³

Ztotožňovaná osoba musí být při rekognici zařazena mezi minimálně tři další osoby, řada osob tedy musí čítat nejméně čtyři osoby, může jich být víc, ale nikoliv méně. Z důvodu objektivitivy prováděné rekognice se osoba, která má být poznána vyzve, aby si vybrala místo, kam bude mezi ukazované osoby zařazena, přičemž je možné, aby byla mezi ukazovanými osobami pouze jedna

⁷² PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 87-88.

⁷³ nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

poznávaná osoba, soubor osob se ukazuje poznávající osobě současně.⁷⁴

Proto, aby byla rekognice přesvědčivá a z procesního hlediska použitelná, je potřeba, aby poznávající osoba ukázala na poznávanou osobu a jednoznačně vyslovila, zda ji poznává, a to i před dalšími z řady poznávaných osob. Pokud okolnosti brání takovému průběhu rekognice, kupříkladu pokud má svědek obavy ze msty obviněného, lze aby poznávající osoba vyslovila svůj závěr v nepřítomnosti ukazovaných osob, zároveň tak, aby nebylo možné zpochybnit výsledek rekognice. V takových případech bude vhodné, aby poznávající osoba učinila toto prohlášení za přítomnosti obhájce obviněného nebo za přítomnosti nezúčastněné osoby.

Aby měla rekognice podle hlasu patřičnou důkazní hodnotu, v zájmu její objektivnosti je nutné poznávané osobě umožnit, aby hovořila mezi jinými osobami s obdobnými hlasovými možnostmi. Zákon sice neuvádí, kolik by mělo dalších osob být, lze předpokládat, že při rekognici podle hlasu by měla poznávaná osoba postupně hovořit také nejméně se třemi osobami.

Rekognice podle fotografie by měla mít pouze subsidiární charakter, používá se v případech, kdy rekognice in natura není možná, nebo když poznávanou osobu nelze ukázat, kupříkladu když totožnost osoby není zjištěna, poznávaná osoba je nezvěstná nebo jde o mrtvolu. Blíže se k otázce subsidiarity rekognice pomocí fotografie vyjadřoval i Nejvyšší soud, např. v rozhodnutí R 28/1986, v němž vytýkal obžalobě to, že *„Poškozeným byla předložena k individuální identifikaci černobílá fotografie znázorňující pouze portrét hlavy obviněného... Tento způsob rekognice (dle názoru soudu) ovšem omezuje na minimum možnost vnímání, poznání a konkrétního rozlišení takových znaků jako je barva očí, pleti a vlasů, rozměrů i významných znaků celé postavy, zbarvení hlasu i osobitosti mimiky...“* a tyto byly přitom v posuzovaném případě nesporně důležité.⁷⁵ Trestní řád uvádí, že *není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby.*

Pro zajímavost, judikatura se již zabývala i problematikou rekognice podle fotografie u hlavního líčení. Jednalo se o případ, kdy svědek poznával na fotografiích osobu za přítomnosti ztotožňované osoby v jednacím síni a poté, po zhlédnutí těchto fotografií, byl vyzván soudem, aby v jednacím síni označil osobu, kterou měl poznávat. *„V přítomnosti obžalovaného P. Č. bylo svědku T. B. předloženo fotoalbum, kde ztotožnil jmenovaného obžalovaného na fotografii č. 12 jako osobu, k níž se v dané trestní věci vyjadřoval, a následně k žádosti předsedy senátu označil obžalovaného v jednacím síni jako osobu, o níž hovořil s tím, že v té době měla dlouhé vlasy.“*⁷⁶ Tento postup je při rekognici dle judikatury nepřipustný a výsledky takto provedené rekognice nemohou být

---

74 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1543.

75 rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 1985, sp. zn. 5 Tz 2/1985.

76 usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 6 To 12/2009.

podkladem pro závěry o vině obviněného.⁷⁷ To však ještě neznamená, že provádění rekognice jako důkazního prostředku je v řízení před soudem vyloučeno. Téma tzv. zjednodušené rekognice u hlavního líčení řešil Nejvyšší soud v usnesení z roku 2003, v němž mimo jiné konstatoval, že: „...její provedení by ve stadiu řízení před soudem mělo přicházet v úvahu pouze tehdy, pokud potřeba takového důkazu vyvstane až v hlavním líčení na základě již provedeného dokazování, a nikoliv v situaci, kdy nutnost provedení rekognice je zjevná již v přípravném řízení a státní zástupce ji přesto neprovedl, ale podá k soudu obžalobu s tím, že rekognice může být provedena až v řízení před soudem.“ Nejvyšší soud upozornil na požadavky a rizika ohledně procesní použitelnosti poznatků získaných při rekognici, které umocňují organizační a technickou náročnost provádění rekognice v hlavním líčení. Policejní orgán nebo státní zástupce mají k provedení rekognice příznivější podmínky než soud, proto se i podle Nejvyššího soudu jeví jako opodstatněné, že je rekognice v drtivé většině případů prováděna právě v přípravném řízení. Zákon sice počítá s prováděním důkazů mimo hlavní líčení předsedou senátu či jiným pověřeným členem senátu podle § 183a trestního řádu, což je možné, ale smyslem tohoto ustanovení patrně není umožnění provedení rekognice v hlavním líčení.⁷⁸

U rekognice podle fotografie je třeba fotografii poznávané osoby zařadit do fotoalba mezi fotografie nejméně tří dalších osob, tj. celkem se podezřelému, svědkovi nebo obviněnému ukáží alespoň čtyři fotografie, z nichž jedna vyobrazuje osobu, která má být poznána. Fotografie by měly zachycovat osoby, které se od sebe výrazně neliší, podobně jako u rekognice in natura a musí dobře zachycovat obličej osoby. Mezi fotografie se zařadí pouze jedna s vyobrazením poznávané osoby, ty ostatní patří nezúčastněným osobám.⁷⁹

V přípravném řízení dnes nacházejí uplatnění především fotoalba, statisticky jsou mnohem využívanější než-li rekognice in natura. Ačkoliv podezřelé osoby mají povinnost úkon rekognice strpět, mají tendence jej mařit či nemají valný zájem na provedení úkonu, proto se také často vyjadřují tak, že se úkonu účastnit nechtějí. I z hlediska logistického je provádění rekognice in natura náročnější. Obviněné je třeba eskortovat z vazební věznice, u obětí je obava ze sekundární viktimizace, apod. V těchto případech je rekognice podle fotografie vhodnější. Někteří autoři kritizují používání rekognic za využití fotoalb v případech, kdy je rekognice in natura (teoreticky) možná, kdy trestní stíhání už je nebo může být zahájeno a obviněný je či může být k dispozici.⁸⁰ Zda provedení rekognice podle fotografie bylo či nebylo vhodné či méně vhodné než případné provedení rekognice in natura lze posuzovat patrně jen na konkrétních případech.

Fotografie poznávaných osob lze zobrazovat na různých nosičích, v papírové podobě nebo v

⁷⁷ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 6 To 12/2009.

⁷⁸ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 20/2003.

⁷⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01

⁸⁰ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 122.

elektronické, např. na monitoru počítače, ale tak aby byly verifikovatelné a podle toho je třeba přizpůsobit zachycení průběhu rekognice, aby bylo jasné, které fotografie byly osobě předloženy.

Také provádění rekognice podle fotografie má svoje úskalí, kupříkladu v protokolu o rekognici musí být výslovně uvedeno, kdo je na fotografii ztotožňovanou osobou, jak byla získána tato fotografie, jakým číslem je označena a které fotografie dalších osob jsou převzaty z policejních evidencí. Nestací tedy uvést, že se jedná o „vytipované fotografie“ či fotografie „natipovaných možných pachatelů“.⁸¹

Rekognicí může být i znovupoznání věci, principy jsou podobné, ve skupině věcí je třeba podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ukázat pokud možno věc téhož druhu. Rozdíl oproti znovupoznání osoby je v tom, že zákon výslovně nepočítá s možností provádět rekognici podle fotografie. Poznávanou věcí může být jakýkoliv předmět, který má vztah ke stíhanému trestnému činu nebo k jeho pachateli. Šámal uvádí, že může jít o prostředek, kterým byl trestný čin spáchaný, předmět útoku pachatele nebo výtěžek z trestného činu apod. Poznávaná věc způsobila k rekognici by měla mít nějaký individuální znak nebo zvláštnost, podle nichž ji lze individualizovat a odlišit ji od podobných věcí téhož druhu. Skupina věcí pak musí umožňovat individuální identifikaci poznávané věci, jinak by rekognice neměla smysl, nebylo by jasné, podle čeho poznávající osoba označila právě danou věc. Zvláštnosti a znaky, které individualizují věc od jiných věcí stejného druhu, budou rozhodující pro stanovení, jaká bude skupina věcí, v níž je poznávaná věc zařazena. Bylo-li kupříkladu ke spáchání trestného činu použito ruční nářadí, poznávající osobě lze pro lepší orientaci předložit různé nástroje jako např. kleště, kladivo, pilku, šroubovák, vrtačku. Jestliže má být při rekognici poznán jen jeden konkrétní typ nástroje, předloží se poznávané osobě mezi různými nástroji téhož druhu, např. kleště kombinované, štípací, ploché a trubkové. Trestní řád ani komentáře k němu blíže neuvádí, kolik věcí má být ve skupině ukázáno, s ohledem na podobnost s rekognicí osoby takovou skupinu budou tvořit nejčastěji čtyři věci téhož druhu, mezi něž je zařazena poznávaná věc, přičemž poznávaná věc se do souboru zařazuje jako jediná. Poznávané věci movité se stejně jako u rekognic in natura ukazují poznávající osobě současně, nemovitosti je z povahy věci nutné ukazovat postupně.

3.9. Analogické použití ustanovení o výpovědi obviněného a svědka na rekognici

Stejným způsobem jako u konfrontace také u rekognice zákon uvádí, že je svým způsobem zvláštní formou výslechu a pro její provedení platí některá ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. Ve vztahu k obviněnému bude kupříkladu platit právo obviněného na přítomnost obhájce u úkonu, je třeba šetřit osobnost obviněného, který nesmí být žádným způsobem donucován

---

81 Tamtéž, s. 122.

k výpovědi či k doznání, dále pravidlo obecného rázu, že policejní orgán provádí a vyhledává důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného, dále i zde naleznou uplatnění ustanovení zákona o provádění důkazu mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání. Číst protokol nebo přehrát videozáznam o úkonu v průběhu hlavního líčení lze za splnění dalších podmínek také, během úkonu lze využít poznatky z dřívějších výpovědí obviněného, včetně jejich předestření v průběhu hlavního líčení, rekognici může k důkazu navrhnout i státní zástupce, obžalovaný a jeho obhájce. Ve vztahu k poznávající osobě bude platit povinnost dostavit se k úkonu a vypovídat o tom, co je jí známo o pachateli, s tím souvisí i možnost jeho případného předvolání a předvedení. Odepřít účast na úkonu může osoba dále i tehdy, jestliže by svojí výpovědí mohla způsobit nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, nebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítovala jako újmu vlastní, atd... Také o tomto musí být poznávající osoba předem poučena. Na poznávající osobu se vztahují také všechna ustanovení zákona zaručující ochranu svědka, zejména právo na informace o propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody, změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, atd., to vše jestliže svědku hrozí nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Vztahují-li se na poznávající osobu opatření na ochranu utajovaného svědka, musí i rekognice probíhat takovým způsobem, aby totožnost poznávající osoby zůstala utajena, to i za využití technických prostředků, jakými jsou jednocestné zrcadlo nebo měnič hlasu. Na rekognici lze obdobně použít i ustanovení trestního řádu o provedení důkazu na návrh státního zástupce, obžalovaného a jeho obhájce, jak uvádí § 215 trestního řádu, tj. tito mohou navrhnout provedení rekognice.⁸²

Na účast osoby podezřelého při rekognici se přiměřeně užijí ustanovení o výsledku obviněného, obdobně jako u výsledku zadržené podezřelé osoby nebo při výsledku podezřelého ve zkráceném přípravném řízení, s ohledem na povahu rekognice jako zvláštního způsobu dokazování. Od těchto ustanovení se lze odchýlit jen v případě, kdy to připouští povaha rekognice, nepřicházejí-li takové odchylky v úvahu, postupuje se podle daných ustanovení beze změn. Osoby, které se účastní rekognice je třeba řádně poučit o jejich právech a povinnostech, v závislosti na jejich procesním postavení. Ohledně poučování osob platí to, co již bylo uvedeno výše.

3.10. Dokumentace rekognice

O rekognici se stejně jako o jiných procesních úkonech sepisuje protokol, který kromě obecných náležitostí o protokolaci obsahuje i některé zvláštní náležitosti, jak uvádí trestní řád.: „*V protokolu sepsaném o rekognici se podrobně uvedou okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna,*

---

82 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1546.

zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření; o rekognici prováděné v přípravném řízení se zpravidla pořídí též obrazové záznamy.“ Z protokolu o rekognici by tedy mělo být patrné, jak byl úkon připraven, jak byla rekognice provedena a jakých výsledků při ní bylo dosaženo. Za podmínek daných trestním řádem je možné, aby byl protokol o rekognici přečten v hlavním líčení. Přečte se zejména tehdy, když se jedná v nepřítomnosti obžalovaného, když obžalovaný odepře vypovídat anebo když se objeví podstatné rozpory mezi jeho dřívější výpovědí a výpovědí při hlavním líčení. Dále se protokol o rekognici přečte, jestliže byla rekognice prováděna jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, ale i z jiných důvodů uvedených v § 211 trestního řádu. Protokol o rekognici nelze před soudem provést jako listinný důkaz, ve smyslu ust. § 213 trestního řádu, v hlavním líčení jej lze přečíst se souhlasem státního zástupce a obžalovaného. Kromě protokolu je vhodné pořídít o rekognici také audiovizuální záznam, aby byl průběh rekognice spolehlivěji zachycen a bylo posouzeno i to, jak se přesně poznávající osoba při rekognici chovala, apod.

3.11. Rekognice in natura

„Při poznávání osoby in natura svědek vnímá celý komplex vlastností poznávaného, nejen obrazově fixovanou podobu obličeje, ale i tělesné proporce, držení těla apod., takže informativní hodnota získaná tímto způsobem rekognice je neporovnatelně vyšší.“⁸³

Provádění rekognice in natura má svá určitá specifika. Trestní řád v ust. § 104b odstavci 7 dále popisuje určité odchylky při provádění rekognice in natura, vyjmenovává tyto situace.:

- poznávající osoba se při provádění rekognice nemá bezprostředně setkat s poznávanou osobou
- rekognice je prováděna za účasti osoby mladší 18 let
- rekognice je prováděna za přítomnosti svědka, jehož totožnost se utajuje, nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, jak uvádí § 55 odst. 2 trestního řádu.

V těchto případech rekognice je vhodné, aby se poznávající osoba během rekognice bezprostředně nesetkala s poznávanou osobou. Důvodem takového opatření je hrozba, že poznávající osoba by nebyla schopna spolehlivě vypovídat a označit poznávanou osobu. Půjde o případy, kdy je svědkem osoba mladší než 18 let nebo byla-li osoba obětí brutálního činu nebo sexuálního zneužití, také má-li poznávající osoba důvodnou obavu ze msty obviněného apod. Zákon se tím snaží zabránit negativnímu zkreslení projevu poznávající osoby, k němuž by mohlo dojít při provádění rekognice za bezprostřední přítomnosti poznávané osoby.

83 usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1638/2016.

Bezprostřední setkání osob je možné vyloučit různými způsoby, i s využitím technického řešení, např. jestliže se poznávající osobě ukáže poznávaná osoba spolu s dalšími osobami v samostatné místnosti oddělené od místnosti s ukazovanými osobami polopropustným zrcadlem, přes nějž poznávající osobu není možné spatřit. Podobně lze poznávající osobě zprostředkovat ukazované osoby za využití audiovizuální techniky.

Poznávaná osoba se ukáže podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby a pokud má být osoba poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi. Z hlediska procesní použitelnosti rekognice jako důkazu v trestním řízení je důležité, aby se poznávající a poznávaná osoba nesetkaly před provedením rekognice, tzn. poznávaná osoba nesmí být před rekognicí ukázána poznávající osobě.

V dnešní době je někdy obtížné absolutně zabránit jakémukoliv kontaktu poznávající a poznávané osoby před rekognicí, zejména s ohledem na vývoj komunikačních médií a zprostředkování výměny informací mezi uživateli internetu, nelze efektivně předejít tomu, aby o pachateli trestného činu získávali tito uživatelé informace. Pokud navíc dotčený uživatel používá některou ze sociálních sítí (např. Facebook, LinkedIn, Flickr, Twitter), jsou takové informace bez obtíží dostupné prakticky každému uživateli internetu. Proto, jak uvádí i Nejvyšší soud ve svém usnesení 6 Tdo 1638/2016, ze dne 13. prosince 2016: „*získání informací prostřednictvím uvedených médií nemůže jakkoli zpochybnit platnost procesních úkonů provedených na podkladě takových informací. To platí i v případě provádění rekognice.*“⁸⁴

Jestliže v přípravném řízení nebyla provedena rekognice zaměřená na identifikaci obviněného a jestliže se ukáže nezbytné provést rekognici v řízení před soudem, je nutné dodržet všechny podmínky § 104b odst. 4 trestního řádu. V rozporu s tím je provedení rekognice zaměřené na identifikaci obviněného svědkem podle fotografií v průběhu hlavního líčení, jemuž je i sám obviněný přítomen a výsledky takto provedené rekognice nemohou být podkladem pro závěry o vině obviněného. Takového pochybení se dopustil Krajský soud v Ostravě, když v průběhu hlavního líčení „*v přítomnosti obžalovaného P. Č. bylo svědkovi T. B. předloženo fotoalbum, kde ztotožnil jmenovaného obžalovaného na fotografii č. 12 jako osobu, k níž se v dané trestní věci vyjadřoval, a následně k žádosti předsedy senátu označil obžalovaného v jednací síni jako osobu, o níž hovořil, s tím, že v té době měla dlouhé vlasy.*“⁸⁵

Pokud jde o rekognici osoby mladší než 18 let, při rekognici je třeba dbát na šetrnost výslechu osoby a obsah rekognice tak, aby rekognice nemusela být v budoucnu již opakována.

---

84 usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1638/2016.

85 usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 6 To 12/2009.

V těchto případech se k rekognici přibírá orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba, která má zkušenosti s výchovou mládeže, a která by mohla přispět ke správnému výsledku rekognice. Pokud to může přispět ke správnému vedení výslechu v průběhu rekognice, mohou být přibráni i rodiče osoby mladší 18 let. Pedagog, jiná zkušená osoba či rodič mohou navrhnout odložení rekognice na pozdější dobu nebo při provádění rekognice mohou navrhnout její přerušování nebo ukončení, pokud by její provedení nebo pokračování v ní mělo špatný vliv na psychický stav zúčastněné osoby. Orgán sociálně-právní ochrany dětí se v případě potřeby vyslechne k správnosti a úplnosti protokolu o rekognici a též ke způsobu, kterým byl výslech prováděn a ke způsobu, jakým vyslychaná osoba vypovídala za předpokladu, že daná rekognice nevyžaduje odlišný postup.

Rekognici za přítomnosti utajovaného svědka je možné provést za podmínky, že podoba a osobní údaje svědka musí zůstat utajeny. Za tím účelem je třeba učinit opatření, kterým se zabrání tomu, aby se svědek bezprostředně setkal s poznávanou osobou, nesmí se setkat ani s obhájcem ani případně s jinými osobami, které by neměly znát totožnost utajovaného svědka. Utajovaný svědek může být jen poznávající osobou, protože jinak nelze zajistit, aby byla podoba svědka utajena, proto také svědek, jehož totožnost se utajuje, nesmí být nikdy poznávanou osobou. Blíže k utajovanému svědkovi bude pojednávat samostatná kapitola.

3.12. Dodatečný výslech osob

Trestní řád ve svém ust. § 104b odst. 8 uvádí, že po provedení rekognice se podezřelý, obviněný nebo svědek vyslechnou znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědí a výsledky rekognice. Takový rozpor může spočívat v podstatných charakteristických znacích a zvláštěnostech, které poznávající osoba uváděla v dřívější výpovědi a těmi, podle kterých ztotožňovanou osobu nebo věc poznala. Cílem dodatečného výslechu je odstranění rozporů v rozdílných údajích uváděných poznávající osobou ohledně ztotožňované osoby nebo věci. Výslech má být veden tak, aby směřoval k upozornění poznávající osoby na rozpory, na jejich vysvětlení a také na postup vedoucí k jejich odstranění. Na dodatečný výslech se vztahují všechna obecná pravidla o výslechu podezřelého, obviněného nebo svědka, a to včetně práva obhájce zúčastnit se tohoto výslechu.

3.13. Praktické problémy při provádění rekognice

Rekognice je založena na znovuvybavení si relevantních informací, uchovávaných v paměťových stopách, jinými slovy na vyvolání vzpomínky na vzhled dané osoby. Z uvedeného plyne, že poznávající osoba pracuje s tím, jak poznávaná osoba vypadala, když ji naposled viděla. Z toho důvodu je důležité, aby poznávaná osoba nezměnila nějak podstatně svůj vzhled, pokud by

se tak stalo, hrozí, že by účel rekognice mohl být zmařen. Vzniká tedy problém, zda je možné dát poznávané osobě příkaz, aby neprováděla žádné úpravy svého vzhledu z důvodu, že bude prováděna rekognice.⁸⁶ Bude se jednat především o úpravu vlasů a vousů. Tímto problémem se již zabývali autoři Protivínský a Fryšták. Podle Fryštáka pokud osoba neodmítne účast na rekognici a uvede, že se rekognice chce zúčastnit, může jí být dán uvedený příkaz aby neměnila svůj vzhled a bude se muset podrobit i dalším omezením, zejména by mělo být postaráno o to, aby svým vzhledem odpovídala tomu, jak byla naposledy vnímána poznávajícími osobami. V konkrétním případě se Fryšták dále pozastavuje nad tím, jak je možné, že ve vazební věznici pracovníci vězeňské služby nechali zcela bez povšimnutí, že se osoba, která byla vzata do vazby s poznámkou, aby její vzhled nebyl žádným způsobem měněn, nechala od jiné osoby umístěné s ní na cele ostříhat dohola. Protivínský s uvedeným názorem nesouhlasí a domnívá se, že se Fryšták mylí. Dodává, že by bylo v rozporu se zásadou presumpce nevinny, aby poznávané osobě byly dávány příkazy ohledně úpravy jejího vzhledu, neboť do postavení rekognované osoby se může dostat i osoba nevinná. Pokud by měla rekognovaná osoba v době spáchání činu jiný zevnějšek a je bezpečně zjištěno jaký, neměl by být podle Protivínského problém zevnějšek poznávané osoby upravovat přivzatým maskérem. Tento autor se dále zamýšlí i nad tím, jak se asi cítí ten, kdo ve skutečnosti není pachatelem, když se musí nechat jednotně ustrojít a nalíčit. Uvedené skutečně stojí za úvahu. Protivínský proporciálně přihlíží k dodržování zásady presumpce nevinny, s čímž lze jen souhlasit.⁸⁷

O zdárném průběhu rekognice mohou rozhodovat i maličkosti jako je typ oblečení poznávaných osob – neměl by se výrazně lišit a v ideálním případě by poznávaná osoba měla být oblečena podle toho, co měla na sobě v době spáchání trestného činu. Dokonce i typ obuvi hraje důležitou roli, připomeňme, že velmi často se mezi poznávané osoby staví kolegové z příslušného policejního pracoviště, kteří mohou přijít v domácí obuvi, čímž nepřímo poznávající osobě napoví, kdo asi nebude osobou, která se má v rámci rekognice ztotožnit. Komplikace může v praxi působit i to, pokud má být poznána osoba jiné národnosti či barvy pleti nebo v případech kdy se jedná o mladistvého pachatele.⁸⁸

Dalším praktickým problémem, který v praxi může vést až ke zbavení důkazní hodnoty rekognice je otázka zabránění kontaktu poznávající a poznávané osoby před rekognicí. Je to spíše úkol organizační a řekněme i logistický. Tomuto úskalí se práce věnuje již výše, k doplnění lze ještě konstatovat, že se jedná o věc, která ačkoliv je zdánlivě prostá, nevyplácí se ji podceňovat. Vyskytují se i rekognice, při kterých poznávající osoba uvede, že osobu pachatele zná odněkud z

---

86 FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*, 2004, roč. 37, s. 283.

87 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat? *Kriminalistika*, 2004, roč. 39, s. 264-265.

88 FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*, 2004, roč. 37, s. 286.

dřívější. V takových případech není jistota, zda byla osoba poznána jako pachatel. Z toho důvodu musí být poznávající osoba poučena, aby uvedla, zda mezi představovanými osobami je osoba, kterou vnímala právě v souvislosti s trestným činem.⁸⁹

Dalším úskalím rekognice je zákaz bezprostřední návaznosti rekognice podle fotografií s rekognicí in natura. Zákon nikde výslovně neuvádí, co se myslí pod pojmem „bezprostředně“. Výklad tohoto pojmu je čistě subjektivní, bude záležet na vztahu poznávající osoby k popisované události a na její paměti. Kvůli tomu by ani nebylo vhodné, aby zákonodárce dobu bezprostřednosti specifikoval přesněji. V konečné fázi bude záležet na stanovisku soudu, zda došlo k porušení předmětného ustanovení § 104b odst. 4 trestního řádu či nikoliv.⁹⁰

Problém účasti poznávané osoby na rekognici byl rovněž již výše popsán. Právní praxe v této oblasti postupem času vygenerovala dva protichůdné výklady, které se střetávají. Zatímco jeden výklad je takový, že rekognovaná osoba (bez ohledu na její procesní postavení) musí strpět, aby se na ni poznávající osoba dívala, a má povinnost říci i požadovaná slova (tj. podrobit se i ztotožnění podle hlasu), druhý výklad je ten, že obviněný (podezřelý) jako poznávaná osoba nemá povinnost zúčastnit se rekognice a nemůže k účasti na ní být žádným způsobem nucen. Má pouze povinnost se k úkonu dostavit a tam do protokolu uvést, že se odmítá účastnit.⁹¹ Na podporu prvního z obou výkladů lze uvést myšlenku Protivínského, podle níž: „*pro zdůvodnění povinnosti osob strpět rekogniční úkon by mělo být dostačující ustanovení § 114 o prohlídce těla a jiných podobných úkonech. Při extenzivním výkladu nebo postupu per analogiam bychom měli za jiný podobný úkon považovat i rekognici. Odst. 3 § 114 Tr.Ř. totiž zní: „Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba o kterou jde, povinna strpět úkony pro takové zjištění.“ Vždyť ve většině případů se při rekognici zjišťuje právě totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu v určitou dobu.*“⁹² V této souvislosti je třeba opětovně poukázat na náleží Ústavního soudu ve věci vedené pod sp. zn. III. ÚS 528/06, v němž Ústavní soud nesouhlasí s tím, aby konání rekognice záviselo zcela na vůli obviněných.: „*Vzhledem ke skutečnosti, že rekognice je prostředkem проверки věrohodnosti přímého svědectví, plní rovněž účel vyloučení nevinných osob z podezření, a tudíž účel ochrany individuálních práv před neodůvodněným stíháním a odsouzením. Jako taková má rekognice nezastupitelný význam a pokud by její konání záviselo na vůli obviněných, došlo by k nepoměrnému ztížení vyšetřování množství závažných trestných činů a v důsledku toho k ochromení orgánů činných v trestním řízení při zjišťování objektivní pravdy.*“ V projednávané věci Ústavní soud nesouhlasil s postupem policejního orgánu, jemuž vytкну, že: „*...v případě, kdy (policejní orgán) přiměl stěžovatele v postavení obviněného k hlasovému*

89 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 122.

90 FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*, 2004, roč. 37, s. 287.

91 Tamtéž, s. 288.

92 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat? *Kriminalistika*, 2004, roč. 39, s. 264.

*projevu, došlo k překročení výše definované hranice mezi úkonem, při němž je obviněný toliko pasivním objektem vyšetřovacího úkonu a situací, kdy je obviněný nucen k aktivnímu jednání, jímž se sám může usvědčit.*⁹³

3.14. Kazuistika

Následující příklad ilustruje provádění rekognice v praxi, konkrétně rekognice podle fotografie. Dále bude blíže popsáno, proč ve vybrané kauze nebyla vyšetřovatelem zvolena rekognice in natura, avšak i rekognice podle fotografie, ač měla z procesního hlediska jisté vady a na tyto její vady v konečném důsledku upozornil i Ústavní soud, byla významným usvědčujícím důkazním prostředkem.

3.14.1. Případ těžkého ublížení na zdraví ze dne 12. 10. 2013

V následujícím případě byla rekognice použita při vyšetřování případu těžkého ublížení na zdraví, jehož se dopustili tři spolupachatelé dne 12. 10. 2013 na veřejnosti přístupném místě v Praze, v blízkosti stanice metra ještě i s dalšími neztotožněnými spolupachateli, když úmyslně fyzicky napadli poškozeného údery a kopy, kdy nejprve obviněný D. H. napadl poškozeného kopy směřujícími na oblast hlavy, čemuž se poškozený ubránil a povalil obviněného na zem a v důsledku toho byl ze strany dalších spolupachatelů fyzicky napaden tak, že tyto osoby se na poškozeného vrhly a velice surovým způsobem jej zbily a poškozenému ranami a kopy způsobily rozsáhlá poranění obličeje a lebky.

Skutkový stav věci měl již od začátku vyšetřování zásadní rozpor. Všichni tři spolupachatelé zcela popírali, že by se čehokoliv dopustili, dokonce popírali i to, že by se v předmětnou dobu nacházeli na místě činu (před diskotékou, kde došlo k napadení mladíka). Jediný, kdo je usvědčoval, byl sám poškozený. Vyšetřovatel přistoupil k provedení rekognice podle fotografie, přičemž do setů fotografií byly zařazeny také fotografie tří podezřelých mladíků, kteří se v době spáchání nacházeli na místě činu a jejichž poměrně detailní popis poškozený policii poskytnul.

V daném případě bylo zajímavé, jakým způsobem poškozený při rekognici označil pachatele. Uvedl, že jej jedna z fotek doslova "přitáhla a poskočilo mu srdce", což pro něj byl ukazatel. Právě výpověď poškozeného, jakož i to, že při rekognici podle fotografií a při opakovaném poznávání při soudním jednání poškozený jednoznačně poznal pachatele, byly takřka jediné usvědčující důkazy. Poškozený při svědeckém výslechu podrobně popsal průběh incidentu a velmi podrobně se vyjádřil i k mnoha charakteristickým rysům jednotlivých útočníků, které před útokem neznal. Při následné rekognici podle fotografií po zhlédnutí fotoalba č. 1 "okamžitě bez zaváhání poznal osobu na

---

93 nález Ústavního soudu ze dne 11.10.2007, sp. zn. III. ÚS 528/06.

fotografii č. 2, kdy uvedl, že „to je on.“ Dále po zhlédnutí fotografií z fotoalba č. 2 poznávající bez prodlení označil fotografii č. 4, kdy k této dále uvedl, že „to je ten, co mu nadával a celé to odstartoval, jen má jiný účes.“ Po předložení fotoalba č. 3 poznávající označil bez nejmenších pochybností foto č. 1, kdy k tomuto dále uvedl, že „to je ten, kterého popisoval jako paviána, kdy účes souhlasí a je i snědší“. Při první fotorekognici tak svědek bezpečně identifikoval spoluobviněného H., při druhé spoluobviněného N. a při třetí posledního ze spolupachatelů.

Při detailním posouzení průběhu rekognice lze shledat určité aspekty, které sílu tohoto důkazu významně oslabily. Zejména se jednalo o fakt, že v rámci třetího setu čtyř fotografií, v němž byl poznáván jeden ze spolupachatelů, se nacházela fotografie jedné osoby, která byla již předložena poznávajícímu (poškozenému) v předchozím druhém setu poznávaných fotografií ve vztahu k jinému spoluobviněnému. Jedna fotografie tak byla předložena poznávajícímu jak v rámci druhého, tak v rámci třetího setu, což bylo pochybením ze strany vyšetřovatele provádějícího rekognici. Jak později namítal soud, pokud v jednom setu fotografií poznávající neidentifikoval určitou osobu jako pachatele, je vyloučeno, aby mohl být v dalším setu pachatelem shledán. Znovuzařazení fotografie téže osoby (figuranta) při další rekognici prováděné bezprostředně po sobě jednou poznávající osobou za účelem identifikace několika poznávaných osob vztahující se k téže prověřované věci ve svém důsledku vedla k tomu, že v případě rekognice byly poškozenému sice předloženy čtyři fotografie osob, ale poškozený jednu z nich již v minulém albu vyřadil, což (optikou soudu) zvyšovalo riziko náhodného označení nad zákonem tolerovanou míru a nebyla beze zbytku respektována zákonná podmínka, že pro rozpoznání podezřelé osoby je nezbytné provést rekognici alespoň ze čtyř osob.⁹⁴

Dále bylo soudy kriticky hodnoceno, že při rekognici byly použity černobílé fotografie, ačkoliv odborná literatura doporučuje použití barevných fotografií. Další výtku směřovala vůči vzhledu osob na fotografiích – dle soudu by bylo vhodnější, pokud by při složení alba byla dána přednost barevným fotografiím čtyř osob snědší pleti, pachatelé totiž byli snědší pleti. V setu fotografií, kde byl poznáván stěžovatel, dvě osoby ze čtyř nebyly romského etnika, byť tento specifický znak poškozený výslovně popsal. Jak argumentoval soud, etnikum je přitom identifikační vlastností, ve které by se předváděné osoby neměly odlišovat, zejména pak, když poznávající osoba tento znak výslovně uvede.

Z hlediska dokumentace rekognice bylo ze strany soudů také vytknuto, že rekognice nebyla nahrávána, videonahrávka alespoň nebyla součástí spisu. Přitom jak v popisovaném případě správně podotknul i Ústavní soud, „pořízení videonahrávky zachycující samotný projev svědka, který dle protokolu "takřka na první pohled" označuje poznávané osoby, by velmi výrazně posílilo význam tohoto důkazu. Ústavní soud ještě dodal, že "při posouzení věrohodnosti svědka nic nebrání

---

94 ust. § 104b odst. 4 trestního řádu

*tomu vyzdvihnout fakt, že svědek má s ohledem na své vrozené dispozice, dosažené vzdělání, výcvik či zařazení v profesním životě vyvinutější smysl pro zaznamenání, uchování, zvnitřnění a reprodukci komplexního dojmu, který na něm kontakt s konkrétním člověkem či lidmi v minulosti zanechal a jeho věrohodnost posiluje i upřímná snaha vyjádřit pocit, který bezprostředně při rekognici měl."*⁹⁵

Proti možnosti provedení rekognice in natura v daném případě velmi výrazně hovořilo riziko tzv. druhotné újmy oběti⁹⁶, které v této věci hrozilo skutečně reálně, a to vzhledem k tomu, že u poškozeného byla navíc rozvinuta i posttraumatická stresová porucha. Z tohoto důvodu nebyla rekognice in natura provedena.

I přes veškeré nedostatky rekognice, které byly popsány, byla rekognice stále přesvědčivým důkazním prostředkem k usvědčení tří podezřelých osob, které se dopustily surového napadení. Popsané jednání obviněných soud prvého stupně právně kvalifikoval u obviněného D. H. jako zločin a u druhých dvou mladistvých obviněných jako provinění těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku a jako přečin, resp. provinění výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, to vše spáchané ve spolupachatelství, za což byli všichni tři spolupachatelé odsouzeni k nepodmíněným trestům odnětí svobody, resp. k trestu a trestním opatřením. Uvedené rozhodnutí nebylo zvráceno ani pozdějším rozhodnutím soudu odvolacího, ani cestou odvolání, jež bylo odmítnuto, ani cestou ústavní stížnosti. Z nálezu Ústavního soudu, který se věci zabýval při rozhodování o ústavní stížnosti, pak pochází i zde citované úryvky.

---

95 Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/2016.

96 ust. § 2 odst. 5 zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

4. Vyšetřovací pokus

Publikace kriminalistika definuje vyšetřovací pokus jako: „specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti, spočívající v pokusném vyvolávání a zkoumání kriminalisticky relevantních jevů, činností a fragmentů událostí v uměle vytvořených a cílevědomě měněných podmínkách za účelem poznání a dokázání skutkového stavu věci.“⁹⁷ Ust. § 104c odst. 1 podává legální definici vyšetřovacího pokusu: „Vyšetřovací pokus se koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.“ Prerad např. definuje „vyšetřovací experiment“ jako „Umělé systematické vytváření a měnění podmínek pozorovaného jevu a jeho vztahů s jinými jevy, jehož cílem je objasnění charakteru pozorovaného jevu, jeho podstaty a vývoje a cest a metod jeho uvědomělého ovládnutí.“⁹⁸

Vyšetřovací pokus nachází své opodstatnění v případech, kdy je třeba prověřit možnost či nemožnost provedení určitých činností. Vyšetřovací pokus má směřovat ke zjištění objektivní pravdy tak, aby byl zjištěn skutkový stav v trestní věci, jímž jsou determinována procesní rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení.⁹⁹ Podstata zůstává stejná jako u experimentů v jiných oblastech lidské činnosti, tedy pokusná činnost v uměle vytvořených podmínkách.¹⁰⁰ Na rozdíl od jiných metod kriminalistické praxe může kriminalista aplikací vyšetřovacího pokusu sám vyvolat jevy analogické jevu zkoumanému a riziko mylného výsledku může snižovat jeho opakováním.¹⁰¹ Vyšetřovací pokus lze opakovat (téměř) neomezeně, dokud nebude dosažen cíl, k němuž má směřovat. Přitom je možné zkvalitňovat metodiku provádění a doplňovat ji o další prvky.¹⁰² Další výhodou vyšetřovacího pokusu oproti jiným metodám je skutečnost, že s jeho pomocí se vydělují a zkoumají vztahy a reakce objektu, které potřebujeme a získáváme je v izolované podobě, oprostěné od dalších vlivů. Pro úplnost je třeba dodat, že pojmy vyšetřovací pokus z pohledu trestního řádu a vyšetřovací pokus (kriminalistický experiment) z pohledu kriminalistiky se liší. Kriminalistický experiment je pojem širší, zahrnuje různé formy experimentálního ověřování skutečnosti. Zahrnuje i vyšetřovací pokus, který je ovšem zároveň i důkazním prostředkem v trestním řízení, což kriminalistický experiment obecně není.

Vyšetřovací pokus byl do trestního řádu zaveden novelou č. 265/2001 Sb., jako další ze zvláštních způsobů dokazování. Před nabytím účinnosti této novely dne 1. 1. 2002 vyšetřovací pokus nebyl v trestním řádu upraven, praxe jej připouštěla k důkazu jen jako zvláštní způsob

97 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 356.

98 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 9.

99 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 3.

100 Z hlediska tématu této práce je zajímavý i tzv. taktický experiment, který bývá někdy součástí jiných kriminalistických metod integrovaných ve vyšetřovacích úkonech, např. v ohledání či v rekognici a rekonstrukci. Takovýto experiment nemá sám o sobě důkazní status, ale i přesto může mít významné právní důsledky pro další postup trestního řízení.

101 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 275-276.

102 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 5-6.

ohledání, což však bylo praxí často současně shledáváno nedostatečným, vzhledem k tomu, že vyšetřovací pokus je důležitý důkazní prostředek, jehož provedení si vyžaduje řadu procesních záruk. Na obhajobu vyšetřovacího pokusu a nutnosti jeho samostatné právní úpravy se mezi mnohými jinými autory vyjádřil i Prerad, který podstatu problému vystihl snad nejlépe.: „*Vyšetřovací experiment je ve vyšetřování výrazem experimentální metody poznání objektivní reality. Jde bezesporně o důležitý důkazní prostředek, avšak objektivnost jeho provedení vyžaduje řadu záruk, mimo jiné i procesních. Důležité metody zkoumání, poznání objektivní pravdy mají ve vyšetřovacím procesu postavení samostatných vyšetřovacích úkonů. Je tomu tak především proto, aby byla zajištěna všestranná správnost a čistota příslušné metody, protože ve vyšetřovacím procesu jsou metody velmi složité a hrozí jim subjektivní deformace. Proto tyto metody mají mít přesné zákonné vymezení a pořádek. Z těchto důvodů nemůže být vyšetřovací experiment pokládán ani za taktický úkon nebo postup sloužící prověrce důkazů. Důkaz v trestní věci může být prověřen pouze jiným důkazem; získání nového důkazu může být ve vyšetřování uskutečněno jen procesní formou. Vycházíme-li z toho, že cílem vyšetřovacího experimentu je mimo jiné získání nových důkazů a prověrka dosavadních důkazů v trestní věci, pak nemůže jít o nic jiného než o vyšetřovací, resp. procesní úkon. (...) Domníváme se proto, že tak důležité vyšetřovací úkony jako je vyšetřovací experiment by měly být upraveny v trestně-procesním zákoně v jejich základních principech, tj. zákonně zakotvovaly podstatu tohoto vyšetřovacího úkonu a zásady jeho provedení v takovém rozsahu, aby z nich byly zřejmé zákonné záruky objektivnosti provedení daného vyšetřovacího úkonu.*“¹⁰³

Současné zákonné pojetí vyšetřovacího pokusu vychází především z dřívější judikatury. Vyšetřovací pokus má mnoho společného s ohledáním, prověrkou na místě i s rekonstrukcí, proto byl také v kriminalistické praxi s těmito instituty často zaměňován. Na rozdíl od zmiňovaných úkonů podstata vyšetřovacího pokusu spočívá v pokusné činnosti.¹⁰⁴ Specifikem vyšetřovacího pokusu je i to, že vyžaduje vlastní specifické taktické postupy a jeho provedení se nemůže dost dobře řídit např. taktickými doporučeními používanými při ohledání, rekognici, výslechu nebo při jiném vyšetřovacím úkonu.¹⁰⁵ Na rozdíl od expertizy u vyšetřovacího pokusu jde pouze o experimentální prověrku určité skutečnosti nebo jevu, k čemuž zpravidla není zapotřebí speciálních znalostí experta a vyšetřovatel si vystačí s fakty dostupnými ze spisu. Může jít např. o experimentální zjištění, zda nějaký předmět mohl být poškozen jiným předmětem nebo zda určitý předmět mohl zasáhnout a poranit tak určitou osobu.¹⁰⁶

Vyšetřovací pokus slouží k tomu, aby se uměle vytvořily a měnily děje nebo jevy důležité

103 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 21-22.

104 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 277.

105 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 21.

106 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 48.

pro trestní řízení, u nichž vznikly pochybnosti o tom, zda se mohly odehrát v reálných podmínkách. Půjde zejména o děje a jevy, které budou přímo pozorovány orgánem činným v trestním řízení a z nichž bude možné vyvodit důkazní závěry.

Z pohledu kriminalistiky je vyšetřovací pokus specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti. Hlavním cílem vyšetřovacího pokusu je prověřit nebo upřesnit skutečnosti již zjištěné v trestním řízení a zjistit nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. V konkrétním případě může být vyšetřovací pokus proveden k dosažení obou těchto požadavků nebo pouze jednoho z nich. Vyšetřovacím pokusem by mělo být upřesněno nebo ověřeno, zda se určitá skutečnost důležitá pro trestní řízení stala nebo zda se mohla stát určitým způsobem za konkrétních podmínek, ať už časových, místních, světelných či povětrnostních. Cílem vyšetřovacího pokusu ale může být i získání nových důkazů nebo získání podkladů pro vytyčení nebo prověrku kriminalistických verzí.¹⁰⁷

Vyšetřovací pokus lze chápat i jako samostatný vyšetřovací úkon, který je založený na rekonstituování prověřovaného faktu a který mezi důkazní prostředky zahrnuje justiční praxe. Před výslovnou úpravou vyšetřovacího pokusu v trestním řádu jej po dlouhou dobu upravovala pouze Instrukce pro vyšetřovatele a policejní orgány Policie České republiky k postupu v trestním řízení, vydaná Ministerstvem vnitra v r. 1966. Tato instrukce však obsahovala jen rámcovou úpravu praktické stránky pokusu. K provedení vyšetřovacího pokusu se přistupuje zpravidla tehdy, kdy je již znám trestný čin a když je zahájeno trestní stíhání, tedy ve fázi vyšetřování. Často bývá důvodem k rozhodnutí o provedení pokusu existence rozporných skutečností, nebo pokud výpověď některé z osob nekoresponduje se stopami zajištěnými na místě činu, nebo též obviněného nebo svědka či poškozeného se v podstatných okolnostech liší nebo rozpory ve výpovědích zpochybňují jejich věrohodnost. Vyšetřovací pokus je možné provádět i jako neodkladný úkon, a to v případě, že jej nebude možné provést po zahájení trestního stíhání.¹⁰⁸

4.1. Druhy vyšetřovacího pokusu

Vyšetřovací pokus můžeme kategorizovat různými způsoby. Nejčastěji uváděné je dělení podle povahy zjišťovaných skutečností. Na základě toho můžeme vyšetřovací pokusy rozdělit na senzorické pokusy a situační. Senzorické pokusy zjišťují možnosti vnímání určitých skutečností lidskými smysly. Zjišťuje se jimi např., zda bylo možné z určitého místa a za určitých okolností danou věc vidět, slyšet, a to i v teoretické rovině. Typickým příkladem tohoto druhu vyšetřovacího pokusu je zjišťování rozhledových podmínek účastníků dopravních nehod. Situačními pokusy se

---

107 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 424.

108 PRERAD, Vladimír, *Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 55.

zjišťují zejména možnosti provedení nějaké činnosti, např. překonání překážky, odvrácení střetu, dále také vznik a existence nějakého jevu (kupříkladu osvětlení vozidla) a zejména se jimi také zjišťuje samotný průběh vyšetřované události, mechanismus vytvoření stop. (např. za jakých okolností mohla vystřelit zbraň, apod. - blíže v kapitole věnované kazuistice).¹⁰⁹

Další z možných typologií vyšetřovacího pokusu je dělení podle cílů. Takto lze vyšetřovací pokusy dělit na ty mající za cíl zjištění možností pozorování, vnímání nějakého jevu. K nim patří pokusy ke zjištění možnosti vidět, slyšet, ucítit zápach. Dalším typem jsou pokusy směřující ke zjištění možnosti způsobení nějakého jednání, sem patří kupříkladu experimentální ověření schopností dané osoby. Podobný cíl má i vyšetřovací pokus ke zjištění možnosti existence nějakého jevu. Tím se zkoumá např. možnost oslnění řidiče světly protijedoucího vozidla, výhled z kabiny vozidla. Vyšetřovací pokus ke zjištění jednotlivých detailů mechanismu události je dalším typem a od předešlých se odlišuje v tom, že vyžaduje existenci shodných podmínek s podmínkami původní události. Poslední podle uvedené typologie je vyšetřovací pokus ke zjištění procesu vytvoření stop události, zjištěných v průběhu vyšetřování. Tento poslední typ vyšetřovacího pokusu je možno provést v případě, vznikne-li potřeba zjistit, jakým způsobem vznikly stopy, nejčastěji to budou stopy defektoskopické, mechanoskopické.¹¹⁰

V každém případě si vyšetřovací pokus, ať už je jakéhokoli druhu, vždy zachovává základní principy vědecké experimentální metody poznání.¹¹¹

4.2. Použití vyšetřovacího pokusu

Vyšetřovací pokus se použije tehdy, když si důkazy, z nichž vyplývají určité skutečnosti důležité pro trestní řízení, navzájem odporují a tyto rozpory mezi důkazy nelze odstranit jinak. Zejména půjde o zjištění, zda jsou pravdivá tvrzení obsažená ve výpovědích některých osob, tyto výpovědi mají význam pro trestní řízení a zároveň o nich přetrvávají pochybnosti. Vyšetřovací pokus je vhodné provést i tehdy, je-li prověřováno takové tvrzení osoby (podezřelého, obviněného, znalce, svědka), které se jeví jako nereálné nebo jehož upřesnění může mít rozdílné důsledky. Východiskem vyšetřovacího pokusu jsou okolnosti a situace, za nichž došlo k posuzované skutečnosti, zjišťuje se tak např. zda svědek mohl pozorovat určitou událost důležitou pro trestní řízení, zda mohl vidět určitou událost za daných světelných podmínek, prověřují se různé děje, ať už děje fyzikální, chemické, technické a technologické, významné pro trestní řízení, např. na jakou vzdálenost bylo možné zabrzdit vozidlo, za určitých místních a meteorologických podmínek,

109 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 277-278.

110 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 46-48.

111 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 13.

jakou rychlostí lze vystřelit z použité střelné zbraně a jiné konkrétní praktické situace a děje.¹¹² Vyšetřovacím pokusem se vyvolávají jevy, které jsou analogické původní události a mění se v různé intenzitě a jejich prostřednictvím se poznává skutečnost (např. slyšitelnost v druhé místnosti). I když nejde o vyvolání jevů vyšetřované události, ale o vyvolání nových jevů, právě díky analogii mezi nimi je studován jev původní.¹¹³

Vyšetřovací pokus může být směřován také ke zjištění nových skutečností pro trestní řízení, použije se tehdy, když dosavadní poznatky nepostačují k prokázání určité dokazované skutečnosti. Vyšetřovací pokus tedy může poskytnout další relevantní informace, jež nejsou doposud k dispozici a nelze je opatřit jinak. Nové skutečnosti a poznatky mohou mít význam, když se ověřují tvrzení podezřelých, obviněných nebo svědků a jejich verze ještě není možné hodnověrně vyvrátit nebo potvrdit. Lze tak např. zjistit, že způsobený následek není možné v časovém limitu vůbec způsobit, že ho lze dosáhnout v jiném časovém limitu nebo s jiným technickým prostředkem, apod. (zkoumali se např. vniknutí do určitého objektu, vozidla apod.) Nově zjištěná skutečnost může být ta, která potvrzuje určitá tvrzení, ale je také možné, že orgán činný v trestním řízení dospěje ke zjištění, vyvracející existenci ověřované okolnosti, kupříkladu, že zkoumaný skutek nemohl v daných podmínkách proběhnout.

Pro vyšetřovací pokus je charakteristické, že pozorování určité skutečnosti důležité pro trestní řízení probíhá v experimentálních podmínkách, které jsou uměle vytvořené nebo obměňované, tj. za okolností, kdy původní podmínky již nepostačují k tomuto účelu a rekonstrukci už nelze provést, protože by nebyla dostatečná nebo vhodná nebo nelze-li již obnovit situaci a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán. Vyšetřovací pokus lze dokonce provést i v průběhu rekonstrukce. Aby se vyloučila nahodilost výsledků vyšetřovacího pokusu, je vhodné opakovat některé jeho rozhodující části a provést v jeho rámci dílčí pokusy nebo celkový průběh vyšetřovacího pokusu rozfázovat do jednotlivých etap. Není-li možné ani uměle vytvořit podmínky, odpovídající podmínkám na místě v době spáchání trestného činu, např. proto, že zde byly provedeny výrazné stavební úpravy, nemůže pak být proveden ani vyšetřovací pokus. Při vytváření podmínek vyšetřovacího pokusu nelze zcela vyloučit ani volní složku vyšetřovatele. Ta by ale neměla být dominujícím faktorem, protože jinak by hrozilo, že vyšetřovací pokus nepovede k relevantním výsledkům. Je třeba dbát na to, aby z vyšetřovacího pokusu byly vyloučeny ty podmínky, které nejsou pro zkoumaný fakt podstatné.¹¹⁴

Vyšetřovací pokus je nejčastěji prováděn v případech vyšetřování nejzávažnějších trestných činů, především vraždy a také v případech podezřelých úmrtí, kde zpočátku nelze vyloučit cizí zavinění. Dalším frekventovaným trestným činem, u něhož je vyšetřovací pokus hojně využíván je

---

112 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1553.

113 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 11.

114 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 13.

trestný čin ublížení na zdraví v souvislosti s vyšetřováním dopravních nehod. Je tedy zřejmé, že vyšetřovací pokus je nejčastěji prováděn při vyšetřování trestných činů spojených s ublížením na zdraví či s usmrcením. U uvedené trestné činnosti pokus umožňuje efektivní prověření vyšetřovacích verzí a racionální postup vyšetřování i bez účasti svědka či obviněného.¹¹⁵

Vyšetřovací pokus provádí orgán činný v trestním řízení za podmínek stanovených trestním řádem jako procesní úkon. V tom se odlišuje od vyšetřovacího experimentu, který provádí znalec a o němž se nepoživuje protokol a je pouze dílčím úkonem znaleckého zkoumání a jako takový musí být zahrnut do nálezu znaleckého posudku.¹¹⁶

4.3. Podpůrné použití vyšetřovacího pokusu

V ustanovení § 104c odst. 2 jsou uvedené podmínky, za nichž se k provedení vyšetřovacího pokusu nepřistoupí. Jde o případy, kdy: *„...je to vzhledem k okolnostem případu nebo k osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak.“*

Vyšetřovací pokus není vhodné provádět, jestliže se objeví překážka v konkrétních okolnostech určitého vyšetřovacího pokusu, zejména jestliže nelze uměle vytvořit podmínky pro pozorování a obměňovat je (např. může dojít ke zranění nebo usmrcení zúčastněných osob, hrozí zničení drahého zařízení). Překážka může dále spočívat i v osobách podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, pokud tyto osoby odmítly účastnit se úkonů souvisejících s vyšetřovacím pokusem, k nimž nesmí být donucovány. Také hrozí-li ze strany těchto osob násilné, agresivní nebo jiné jednání, jímž by mohly zmařit průběh vyšetřovacího pokusu, narušit bezpečnost jeho provedení či negativně ovlivnit jeho důkazní hodnotu. U svědka je takovou překážkou např. nutnost utajení jeho totožnosti. Uvedené osoby však znemožní provedení vyšetřovacího pokusu jen tehdy, nelze-li jej provést i bez jejich přítomnosti.¹¹⁷

Ze zákona vyplývá subsidiarita vyšetřovacího pokusu jako procesního úkonu a důkazního prostředku. Vyšetřovací pokus by měl být používán jen tehdy, když jinými prostředky nelze splnit jeho účel. Nebude tedy vhodné jej provést, když lze účelu – prověření a upřesnění skutečností zjištěných v trestním řízení dosáhnout např. opětovným výsledkem osoby nebo např. doplněním znaleckého posudku, provedením rekonstrukce či prověrky na místě nebo pouhým ohledáním místa činu a jeho zadokumentováním.

Jak už je uvedeno na jiném místě, vyšetřovací pokus je možné provést i v rámci rekonstrukce. Naopak, hovoří-li se o provedení rekonstrukce v rámci vyšetřovacího pokusu, pod

115 PRERAD, Vladimír, Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 55.

116 CHMELÍK, Jan, Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Kriminalistika*, 2005, č. 4, s. 295.

117 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1555.

takovou rekonstrukcí jako taktickou podmínkou vyšetřovacího pokusu se rozumí rekonstrukce v užším slova smyslu. Tedy jedná se o rekonstrukci nezbytnou v případech, kdy mají být pokusy prováděny za shodných podmínek s těmi, za nichž došlo k původní vyšetřované události. V tom lze spatřit jakési rozfázování vyšetřovacího pokusu na část statickou a na část dynamickou. Rekonstrukce shodných podmínek je statickou částí, zatímco experimentální vyvolání určité části jednání (určitého děje) je částí dynamickou. Přičemž rekonstrukcí shodných podmínek není myšleno vytvoření podmínek identických s původními, ale takových, které jsou dostačující s ohledem na cíle vyšetřovacího pokusu. Prerad uvádí, že v dynamické fázi pokusu se reprodukuje jednání jednotlivých účastníků a modelují se jevy podobné jevům původní zkoumané události.¹¹⁸

4.4. Příprava a taktické provedení vyšetřovacího pokusu

Příprava vyšetřovacího pokusu v sobě zahrnuje jak prvky kriminalistické taktiky, tak i techniky. Jak již bylo naznačeno v předešlém textu, vyšetřovací pokus má řadu specifických taktických postupů, které jsou vlastní právě jen tomuto vyšetřovacímu úkonu.¹¹⁹ Před tím, než bude vyšetřovací pokus proveden, se doporučuje stanovit problém, který bude třeba při vyšetřovacím pokusu řešit. Dále je třeba stanovit i hypotézy, jež mají být pokusem prověřovány. Následuje stanovení pořadí a způsobu provedení plánovaných pokusů a variant podmínek, za kterých budou pokusy prováděny. Příprava by též neměla opomenout určení okruhu účastníků vyšetřovacího pokusu a zajištění jejich účasti. V neposlední řadě je důležité zabezpečit průběh úkonu po materiálně-technické stránce, čímž se má na mysli zejména opatření potřebných dokumentačních prostředků, zajištění sil k uzavření místa, odklonu dopravy, apod.

Prerad tvrdí, že zajištění vhodných podmínek vyšetřovacího pokusu lze dosáhnout následujícími kroky: 1) výběrem denní doby, 2) provedením experimentu na místě, kde došlo k původní události, 3) výběrem vhodných klimatických podmínek, 4) provedením pokusů ve shodných podmínkách umělého osvětlení, 5) provedením rekonstrukce situace v rozsahu nutném k provedení pokusů, 6) použitím původních nebo shodných předmětů v průběhu experimentu, 7) shodností tempa prováděných pokusů s tempem původní události, 8) shodností akustických podmínek, jako charakteru hluku, síly, tonálnosti, 9) přihlédnutím ke změnám v podmínkách, které nebylo možno rekonstruovat. Je pravda, že každá z uvedených věcí může hrát ve výsledku vyšetřovacího pokusu rozhodující roli. Prerad patrně vystihl to nejzásadnější, ať už je to doba provedení, která má podstatný význam pro stupeň a charakter hodnověrnosti předpokládaných výsledků vyšetřovacího pokusu či situování místa, které je zase v řadě případů rozhodné

118 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 18.

119 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 104.

z akustických důvodů a z důvodu možnosti vidět z daného místa. V některých případech, pokud nebude možné spolehlivě určit rozdíl mezi původním místem a vybraným místem provedení vyšetřovacího pokusu, bude třeba upustit od jeho provedení. I výběr shodných klimatických podmínek hraje svoji roli, když např. oblačnost určuje hranice horizontální viditelnosti, vstřícný vítr má zase vliv na rychlost pohybu člověka i dopravního prostředku při stejném vynaložení síly. Nízká oblačnost má značný vliv na šíření zvuku. Má význam i to, jaké byly klimatické podmínky v době, která bezprostředně předcházela pokusu. Např. barva neporostlého terénu po dešti je tmavá, čímž vytváří odlišné pozadí pro pozorování stojících nebo pohybujících se objektů. Při náhlé změně počasí mohou počátek a konec vyšetřovacího pokusu probíhat v odlišných klimatických podmínkách. Výsledek mohou ovlivnit i jiné markanty, např. vliv informace, kdy figurant zpravidla ví o tom, že je sledován a očekává, že jeho chování je podrobováno nějaké zkoušce, zatímco v reálné situaci osoba netušila, co se stane, musela zareagovat na nečekanou situaci (typicky u dopravních nehod). To může mít vliv na délku reakční doby, je to aspekt, který však lze jen obtížně eliminovat. Rekonstrukcí Prerad rozumí rozmístění všech předmětů na místě provádění vyšetřovacího pokusu tak, jak se nacházely v době spáchání trestného činu. Rekonstrukci podmínek však nelze chápat mechanicky, okruh rekonstruovaných podmínek bude vždy záviset na charakteru prověřované události.¹²⁰ Při vyšetřovacích pokusech se často používají původní předměty, zbraně, nástroje a jiné předměty, obvykle zajištěné na místě činu nebo protokolárně vydané pachateli či odňaté věci. Přispívá to k maximálnímu přiblížení vyšetřovacího pokusu ke zkoumanému jevu. V případě, že původní předměty nelze použít (jsou např. předmětem znaleckého zkoumání), použijí se makety stejných rozměrů, je-li to možné. Z hlediska organizace úkonu na místě je zajímavá podmínka shodnosti tempa prováděných pokusů s tempem původní události. Rychlost střídání faktů vyvolaných experimentální činností by měla maximálně odpovídat té rychlosti, s jakou se fakta střídala ve skutečnosti. Tento postup je vhodné dodržet zejména při provádění vyšetřovacího pokusu v případech dopravních nehod. Při takových pokusech na sebe navazují jednání účastníků v určitém časovém sledu, který byl dán původní situací, a tak i při provádění pokusu musí být rychlost a doba provádění činností dodržena. Půjde např. o situaci možnosti vyhnout se vozidlu, kde i doba tří vteřin je markantní, zvláště pokud jela vozidla vyšší rychlostí. Nebo např. doba, po kterou vozidlo stálo v křižovatce, jak je uvedeno dále v popisovaném pokusu v podkapitole kazuistika. I znalec při výpočtu určitého děje vychází z časového snímku události, bez něhož nelze vypočítat vzájemnou polohu objektů v čase. Ke shodnosti akustických podmínek lze uvést, že někdy právě zkoumání samotné shody akustických podmínek, resp. shodnosti zvuků bývá hlavním předmětem vyšetřovacího pokusu.

---

120 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 117-125.

Otázkou opakování pokusu ve stejných a naopak v rozdílných podmínkách nebo i opakování pouze dílčích částí pokusu je také velice praktické se zabývat a takový postup může přinést nové poznatky. Několikeré opakování stejných pokusů umožňuje hlouběji zkoumat daný jev a utvrdit vyšetřovatele v přesvědčení, že získané výsledky nejsou náhodné. Naopak získání výsledků vyšetřovacího pokusu ve změněných podmínkách je důležité z hlediska taktického při prověření verzí, z hlediska procesního je to také důležité, závěry takového vyšetřovacího pokusu jsou přesvědčivější. K tomu opět viz podkapitola kazuistika, kde je popsána simulace různých poloh, při kterých mělo dojít k zastřelení poškozeného, což nakonec vedlo k vyloučení verze sebevraždy. V některých případech zase vědomé ztížení podmínek vyšetřovacího pokusu podporuje hodnověrnost jeho výsledků. Stejně může působit ulehčení podmínek. Např. není-li možné slyšet rozhovor ani při zkrácení vzdálenosti, nelze jej tím spíš slyšet ani na delší vzdálenost, apod.

Od vícenásobného provádění pokusné činnosti je však třeba odlišit opakovaný vyšetřovací pokus, který se provádí tehdy, když při provedení experimentu došlo k pochybením, v tom případě se experimentální činnost provádí celá znovu.

Vyšetřovatel, který provádí vyšetřovací pokus, by si měl v každém případě uvědomit, že se vždy nepodaří dosáhnout shody mezi podmínkami experimentu a podmínkami zkoumané události a měl by dopředu počítat s tím, že taková situace může nastat a vhodným způsobem na ni reagovat, např. opatřením si jiného předmětu, jehož vlastnosti jsou maximálně podobné tomu původnímu.¹²¹

Po příjezdu na místo vyšetřovacího pokusu se standardně provádí tato přípravná opatření: uzavření místa provádění vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce místa – pokud je nutná a pokud na místě došlo k podstatným změnám, zadokumentování místa provádění vyšetřovacího pokusu, předběžná konzultace průběhu vyšetřovacího pokusu se znalci pokud byli přítomni a instruktáž účastníků pokusu s vysvětlením jejich rolí a úkolů. Uvedené se bude lišit v závislosti na druhu vyšetřovacího pokusu a na vyšetřovacím pokusem prověřovaných skutečnostech.

Z hlediska taktického odborné publikace obecně doporučují co nejvíce omezit počet účastníků vyšetřovacího pokusu. Důvodem má být negativní vliv většího počtu osob na experimentující osoby a na osobu řídící pokus. Na druhou stranu pokud má vyšetřovatel – osoba řídící vyšetřovací pokus k dispozici více sil, může to přispět k hladšímu průběhu celého úkonu. Dalším obecným doporučením je zajistit shodnost uměle vytvořených podmínek s podmínkami, za nichž došlo k původnímu jevu nebo události. Toho by mělo být dosaženo několika dílčími opatřeními. Zejména je třeba eliminovat negativní působení informace na pokusné osoby. Tzn. pokusná osoba se neinformuje předem o cíli pokusu. Dále pro provedení vyšetřovacího pokusu se

---

121 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 126-133.

vybere odpovídající denní doba a experimentální činnost se provede na místě, kde došlo ke zkoumané události. V určitých případech může hrát roli i výběr shodných klimatických podmínek a zejména je důležité pokud možno využívat shodné nebo alespoň typově shodné předměty (vozidla, zbraně). Nedodržení podstatných situačních okolností by mohlo zpochybnit věrohodnost výsledků pokusu z hlediska jejich důkazního významu.¹²²

Obecně se doporučuje provádět vyšetřovací pokus v této posloupnosti jednotlivých dílčích úkonů: 1) výslech svědků a obviněných, jejichž výpovědi mají význam pro správné vytvoření situace experimentu, 2) prostudování protokolu ohledání, plánu, fotodokumentace, 3) určení místa provedení vyšetřovacího pokusu a vytvoření situace pro jeho provedení na místě, 4) příbrání znalce a zajištění jeho účasti, 5) určení okruhu očitých svědků a poškozených, jejichž účast je nezbytně nutná, 6) řešení účasti obviněného a zajištění jeho přítomnosti, 7) přizvání nezúčastněné osoby a její poučení, 8) vytyčení mezí provedení vyšetřovacího pokusu, 9) zajištění předmětů a pomůcek nutných pro provedení vyšetřovacího pokusu, 10) příprava potřebných technických prostředků (zejm. dokumentační techniky), 11) vyrozumění státního zástupce o konání úkonu, administrativní příprava.¹²³

Mimo jiné je také třeba pečlivě zvážit moment, kdy v průběhu vyšetřované věci vyšetřovací pokus provést, protože jeho provedení bude mít vliv na další průběh vyšetřování a na chování pachatele, bude-li vyšetřovacímu pokusu přítomen.

4.5. Osoby zúčastněné na vyšetřovacím pokusu

„K vyšetřovacímu pokusu, který je prováděn v přípravném řízení, musí být příbrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení. Je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek. Jejich účast při vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výslech. Zúčastní-li se vyšetřovacího pokusu osoba mladší než osmnáct let, užije se přiměřeně § 102.“¹²⁴

Zákon jako kritérium provedení vyšetřovacího pokusu vymezuje, které osoby se jej účastní a za jakých podmínek. Obecně lze účastníky vyšetřovacího pokusu rozdělit na přímé účastníky, nepřímé účastníky a pomocné osoby. Přímí účastníci jsou osoby, které se na provádění pokusu podílejí přímo, jedná se o orgány činné v trestním řízení a dále svědky, poškozené a obviněné,

122 PRERAD, Vladimír, Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 60.

123 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 106.

124 ust. § 104c odst. 2 trestního řádu

pokud neodmítnou účast na pokusu. Účast výše uvedených osob lze nahradit za pomoci figurantů, a to jednak v případech, kdy účast těchto osob není potřebná, dále také v případech kdy se tyto osoby úkonu odmítnou účastnit. Nepřímí účastníci se k vyšetřovacímu pokusu přibírají za účelem zajištění a verifikace objektivnosti a zákonnosti postupu při provádění vyšetřovacího pokusu. Pomocné osoby jsou pak ty, které zabezpečují uzavření místa vyšetřovacího pokusu, zabezpečují např. ostrahu obviněného nebo provádějí technickou dokumentaci průběhu a výsledků vyšetřovacího pokusu.¹²⁵

Je běžná i přítomnost znalce, popř. podezřelého, obviněného a svědka. Vedle těchto osob se dále může přibrat např. i tlumočnick. Provádění vyšetřovacího pokusu se může účastnit i obhájce. Svědek, který je obětí trestného činu, za podmínek § 21 zákona o obětech trestných činů má právo na to být doprovázen důvěrníkem. K vyšetřovacímu pokusu musí být též přibrána i nezúčastněná osoba, přičemž takto může vystupovat i figurant, který se účastní vyšetřovacího pokusu a demonstruje určitou činnost nebo na němž je určitá činnost demonstrována. Jen výjimečně lze od účasti nezúčastněné osoby na vyšetřovacím pokusu upustit, např. tehdy, nelze-li přítomnost nezúčastněné osoby zajistit, čímž hrozí zmaření provedení vyšetřovacího pokusu. Jde o případy, kdy je třeba vyšetřovací pokus provést neprodleně, jinak by již nebylo možné uměle vytvořit nebo obměňovat podmínky pozorování, a to z různých důvodů, např. kvůli povětrnostním vlivům, zničení předmětu nebo prostředku potřebného experimentu apod. Nezúčastněná osoba se vyšetřovacího pokusu účastní i proto, aby měl později soud možnost jejím výsledkem ověřit průběh a výsledky pokusu.

Další osoby se účastní vyšetřovacího pokusu v závislosti na povaze věci a dále na skutečnostech, které dosud vyšly v průběhu trestního řízení najevo. Znalec, podezřelý nebo obviněný se přibere pouze za situace, kdy je jeho přítomnost nezbytná pro průběh vyšetřovacího pokusu. Půjde o situace, kdy je přítomnost těchto osob nezbytná pro zdárný průběh vyšetřovacího pokusu a nelze-li jinak spolehlivě vytvořit podmínky pozorování. Tyto osoby poskytnou poznatky, na kterých bude záviset možnost umělého vytvoření či obměňování experimentálních podmínek.

Znalec, svědci, podezřelý nebo obviněný se k vyšetřovacímu pokusu přiberou, jestliže pokusem má být prověřena skutečnost již uváděná ve výpovědích těchto osob, popř. ve znaleckém posudku a je-li tudíž třeba, aby tyto osoby reagovaly na výsledky vyšetřovacího pokusu. Tak mohou být objeveny rozpory mezi jednotlivými důkazy, které nelze odstranit jinak, než provedením vyšetřovacího pokusu. Účast znalce u vyšetřovacího pokusu bude dále ještě blíže popsána.

K vyšetřovacímu pokusu lze přibrat i další osoby, které se přiberou jako konzultanti, pokusné osoby nebo figuranti. Pokud je potřeba činnost některého z účastníků události demonstrovat figurantem, je potřeba, aby se tělesnými dispozicemi, věkem, vzezřením, oblečením

---

125 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 278-279.

či dalšími významnými charakteristikami podobal osobě, kterou má představovat. Pro účast osob jako je znalec, podezřelý, obviněný a svědek se použijí ustanovení platná pro jejich výslech. Před provedením vyšetřovacího pokusu musí být tyto osoby i náležitě poučeny.

U vyšetřovacího pokusu se také uplatní zvláštní pravidla pro výslech osoby mladší 18 let. Zvláštní pravidla je třeba dodržet, účastní-li se vyšetřovacího pokusu osoba mladší 18 let jako svědek. V takovém případě je třeba přibrat též orgán sociálně-právní ochrany dětí či jinou osobu, která by měla zkušenosti s výchovou mládeže a jež by přispěla ke správnému vedení výslechu v rámci pokusu. Mohou být přibráni též rodiče osoby mladší 18 let. Všechny tyto osoby mohou navrhnout odložení pokusu nebo jeho ukončení, jestliže by jeho provedení nebo pokračování v něm mělo za následek negativní vliv na psychický stav osoby mladší 18 let. Osoby přibrané k účasti osoby mladší než 18 let na vyšetřovacím pokusu se podle potřeby vyslechnou ke správnosti a úplnosti protokolu o vyšetřovacím pokusu, ke způsobu, jakým byl prováděn i ke způsobu, jímž vyslychaná osoba vypovídala.¹²⁶

Účast podezřelého, obviněného a svědka na vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními platnými pro jejich výslech. Jak je uvedeno v ust. § 104c odst. 4 trestního řádu, podezřelého, obviněného, poškozeného ani svědka nelze donucovat k úkonům souvisejícím s vyšetřovacím pokusem. Obviněný může zejména žádat, aby se vyšetřovacího pokusu účastnil jeho obhájce, což platí i pro podezřelého před sdělením obvinění. Obdobně se použije také ustanovení § 92 trestního řádu o tom, že výslech obviněného se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Během úkonu se obviněný může radit se svým obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Dále se i zde uplatní právo svědka odepřít výpověď. Účast na vyšetřovacím pokusu je dobrovolná, takové osoby nelze ani předvést, ani jim uložit pořádkovou pokutu či jiné opatření či jim hrozit některým z donucovacích prostředků nebo opatření. Vyplývá to ze zvláštní povahy vyšetřovacího pokusu, který se považuje za úkon, který lze provést i bez přímé účasti inkriminovaných osob, které jsou většinou zastupitelné, zejména je-li vyšetřovací pokus prováděn v laboratorních podmínkách. Takové osoby jsou v zásadě zastupitelné figuranty, jejich účast by byla nevyhnutelná jen tehdy, pokud by předmětem vyšetřovacího pokusu byly subjektivní vlastnosti, které nelze poznat prostřednictvím vlastností jiných osob.¹²⁷

Figuranti nahrazují osobu obviněného nebo poškozeného a jednají obdobně, jak jednaly tyto osoby při události, která je předmětem vyšetřování nebo na sobě strpí jednání těchto osob. Výběr figurantů je náročný, zejména vzhledem k individuálním vlastnostem pokusných osob, které se mohou lišit od vlastností osob, které zastupují. Co je důležité, je to vyšetřovatel, který musí podrobně instruovat figuranta a usměrňovat jeho činnost podle protokolárně podchycených

---

126 ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1557.

127 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 425.

výpovědi. Nelze, aby poškozený, popř. obviněný sám vedl figuranta a ten se choval podle jeho dispozic, bez zásahu vyšetřovatele.¹²⁸

O tom, zda je vhodná účast obviněného a svědka rozhoduje vyšetřovatel. Účast obviněného a svědka je na místě, pokud prověřovaná událost je závislá na subjektivních vlastnostech těchto osob a pokusem se mají prověřit jejich výpovědi. Vyšetřovací praxe doporučuje přítomnost obviněného či svědka tehdy, kdy je dosavadními výsledky vyšetřování zpochybňována pravdivost jejich výpovědi a lze očekávat, že výsledky pokusu povedou k neudržitelnosti těchto výpovědí. Taková účast může mít psychologický efekt.¹²⁹ Navíc v některých případech jsou dané osoby nezastupitelné, např. tehdy, když předmětem experimentální prověrky jsou takové subjektivní vlastnosti osoby, které není možné poznávat prostřednictvím subjektivních vlastností jiné osoby, kupříkladu při zjišťování schopnosti padělání různých dokumentů.¹³⁰

Zákaz donucování k úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, se uplatní pouze ve vztahu k vyšetřovacímu pokusu. Osoby ale lze donucovat k jiným úkonům, jež mohou mít s vyšetřovacím pokusem vzdálenější souvislost, např. k vydání věci důležité pro trestní řízení potřebné pro provedení vyšetřovacího úkonu, resp. donucování možností rozhodnutí o odnětí takové věci, dále donucení podezřelého, obviněného nebo svědka, aby se dostavil k doplňujícímu výslechu po provedení vyšetřovacího pokusu, atd. Zákaz donucení k vyšetřovacím úkonům spojeným s vyšetřovacím pokusem se nevztahuje na účast jiné osoby, jejíž účast je nezbytná, účast nemůže odmítnout znalec, konzultant nebo osoba, která není na věci zúčastněna. Svědek má právo se neúčastnit vyšetřovacího pokusu pouze tehdy, když má právo odepřít výpověď.

4.6. Účast znalce na vyšetřovacím pokusu

Znalec se k vyšetřovacímu pokusu přibírá, když mají být v jeho průběhu ověřeny, upřesněny a doplněny skutečnosti, k jejichž objasnění je třeba využít odborné znalosti a ohledně nichž znalec vypovídal nebo vypracoval znalecký posudek. Účast znalce je žádoucí zejména u násilných deliktů a závažných dopravních nehod.¹³¹ Znalec může požádat o účast na úkonu, může i sám iniciovat provedení vyšetřovacího pokusu, kupříkladu tehdy, když je zapotřebí v rámci pokusu provést i technický experiment nebo tehdy, když má v úmyslu zadokumentovat blíže místo činu, např. v případě dopravních nehod. Za průběh a výsledek technického ohledání nese odpovědnost orgán činný v trestním řízení, tuto odpovědnost nelze přenést na znalce, stejně tak protokol a další dokumentaci provádí orgán činný v trestním řízení. Platí zásada, že informace s přímým důkazním

128 PRERAD, Vladimír, Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 58.

129 Tamtéž, s. 56-57.

130 PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 111.

131 CHMELÍK, Jan, Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Kriminalistika*, 2005, č. 4, s. 285.

významem je oprávněn zajišťovat pouze orgán činný v trestním řízení. Někteří autoři, Chmelík například, zastávají názor, že znalec má právo účasti při úkonech na místě činu, ba dokonce mělo by být i jeho povinností upozornit orgán činný v trestním řízení na chyby, kterých se dopouští. Chmelík toto zmiňuje v souvislosti s vyšetřováním dopravních nehod, dá se ale říct, že uvedené platí obecně při vyšetřování jakékoli trestné činnosti, byl-li přibrán znalec.¹³² Informace, které orgán činný v trestním řízení takovým způsobem získá od znalce, mají zpravidla nepřímý důkazní význam. Až po vypracování znaleckého posudku a jeho prostřednictvím tyto informace nabývají důkazního významu.

4.7. Dokumentace a závěry vyšetřovacího pokusu

O vyšetřovacím pokusu se pořizuje protokol, který kromě obecných náležitostí má i určité zvláštní obsahové náležitosti. V protokolu je třeba podrobně popsat okolnosti, za kterých byl úkon prováděn, jeho obsah a výsledky. Pořizují se také obrazové záznamy, náčrtky a další pomůcky, které se pak případně připojí k protokolu.¹³³

Protokol o vyšetřovacím pokusu se rozděluje do tří částí, na část úvodní, popisnou a závěrečnou, přičemž nejvýznamnější je část popisná, která mj. zahrnuje např. tyto údaje: určení místa provedení vyšetřovacího pokusu a celkový popis situace, dále popis podmínek experimentu a zda se podařilo či ne navodit obdobné podmínky, také uvedení předmětů použitých při pokusu a zda byly použity předměty původní, stěžejní je podrobné vyličení každého pokusu s uvedením jeho účastníků, obsahu činností a získaných výsledků v časové posloupnosti.¹³⁴

Do protokolu o vyšetřovacím pokusu se uvedou zejména údaje o podmínkách, za nichž byl úkon prováděn, o shodě s podmínkami, za kterých byl úkon prováděn s původními podmínkami a také vliv rozdílných podmínek na výsledek vyšetřovacího pokusu. Také je třeba popsat okolnosti, za nichž pokus probíhal, dále pomůcky, nástroje a zařízení použitá k vyšetřovacímu pokusu, stupeň viditelnosti, klimatické podmínky, slyšitelnost, způsobilost účastníků k pokusu a jejich zdravotní stav. Popisují se i všechny různé rozdíly ve vzezření, věku, oblečení figurantů, apod. Dále se popisují i všechny dílčí pokusy, spolu s jejich výsledky. V průběhu úkonu je důležité zaznamenat prohlášení účastníků o tom, zda protokol odpovídá průběhu úkonu a dosaženým výsledkům. Je třeba zaznamenat i případné námitky účastníků. Tyto poznámky učiněné do protokolu mají poté význam při hodnocení vyšetřovacího pokusu jako procesního úkonu. Je vhodné zadokumentovat vyšetřovací pokus i fotograficky a audiovizuálně. Protokol o vyšetřovacím pokusu je považován za listinný důkaz, který se čte v hlavním líčení, popř. se jen předloží stranám k nahlédnutí, případně se

132 CHMELÍK, Jan, Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Kriminalistika*, 2005, č. 4, s. 286-291.

133 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 425.

134 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 281-282.

přehraje jako audiovizuální záznam. Obžaloba hojně navrhuje provést důkaz přehráním videozáznamu o průběhu vyšetřovacího pokusu či rekonstrukce.

Obecně platí, že v zájmu zrychlení a zefektivnění dokazování bylo u hlavního líčení upuštěno od povinného čtení listinných důkazů a soud je povinen přečíst listinný důkaz jen tehdy, když to kterákoli ze stran navrhne. Je otázkou, zda by protokol o vyšetřovacím pokusu neměl být přesto při hlavním líčení přečten, analogicky k ust. § 102, odst. 2 trestního řádu.¹³⁵ Přece jen se odlišuje od jiných listinných důkazů a zahrnuje v sobě mnohdy celou řadu dílčích úkonů, tudíž jeho závěry by měly mít větší vypovídací hodnotu. V souvislosti s touto myšlenkou je třeba uvést náleží Ústavního soudu III. ÚS 67/2001, v němž bylo judikováno, že: „ (...) soudcům jistě nelze přikazovat, jak mají ve věci rozhodnout, jaké důkazy provést a jak je hodnotit. Právě v této souvislosti musí soudy dostát požadavkům zákona na odůvodnění svého rozhodnutí (...) Skutek lze mít za zjištěný jen tehdy, je-li prokázán výsledky dokazování provedeného v hlavním líčení, a je také nezbytné v odůvodnění rozsudku uvést konkrétně, co kterým důkazem bylo zjištěno, čemu a proč soud uvěřil v případě rozporů či různosti důkazů.“¹³⁶ Soudy by vyšetřovací pokus měly řadit k významným důkazním prostředkům, zvláště v případech, kdy jinými procesními úkony nelze získat nové poznatky nebo objasnit skutkové okolnosti a mechanismus vzniku stop.¹³⁷

Při hodnocení výsledků vyšetřovacího pokusu je nutné rozlišovat mezi výsledky experimentální činnosti a závěry, které z nich vyplývají. Objektivně vzato mohou být závěry vyšetřovacího pokusu buď negativní, nebo pozitivní. Negativní závěry kupříkladu potvrzují, že nelze vykonat určitou činnost, že nelze pozorovat určitou skutečnost, apod. Pozitivní závěry znamenají pravý opak, tedy např., že z určitého místa je možné sledovat určitou událost, že pachatel mohl vykonat určitý pohyb, apod. Samotné závěry učiněné na základě experimentální činnosti mohou být buď kategorické, nebo možné, kdy ty možné získávají důkazní význam až v kombinaci s dalšími důkazy, resp. zapadají do řetězce okolností nebo jiných důkazů.¹³⁸ Prerad uvádí, že při hodnocení výsledků pokusu je třeba brát v úvahu i podmínky, za kterých byl pokus realizován a přihlídnout k odchylkám od původních podmínek, je třeba přihlídnout i k vlivu subjektivních faktorů účastníků pokusu.¹³⁹

135 *Komentář k trestnímu řádu*. [online] Beck-online, 10. února 2018 [cit. 10. února 2018]. Dostupné na <
<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443c14ytsnrr14yitimk7obttemjt&groupIndex=0&rowIndex=1>>.

136 Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. III. US 628/2000.

137 PRERAD, Vladimír, Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 65.

138 PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, s. 280-281.

139 PRERAD, Vladimír, Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6, s. 66.

4.8. Kazuistika

Na následujících příkladech je možné vidět uplatnění vyšetřovacího pokusu v praxi. V obou případech bylo provedení vyšetřovacího pokusu nezbytné k upřesnění skutkového stavu věci. Vyšetřovací pokusy jsou zcela odlišné, v jednom případě se jednalo o přečin ublížení na zdraví z nedbalosti (dopravní nehodu), ve druhém případě šlo o zvlášť závažný zločin vraždy. Příklady byly vybrány pro ilustraci předešlého výkladu.

4.8.1. Dopravní nehoda ze dne 26. 9. 2017

Uvedený příklad použití vyšetřovacího pokusu je případem dopravní nehody, střetu osobního vozidla s motocyklistou. Z důvodu vážného poranění motocyklisty byl případ vyšetřován Oddělením obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Žďár nad Sázavou. Řidička L.H. vyjžděla z vedlejší komunikace na hlavní, po níž jel motocyklista F.D. a bočně se s ním srazila. Na místě střetu bohužel nezůstaly žádné typické stopy jako brzdná dráha či úlomky částí vozidel, nebyli zde žádní očití svědci a navíc se výpovědi obou účastníků značně lišily co do popisu nehodového děje. Z uvedených důvodů bylo přistoupeno k provedení vyšetřovacího pokusu. Vyšetřovacím pokusem měla být zjištěna především možnost odvrátit střet jednotlivými účastníky, podezřelou řidičkou osobního vozidla L.H. a řidičem motocyklu panem F.D. Dále se posuzovala technická přijatelnost výpovědí obou účastníků dopravní nehody, dále také možnost odvrácení střetu řidičem motocyklu a zda mu byla či nebyla vytvořena překážka náhlá. Ve věci byl přibrán soudní znalec z oboru doprava. Jeho úkolem bylo učinit další měření pro výpočet tzv. s-t diagramu pohybu vozidel před střetem a zjistit i střetové postavení vozidel a celkově provést analýzu nehodového děje. Vyšetřovací pokus probíhal následovně:

Při vyšetřovacím pokusu nejdříve poškozený F.D. určil místo, kde poprvé zpozoroval vozidlo podezřelé L.H. a vyjádřil se k postavení tohoto vozidla a jeho pozici v křižovatce. Dále bylo měřením zjištěno postavení motocyklisty ve chvíli, kdy poprvé zpozoroval vozidlo v křižovatce – nacházel se ve vzdálenosti 142 m od hranice křižovatky (výchozího bodu měření). Dále byla zaměřena i poloha vozidla volkswagen podezřelé L.H. Poškozeným F.D. bylo za přítomnosti znalce určeno místo, z něž bylo i s ohledem na viditelnost a zakřivení vozovky nejdříve možné zpozorovat vozidlo vyjždějící z vedlejší silnice. Postavení určené motocyklistou F.D. bylo zaměřeno s tím, že poloha tohoto místa byla ve vzdálenosti 222 m od hranice křižovatky. F.D. byl následně vyzván, aby se vyjádřil k možnosti spatřit vozidlo podezřelé L.H. na danou vzdálenost a ten uvedl, resp. ukázal na místě, že vzdálenost na kterou spatřil vozidlo odpovídá vzdálenosti 142 m od hranice křižovatky.

Dále se zkoumal způsob najíždění vozidla volkswagen na hlavní silnici. Podezřelá L.H. předvedla způsob pohybu vozidla volkswagen od příjezdu ke křižovatce, přes zastavení před nájezdem na hlavní silnici až po zařazení se do pravého jízdního pruhu hlavní silnice, ve směru její

jízdy způsobem, jakým tento manévr provedla v době dopravní nehody, což L.H. ještě několikrát zopakovala. Průběh pohybu vozidla volkswagen byl snímán videokamerou s časovou osou a záznam byl vyhodnocen při následném zpracování znaleckého posudku. Další měření spočívalo v určení velikosti rozhledu řidičky L.H. z místa před nájezdem na hlavní silnici. Podezřelá L.H. určila vzdálenost, na kterou může pozorovat vozidla přijíždějící ve směru z něhož přijížděl motocyklista a znalec chůzí při krajnici směrem od místa nehody za pomoci měřicího kolečka vzdálenost vytyčil.

Vyšetřovacímu pokusu byl přítomen advokát – zmocněnec podezřelé, který k jeho průběhu namítal, že je zhoršená viditelnost kvůli mlze. Podezřelá L.H. konstatovala, že původní situace byla shodná s tou, která byla nasimulována s tím, že je zhoršena viditelnost, která neodpovídá původnímu stavu. Další námitky k průběhu vyšetřovacího pokusu nebyly.

Řidič motocyklu F.D. při výsledku před vyšetřovacím pokusem také uváděl, že již od prvního okamžiku, kdy spatřil vozidlo volkswagen toto vozidlo stálo napříč vozovkou a bylo v klidu. Řidič tedy neviděl najíždět vozidlo volkswagen na hlavní silnici. Při konání vyšetřovacího pokusu dále upřesnil, že poprvé spatřil vozidlo volkswagen najeté v křižovatce a v klidu v okamžiku, kdy se s motocyklem nacházel přibližně 137 metrů před místem střetu. Jak znalec následně vypočítal, tento okamžik nastal v čase 9,86 sekundy před okamžikem střetu. V tomto okamžiku měl tedy motocyklista nejpozději zahájit svoji reakci, jinými slovy začít brzdit. Při konání vyšetřovacího pokusu byla prověřena oblast zakrytého výhledu motocyklisty profilem komunikace, na vozidlo volkswagen, stojící na hranici křižovatky. Bylo zjištěno, že řidič motocyklu mohl toto vozidlo pozorovat již ze vzdálenosti 217 metrů od místa střetu. Propočtem bylo dále zjištěno, že tento okamžik nastal v čase cca 15,8 sekundy před okamžikem střetu. Poprvé tedy mohl řidič motocyklu spatřit vozidlo volkswagen (pokud již stálo v místě střetu) v tomto okamžiku a měl na to odpovídajícím způsobem zareagovat.

Znalec se nejprve na místě samém a později ve znaleckém posudku vyjadřoval k možnostem odvrácení střetu řidičem motocyklu. K tomu uvedl, že odvracet střet vyhybáním by bylo zcela zbytečné, neboť řidič motocyklu mohl střet naprosto bezpečně a pohodlně odvrátit bržděním, a to se značnou rezervou. Motocyklista F.D. uvedl, že před kolizí s vozidlem brzdil, ale pouze velmi lehce, a to s ohledem na to, že byla mokrá vozovka a do místa střetu stačil snížit svoji rychlost z rychlosti 50 km/h na rychlost střetovou cca 40 km/h. Vyšetřovacím pokusem bylo dokázáno, že pokud by řidič motocyklu F.D. zahájil svou reakci okamžitě, jak vozidlo volkswagen spatřil (ve vzdálenosti 137 m od místa střetu a v čase 9,86 sekundy před okamžikem střetu), tak by svůj motocykl mohl bez obtíží zastavit před místem střetu a to se značnou rezervou. Řidič motocyklu F.D. však zahájil svoji reakci výrazně později, než ve skutečnosti mohl, přitom by mu dle znalce stačilo brzdit velice lehce.

Věc byla odložena ve smyslu ust. § 159a odst. 1 trestního řádu, protože sám poškozený svým způsobem vyvolal nehodový děj tím, že včas nezareagoval na překážku, kterou mu v tu chvíli vozidlo

vytvořilo. Řidiče osobního vozidla nebylo možné klást za vinu nedání přednosti v jízdě (porušení důležité povinnosti), nebylo možné ji jednoznačně označit za viníka nehody. Řidička si nesprávně najela do křižovatky a tím motocyklistovi vytvořila překážku, nikoliv však překážku náhlou. Její jednání tedy nebylo v příčinné souvislosti se vzniklým následkem – těžkou újmou na zdraví motocyklisty. Vyšetřovací pokus prokázal, že motocyklista mohl bezpečně odvrátit střet s vozidlem.

4.8.2. Případ vraždy P.P. ze dne 2. 5. 2015

Následující příklad použití vyšetřovacího pokusu je případem zvláště závažného zločinu vraždy, k němuž došlo v ranních hodinách dne 2.5.2014. Případ byl vyšetřován I. Oddělením obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování Jihlava.

Dne 30. 4. 2014 pachatel Š.K. vešel do rodinného domu čp. 7 v obci Lukov, okr. Třebíč, poškozeného P.P., vstoupil odemčenými dveřmi a se znalostí poměrů v domě, kde v minulosti bydlel s dcerou poškozeného se dostal až do ložnice, kde vzal ze skříně poškozeným legálně drženou brokovou kozlici se dvěma náboji a odnesl ji z domu a schoval ji i s náboji za králíkárnou v hospodářském přístavku vzadu za domem. Následně dne 2.5.2014 v noci kolem 2. hodiny, poté co předem napsal jménem poškozeného „dopis na rozloučenou“, kterým chtěl navodit zdání jeho sebevraždy, oblečený do maskáčového kompletu, přešel na kole z místa bydliště k domu poškozeného, zde přes zahradu vešel do objektu domu, vzal za králíkárnou brokovou kozlici s náboji, nabil ji a schoval se zde do příchodu poškozeného, o kterém věděl, že v ranních hodinách chodí krmit králíky. Poškozený P.P. Brzy ráno skutečně přišel. V tu chvíli Š.K. vylezl z přístřešku pro slepice a nejprve požadoval po poškozeném P.P. vrácení peněz, které mu měl P.P. dlužit. Když to on odmítl a chtěl po Š.K. vysvětlení jak a proč se dostal do domu, vytáhl Š.K. z přístřešku pro slepice do té doby schovanou nabitou brokovou kozlici. Poté došlo mezi oběma muži k hádce a potyčce o zbraň, při které vyšel náhodný výstřel, který prorazil taškovou střechu nad nimi, načež Š.K. od sebe P.P. odstrčil a namířil na něj brokovou kozlici, ten se ještě pokusil zbraň uchopit za hlaveň, ale Š.K. jej jedním výstřelem do oblasti pravého oka zastřelil, resp. mu způsobil devastující poranění hlavy neslučitelné se životem. Poté mrtvému zasunul pod vrchní část oděvu předem připravený podvržený „dopis na rozloučenou“ a z místa činu odešel. Motivem vraždy bylo jednak zamezit poškozenému v přivolání policie, zamezit i oznámení neoprávněného vniknutí do domu a oznámení vydírání poškozeného, ale především msta za rozchod s dcerou poškozeného, který dával pachatel Š.K. poškozenému P.P. za vinu. Jednalo se o úkladnou předem promyšlenou a připravenou vraždu.

Vzhledem k tomu, jakým způsobem se pachatel snažil zakrýt zločin a za účelem objasnění situace, především zápasu Š.K. a P.P. o zbraň, také k prověření verze sebevraždy, vyšetřovatel přistoupil k provedení vyšetřovacího pokusu. Cílem tohoto pokusu bylo především zjistit, popř.

vyloučit, zda se poškozený mohl zastřelit brokovou kozlicí sám, v jaké poloze by se v takovém případě nacházelo tělo a zda by střelný kanál v hlavě poškozeného korespondoval s tím, co bylo zjištěno ohledáním.

Výšetřovací pokus probíhal na místě činu za účasti soudního znalce z odvětví soudního lékařství, figurantů a dalších zúčastněných osob následovně:

V první části byla vyšetřovacím pokusem prověřena vzdálenost ústí hlavně od místa poškození střešní krytiny nad hospodářským přístavkem. Tato vzdálenost ovšem nekorespondovala se vzdáleností, která byla stanovena znaleckým posudkem oboru kriminalistika, odvětví balistika. V tomto posudku tato vzdálenost byla určena na 1,5 metru. Tak, aby této vzdálenosti bylo dosaženo, není možné, tak jak Š.K. dříve ve své výpovědi uvedl, aby stál čelem proti poškozenému P.P. přímo u otevřených dvířek do kurníku. K prvnímu výstřelu tak s největší pravděpodobností muselo dojít nikoli přímo před kurníkem, ale ve střední části hospodářského přístavku a navíc za situace, kdy brokovou kozlici poškozený nadržel dole před tělem, ale broková kozlice musela být držena nataženou paží. Tudiž popírá to verzi Š.K. o tom, že se snažil zabránit poškozenému P.P. ve spáchání sebevraždy a přitom vyšel náhodný výstřel. Spíše poškozený v daný moment odvracel útok Š.K., který mířil ve vzpřímené poloze na něj ve střední části hospodářského přístavku.

V druhé fázi byly vyšetřovacím pokusem prověřeny možnosti střelby na poškozeného P.P., možné vzájemné polohy obviněného Š.K. a poškozeného P.P. Na počátku této druhé části bylo soudním znalcem konstatováno místo vstřelu, které se nacházelo v oblasti pravého oka a pravé části nosu. Výstřel byl pak lokalizován v pravé temeně týlní krajiny. Střelný kanál tedy směřoval zepředu dozadu a téměř vodorovně v dutině lební. Vzdálenost střelby byla dle znaleckého posudku oboru kriminalistika, odvětví balistika určena mezi vzdáleností 5-50 cm.

Broková kozlice byla nejprve nastavena do vodorovné polohy tak, aby její poloha co nejvíce odpovídala střelnému kanálu zjištěnému v dutině lební poškozeného P. P. a to v případě, kdy poškozený P. P. byl ve vzpřímené poloze. V této poloze se figurant, při vzdálenosti hlavy 5 cm od ústí obou hlavní snažil pravou rukou dosáhnout na kohoutky brokové kozlice. V případě větší snahy figuranta dosáhnout na první z kohoutků se však hlava figuranta vytočila směrem doleva mimo osu výstřelu, což poté neodpovídalo vodorovnému směru střelného kanálu. Figurant byl schopen při vytočení těla dosáhnout na oba, tedy i na vzdálenější kohoutky, ovšem pouze v případě, kdy jeho hlava byla vytočena silně doleva, takřka již mimo osu případného výstřelu a při takové poloze by vstřel musel být v oblasti čela poškozeného.

Následně byla broková kozlice nastavena do šikmé polohy, kdy zbraň směřovala šikmo nahoru a pažba byla níže než ústí hlavně. Hlaveň byla opět v poloze, kdy figurant měl ústí obou hlavní od obličeje na vzdálenost 5cm. V této poloze by tedy poškozený byl ve vzpřímené poloze, figurant dosáhl pravou rukou na oba kohoutky, ale ovšem pouze za situace, kdyby se zaklonil

směrem dozadu, stejně tak i hlavu by zaklonil směrem dozadu, což vylučuje směr zjištěného střelného kanálu v dutině lební poškozeného P.P. I v této pozici by se vstřel musel nacházet v oblasti čela.

Dále byla zbraň nastavena do šikmé polohy, kdy směřovala šikmo dolů a pažba byla výše než ústí hlavně. V této poloze by poškozený klečel na kolenou. V této pozici figurant také dosáhl pravou rukou na přední, bližší kohoutek, ale opět ovšem pouze za situace, kdy by zaklonil tělo mírně směrem dozadu, stejně tak i hlavu zaklonil směrem doleva dozadu, což vylučovalo směr zjištěného střelného kanálu v dutině lební poškozeného. I v této pozici by se vstřel musel nacházet v oblasti čela.

Poté byla broková kozlice nastavena znovu do vodorovné polohy jako v prvním případě, ovšem ústí hlavně bylo vzdáleno od hlavy poškozeného na vzdálenost 50 cm. V této pozici, kdy poškozený a pachatel by stáli čely proti sobě, byl figurant schopen se konci prstů obou rukou dotknout pouze přední části obou hlavni.

Následně byla ve vyšetřovacím pokusu broková kozlice opět nastavena do šikmé polohy, kdy zbraň směřovala šikmo dolů a pažba byla výše než ústí hlavně. Zbraň byla opět v poloze, kdy figurant měl ústí obou hlavni od obličeje na vzdálenost 5cm. V této poloze by byl poškozený vsedě pod králíkárnou. V této pozici figurant nedosáhl pravou rukou ani na přední, bližší kohoutek. Poté byla broková kozlice pažbou opřena o zem a poloha poškozeného P.P. byla figurantem demonstrována vsedě. Figurant při této poloze byl schopen zatlačit prstem na přední kohoutek, kdy tak mohl iniciovat výstřel, ovšem při takovém výstřelu by neodpovídal střelný kanál v dutině lební poškozeného P.P., neboť by poškozený opět musel silně vytočit hlavu směrem doleva.

Poslední pozice byla taková, že poškozený P.P. Ležel pod králíkárnou na zemi se zdviženou hlavou. V této poloze figurant vůbec na kohoutky nedosáhl.

Pachatel fingoval sebevraždu poškozeného a svou výpovědí se snažil podpořit verzi o tom, že se snažil sebevraždě zabránit, dokonce i sám napsal dopis na rozloučenou. Vyšetřovacím pokusem však bylo zjištěno, že by ani teoreticky nebylo možné, aby bez dalších pomůcek nebo bez úpravy zbraně byl poškozený schopen sám se zastřelit. A pokud by se tak stalo, musel by k tomu vyvinout značné úsilí, vytočit hlavu, zaklonit se, apod., přičemž střelný kanál by byl veden zcela jinak, než ve skutečnosti vedl, pokud by výstřel v takovém případě vůbec zasáhl hlavu. Tedy verze sebevraždy byla s pomocí vyšetřovacího pokusu vyloučena, zároveň byla detailně zadokumentována pozice zbraně při střelbě.

Š.K. byl obžalován ze zločinu vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. j) trestního zákoníku, za což mu byl rozsudkem Krajského soudu v Brně uložen trest odnětí svobody v trvání dvaceti let.

5. Rekonstrukce

Definice rekonstrukce zní: specifická metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací a skutkových okolností nebo jejich podstatných vlastností na základě údajů a faktů shromážděných ve vyšetřované věci s cílem jejich bezprostředního zkoumání, prověření a získání nových poznatků majících důkazní význam nebo taktickou hodnotu.¹⁴⁰

5.1. Charakteristika rekonstrukce

Rekonstrukce byla do trestního řádu zavedena novelou – zákonem č. 265/2001 Sb. jako další ze zvláštních způsobů dokazování. Až do té doby ji právní řád připouštěl „pouze“ jako zvláštní druh ohledání.¹⁴¹ Rekonstrukce, na rozdíl od vyšetřovacího pokusu, spočívá v souhrnném obnovení situace nebo skutkových okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které mají k trestnému činu podstatný vztah. Při rekonstrukci se obnovují původní podmínky určité předchozí události, celkové nebo dílčí situace a okolností přímo na místě činu, kde k události v minulosti došlo. Rekonstrukce je svým způsobem jednou z metod znovu-modelování situace, která proběhla již v minulosti, zákon hovoří o znovuobnovení podmínek spáchání trestného činu nebo majících k němu podstatný vztah, tzn. k obnovení celkové situace na místě činu, rekonstruování časové posloupnosti a dalších stop na místě činu. Pomocí rekonstrukce lze dokazovat návaznost jednání pachatele a dalších osob na místě činu, i mechanismus průběhu jiných jednání, než jednání osob, použití předmětů, nástrojů a pomůcek k provedení posuzovaného skutku.¹⁴²

Mezi „zastánci“ rekonstrukce je rozšířen názor, že základní funkcí rekonstrukce je prověrka důkazů. Rekonstrukce plní i další funkce, vedle prověrky ve věci shromážděných důkazů je to i funkce prověrky vyšetřovacích verzí a získání nových důkazů. Vychodil k funkcím rekonstrukce uvádí, že: *„Provedená rekonstrukce může promluvit rozhodující slovo nejen k individuálně určenému úkonu, může plnit funkci prověrky tohoto úkonu, může však často svou výslednou konstatací zásadně ovlivnit pohled na celý případ, na správnost a věrohodnost vytyčené vyšetřovací verze příp. i více vyšetřovacích verzí, s nimiž se v konkrétním případě pracuje.“*¹⁴³

Další funkcí, kterou rekonstrukce může plnit je funkce tzv. negativní prověrky. Při negativní prověrce se vychází ze znalostí objektivních fyzikálních či jiných přírodních i jiných zákonitostí a z toho, že určitá událost se mohla odehrát jedině určitým způsobem a v určitých souvislostech a podmínkách. Tam, kde plní rekonstrukce funkci zmíněné negativní prověrky se rekonstrukce stává

140 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 363.

141 rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68

142 ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1560.

143 VYCHODIL, Miroslav. *Rekonstrukce trestného činu*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 62-65.

pramenem nových důkazů, v průběhu takové rekonstrukce se zpravidla podaří vyvrátit verze vycházející z lživých výpovědí apod.¹⁴⁴

5.2. Zásady provádění rekonstrukce

Při provádění rekonstrukce se uplatní následující zásady: Především k provedení rekonstrukce se nepřistoupí nejen tehdy, jestliže lze jejího účelu dosáhnout jinak (podobně jako u vyšetřovacího pokusu), ale i tehdy, když je to vzhledem k okolnostem případu, vzhledem k některému z účastníků trestního řízení nevhodné. K rekonstrukci provedené v přípravném řízení je třeba přibrat alespoň jednu nezúčastněnou osobu, to však neplatí v případě, pokud by nemožnost zajistit přítomnost nezúčastněné osoby zmařila samotné provedení rekonstrukce. Je-li to kvůli povaze věci a skutečnostem, které vyšly v trestním řízení najevo nutné, přibere se k rekonstrukci znalec, popř. další osoby jako je podezřelý, obviněný nebo svědek. V takových případech se účast těchto osob na rekonstrukci řídí ustanoveními platnými pro výsledky těchto osob, zvláště je třeba chránit osoby mladší 18 let, pokud se účastní rekonstrukce, tedy úkon se provádí za přibrání orgánu sociálně-právní ochrany dětí a dalších podmínek vymezených v § 102, odst. 1 trestního řádu. Další ze zásad, které se uplatní při rekonstrukci, je že k úkonům souvisejícím s rekonstrukcí nesmí být osoby, které mají právo odepřít výpověď žádným způsobem donucovány.

V průběhu rekonstrukce orgány činné v trestním řízení nemohou nijak usměrňovat chování osob účastnících se rekonstrukce a pohyby a chování, jež znázorňují, tím by mohly být výsledky rekonstrukce zkresleny a ztrácely by důkazní význam.

V zákonem stanovených podmínkách lze k účasti na rekonstrukci přibrat i tlumočníka. Obhájce má právo být již od zahájení trestního stíhání přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, tedy i při rekonstrukci. Obecně pokud obhájce oznámí policejnímu orgánu, že se chce účastnit vyšetřovacího úkonu, je policejní orgán povinen včas sdělit obhájci dobu a místo konání úkonu.

5.3. Použití rekonstrukce

„Rekonstrukce se koná, má-li být obnovením situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.“¹⁴⁵

Rekonstrukci lze velmi dobře použít i ke zjištění a ověření základních skutkových okolností

144 VYCHODIL, Miroslav. *Rekonstrukce trestného činu*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, s. 68-71.

145 ust. § 104d odst. 1 trestního řádu

trestného činu, popřípadě i jako prostředek ověření dosud nashromážděných důkazů. Patrně i z těchto důvodů frekvence použití tohoto úkonu stoupá, zejména u závažné trestné činnosti.¹⁴⁶ Rekonstruovanou situaci a okolnosti skutku orgán činný v trestním řízení v průběhu rekonstrukce pozoruje a vyvozuje z nich závěry pro své rozhodování.

Rekonstrukce je prováděna i na základě jiných skutkových zjištění vycházejících z porovnání s obnovenou situací na místě činu, provádí se např. opakování mechanismu výstřelu, provedením zkušební jízdy, předvedení způsobu vniknutí do uzamčeného objektu, simulováním odcizení věci, apod. Příkladem rekonstrukce může být i např. situování různých předmětů do míst, na kterých se nacházely v době činu, také opakování mechanismu jednání obviněného, poškozeného, vytvoření totožných časových, zvukových, vizuálních a jiných podmínek.¹⁴⁷ V praxi se v průběhu rekonstrukce často uskutečňuje jeden nebo několik vyšetřovacích pokusů.

Rekonstrukce má být jako procesní úkon používána pouze tehdy, pokud jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. Rekonstrukci tedy nelze provádět, pokud lze jejího účelu a objasnění věci dosáhnout opětovným výsledkem podezřelého, obviněného, svědka nebo znalce, a to i za použití konfrontace nebo rekognice těchto osob, dále i podáním či doplněním znaleckého posudku, prověrkou na místě či ohledáním místa činu a jeho zadokumentováním, tedy před rekonstrukcí samotnou je třeba vyčerpat všechny na daný případ vhodné způsoby dokazování, které trestní řád nabízí.¹⁴⁸

5.4. Obstarání příkazu k domovní prohlídce

Rekonstrukci (ale i rekognici, prověrku na místě nebo vyšetřovací pokus) je možné provést i bez souhlasu osoby, u níž mají být provedeny, v obydlí, v jiných prostorách či na pozemcích a za obdobných podmínek, které jsou stanoveny pro provedení uvedených prostor a pozemků. V souvislosti s prováděním rekonstrukce je nutné zmínit (jak už bylo naznačeno) i příkaz k domovní prohlídce dle ust. § 83 trestního řádu, bez nějž se rekonstrukce v obydlí osob v některých případech prakticky provést nedá. Pouhý souhlas oprávněné osoby by mohl být v průběhu úkonu odvolatelný a zmařil by prováděný úkon. Pro připomenutí, příkaz k domovní prohlídce v přípravném řízení vydává na návrh státního zástupce soudce, v příkazu bude mimo jiné jako účel domovní prohlídky uvedeno provádění rekonstrukce a dále zde bude popsán byt nebo prostory v nichž rekonstrukce bude probíhat, včetně čísla bytu, čísla půdní či sklepní kóje apod. Osoba, u níž se prohlídka koná, bude osobou, která byt fakticky užívá.¹⁴⁹ Obstarání příkazu k domovní prohlídce je v mnoha případech podmínkou provedení rekonstrukce na místě činu.

146 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 425-426.

147 Tamtéž, s. 426.

148 ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1561.

149 Tamtéž, s. 1122.

5.5. Dokumentace rekonstrukce

O rekonstrukci se sepisuje protokol, ten kromě obecných náležitostí protokolace musí obsahovat i některé zvláštní náležitosti. V protokolu je třeba podrobně popsat okolnosti, za kterých byl úkon prováděn, jeho obsah a výsledky a dále je vhodné též pořídít obrazové záznamy, náčrtky a jiné pomůcky, které se k protokolu připojují. Protokol o rekonstrukci by měl tedy obsahovat zejména údaje o podmínkách, za nichž byl úkon prováděn a údaje o tom, jak se tyto podmínky shodují s podmínkami, za nichž mělo dojít ke spáchání trestného činu. V protokolu se popíše i pomůcky, přístroje, nástroje a jiné předměty, použité k rekonstrukci, další podmínky jako stupeň osvětlení, slyšitelnosti, dohlednosti, dále i klimatické podmínky a zdravotní stav a způsobilost všech účastníků rekonstrukce. Další důležitou náležitostí protokolu je zaznamenání prohlášení jednotlivých účastníků o tom, že protokol odpovídá průběhu úkonu a situaci při rekonstrukci a sepsání námitek, které mají význam pro hodnocení důkazu. Při dokumentaci rekonstrukce se využívá i fotografická a audiovizuální technika. Protokol o rekonstrukci je listinným důkazem, ve smyslu ust. § 112 trestního řádu, v hlavním líčení se přečte nebo předloží stranám k nahlédnutí, audiovizuální záznam se popřípadě přehraje. Závěrečná část protokolu o rekonstrukci uzavírá celý dokument a může být napsána kupříkladu následujícím způsobem: *„Průběh rekonstrukce byl po celou dobu dokumentován na videozáznam i fotograficky. Jak videozáznam, tak fotodokumentace bude součástí protokolu o provedené rekonstrukci a vše bude součástí trestního spisu. Všichni účastníci rekonstrukce, kteří byli vyjmenováni v úvodu, byli přítomni po celou dobu rekonstrukce. Během rekonstrukce nedošlo k újmě na zdraví ani majetku účastníků rekonstrukce. Žádný z účastníků rekonstrukce nevznesl při jejím průběhu žádných námitek směřujících k vlastnímu provedení rekonstrukce, k osobě figuranta, ani k položeným otázkám. Rekonstrukce byla ukončena ... , za přítomnosti všech na tomto úkonu zúčastněných osob.“*

5.6. Pohled na rekonstrukci z kriminalistického hlediska

Podobně jako ostatní zvláštní způsoby dokazování i rekonstrukce se považuje za specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti. Kriminalistickou rekonstrukci je možné využít v několika formách, a to buďto jako samostatný vyšetřovací úkon ve smyslu ust. § 104d trestního řádu, dále jako součást jiných metod kriminalistické praktické činnosti (např. vyšetřovacího pokusu či rekonstrukce) a dále také jako taktický prostředek při provádění některých operativně pátracích úkonů a opatření (např. využitím rekonstrukce je možné obnovit i některá opomenutá fakta na místě činu nebo zjistit význam některých dosud zjištěných faktů, využívá se např. při zjišťování totožnosti neznámé mrtvolky). Výsledky kriminalistické rekonstrukce lze ve vyšetřování využít jako důkazní prostředek, prostředek prověrky dosud shromážděných důkazů, předpoklad aplikace některých

vyšetřovacích úkonů, či pouze jako pátrací pomůcky, taktického prostředku v procesu identifikace nebo prostředku ilustrace.¹⁵⁰

5.7. Rozdíly rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu

Samotný postup při provádění rekonstrukce se příliš neliší od postupu při provádění vyšetřovacího pokusu, což se odráží i v zákoně, kde ustanovení o rekonstrukci odkazuje přiměřeně na ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Jak uvádí trestní řád: „*Na postup při rekonstrukci se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.*“¹⁵¹ Přiměřené použití ustanovení o vyšetřovacím pokusu spočívá v tom, že uvedená pravidla budou dodržena beze změn, nebude-li povaha rekonstrukce vyžadovat odchylný postup.

Rekonstrukce se provádí z důvodu prověření výpovědi osob účastných na trestním řízení a zjištění, do jaké míry jsou pravdivá tvrzení obsažená ve výpovědích těchto osob, u kterých přetrvávají pochybnosti. V podstatě podobný účel plní i vyšetřovací pokus. Při vyšetřovacím pokusu není vyloučeno, že budou získány nové poznatky o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, u rekonstrukce to však není hlavním účelem, spíše logickým důsledkem, vyplývajícím z některé z výpovědí.

---

150 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 364.

151 ust. § 104d odst. 2 trestního řádu

6. Prověrka na místě

Prověrka výpovědi na místě je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v tom, že vyslechnutá osoba dobrovolně ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popíše na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k vyšetřované události a demonstruje činnosti, přičemž vyšetřovatel zkoumá ukázané místo a objekty, porovnává výpověď s faktickou situací místa a dokumentuje průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě. Zákon uvádí, že „*prověrka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.*“¹⁵² Prověrka na místě vznikla modifikací a kombinací prvků již dříve známých metod – ohledání, výslechu, vyšetřovacího pokusu, rekognice a rekonstrukce.¹⁵³

Konrád uvádí, že: „*Prověrka na místě (...) není pouze kriminalistickou metodou poznání kriminalisticky relevantní události (zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti), ale současně je jedním z prostředků verifikace zjištěných faktů praxí – objektivizace výpovědi. To znamená, že prověrkou výpovědi na místě se praxí verifikují fakta uváděná v dříve podané výpovědi.*“¹⁵⁴

Prověrka na místě je dalším ze zvláštních způsobů dokazování, který byl do trestního řádu zaveden až zákonem č. 265/2001 Sb. Také prověrka na místě jako procesní úkon prošla svým historickým vývojem. J. Heřmánek v roce 1969 uvedl: „*V praktické činnosti čs. vyšetřovatelů a pracovníků vyhledávání se tento úkon provádí. Nemá však dosud žádný název, není považován za nějaký zvláštní, samostatný procesní úkon a nemá také propracovanou taktiku. V jednom případě byl dokonce nazýván eskortou za účelem ukázání míst, kde obviněný trestnou činností spáchal.*“¹⁵⁵

Před přijetím zákona č. 265/2001 Sb. nebyla prověrka na místě vymezena ani judikaturou, a proto ji praxe považovala jednak za kombinaci výslechu, ohledání, rekognice, rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu a jednak za specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti.

6.1. Použití

Prověrka na místě se provádí v případech, kdy je třeba pro odstup času, pro rozpory nebo nedostatky ve výpovědích nebo z jiných důvodů za osobní přítomnosti vyslechnuté osoby doplnit údaje, vztahující se k určitému místu, a které jsou důležité pro trestní řízení. Vyslechnutá osoba při prověrce na místě ukazuje místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popisuje okolnosti, které jsou potřebné pro objasnění vztahu objektů k vyšetřované události a demonstruje činnost,

152 ust. § 104e odst. 1 trestního řádu

153 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 340-341.

154 KONRÁD, Zdeněk. K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky na místě. *Kriminalistika*, 2007, č. 4, s. 263.

155 Tamtéž, s. 258.

o které osoba vypovídala. Tyto úkony orgán činný v trestním řízení pozoruje a porovnává se skutečnostmi, uvedenými v prověřované výpovědi. Osoba ukazuje prostor, kde mělo dojít ke skutečnostem relevantním pro trestní řízení, zejména ke spáchání trestného činu a ke skutečnostem souvisejícím s jeho spácháním. Může se jednat o místo, kde se byl i jen částečně odehrál jednání, jež je znakem objektivní stránky trestného činu nebo kde nastal následek trestného činu. Kupříkladu půjde o místo, kam byla odvečena oběť vraždy nebo kde byly uchovány věci pocházející z krádeže, popř. kde byla podniknuta příprava k činu. V úvahu přicházejí i místa, jimiž procházel pachatel nebo jimiž z místa spáchaného trestného činu projížděl.

6.2. Postup při prověrce na místě

Prověrka výpovědi na místě začíná všestrannou analýzou podané výpovědi a ostatních dosud shromážděných materiálů. Před prověrkou samotnou je proto třeba určit cíl prověrky a úkoly, které má prověrka splnit, prověřit zda vůbec existuje místo, o němž vyslýchaný vypovídal a pokud ano, zda se na tomto místě nacházejí jím popisované objekty, dále je třeba stanovit dobu provedení prověrky, pokud možno bezprostředně po výslechu nebo co nejdříve po něm. Po té, co se přistoupí již k provedení prověrky na místě, je třeba stanovit výchozí bod prověrky, orientační body, určit účastníky prověrky a jejich úkoly, dále určit způsob dokumentace průběhu prověrky a jejích výsledků a zajistit prostředky této dokumentace, případně podle složitosti rozhodnout o předběžné obhlídce místa prověrky a o instruktáži jejích účastníků.¹⁵⁶

Při prověrce na místě se obdobně použije § 85 a následující trestního řádu, tedy v případě vstupů do obydlí, jiných prostor a pozemků je třeba i přibrat osobu, která není na věci zúčastněna, atd.

6.3. Zásady provádění prověrky na místě

Při prověrce na místě se policejní orgán řídí těmito základními zásadami.: Dobrovolnost účasti osoby, jejíž výpověď se prověřuje – osoba ve spolupráci s orgány činnými v trestním řízení musí ukázat místa a objekty, o nichž vypovídala, ze své vůle, pokud by tomu tak nebylo, provedení prověrky by nemělo žádný význam. Tj. podmínkou provedení prověrky na místě je dobrovolná účast osoby, jejíž výpověď se prověřuje, resp. dobrovolná aktivní účast osoby.¹⁵⁷ Jak uvádí i Konrád: „*Dobrovolnost účasti dříve vyslechnuté osoby není pojmovým znakem obsahu prověrky na místě, ale pouze vyjádřením nejdůležitější základní taktické zásady aplikace této specifické*

---

156 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 340-341.

157 JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha : Leges, 2016, s. 426.

metody kriminalistické praxe v jejím pojmovém vymezení. ¹⁵⁸

Podstatná je také iniciativa osoby, jejíž výpověď se prověřuje, jakékoliv ovlivňování této osoby by zkreslilo výsledek prověrky. Další zásadou je aktivní působení vyšetřovatele v průběhu prověrky. Konrád uvádí, že: *“ vyšetřovatel musí porovnávat výpověď s faktickou situací, požadovat objasnění vyvstalých otázek či problémů, zajišťovat ohledání míst a označených objektů atp. “* Další zásada, která vyplývá analogicky i ze zákona, je účast svědka úkonu – nezúčastněné osoby, která má zaručit objektivitu průběhu a výsledků prověrky výpovědi na místě.

Prověrka na místě by měla ověřit, zda daná osoba průběh události získala svojí bezprostřední účastí, zda průběh události sama pozorovala či informace o něm získala pouze zprostředkovaně nebo si je vymyslela. Z těchto důvodů se ověřuje i vlastní existence určitého místa, shoda výpovědi se skutečnou situací na místě, i rozsah znalosti osoby o určitém místě. Jednou z dalších charakteristik prověrky na místě je osobní přítomnost podezřelého, obviněného nebo svědka, jehož výpověď se prověřuje, na místě prověrky. O provedení prověrky na místě se vyhotovuje protokol, který mimo obecných náležitostí pro protokolaci obsahuje i zvláštní náležitosti. K těmto zvláštním náležitostem patří okolnosti, za kterých byl úkon prováděn, jeho obsah i výsledky. K protokolu lze připojit také obrazové záznamy, náčrtky a jiné pomůcky, za předpokladu, že to okolnosti umožní. Hlavní náplní protokolu o prověrce na místě jsou zejména údaje o podmínkách, za nichž byl úkon prováděn, o situaci na místě i o tom, jaké objekty a jaká místa osoba ukázala a popsala, jak se na místě osoba chovala a orientovala a jakou činnost svým chováním osoba demonstrovala. Dále se popíše časové a místní okolnosti, jako např. osvětlení, viditelnost, dohlednost, klimatické podmínky, popíše se objekty, směr a rychlost pohybu prověřované osoby, apod. Protokol o prověrce na místě se následně považuje za listinný důkaz, který se v hlavním líčení přečte a předloží k nahlédnutí stranám, případně se přehraje audiovizuální záznam.

Zákon při provádění prověrky na místě odkazuje na přiměřené použití ustanovení o vyšetřovacím pokusu.¹⁵⁹ Při provádění prověrky na místě se konkrétní postup neliší od postupu při provádění vyšetřovacího pokusu. S ohledem na tuto skutečnost se u prověrky na místě uplatní tyto zásady: Prověrka na místě se neprovede, je-li to vzhledem k okolnostem případu nebo k osobám podezřelého, obviněného nebo svědka nevhodné či lze-li účelu prověrky dosáhnout jinak. Další zásadou je účast nezúčastněné osoby na úkonu, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost zmařila provedení prověrky.

---

158 KONRÁD, Zdeněk. K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky na místě. *Kriminalistika*, 2007, č. 4, s. 261.

159 „Na postup při prověrce na místě se přiměřeně použijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.“ ust. § 104e odst. 2 trestního řádu

6.4. Taktika provedení

Pokud jde o taktiku prověrky výpovědi na místě, tak ta závisí jednak na procesním postavení osoby, jejíž výpověď se prověřuje, dále na cíli, kterého má být prověrkou dosaženo a také na charakteru konkrétního místa, na němž má být úkon proveden a na konkrétní vyšetřovací situaci. Po té, co bude osoba, jejíž výpověď se prověřuje poučena dle zákona, má být vyzvána, aby ukázala a popsala přístupovou cestu a určila, od kterého místa je schopna se na místě orientovat a odkud by měla prověrka začít. Osobě musí být umožněno, aby sama určovala směr pohybu, volně označila objekty, stopy a věcné důkazy. Na místě samém se ověřuje znalost místa osobou, jejíž výpověď se prověřuje. Prověrka se začíná volným vyprávěním osoby, průběžně se osobě ponechá prostor, aby označovala jednotlivá místa a objekty a vysvětlila jejich vztah k objasňovanému případu. Poté lze osobě klást doplňující otázky a požadovat demonstraci některých činností. Je-li nutné provést prověrku na místě s více osobami na jednom místě, doporučuje se rozdělit je a provést prověrky samostatně.¹⁶⁰

Je-li to potřebné vzhledem ke skutečnostem, které dosud vyšly v trestním řízení najevo a vzhledem k povaze věci, přibere se k prověrce na místě znalec. Účast znalce při prověrce na místě se řídí těmi ustanoveními, která platí pro jeho výslech. Jednou ze stěžejních zásad provádění prověrky na místě je ta, že k úkonům prověrky nesmí být podezřelý, obviněný nebo svědek, který má právo odepřít výpověď jakkoliv donucován. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu, prověrka na místě se vždy koná za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka, jehož výpověď se prověřuje. U vyšetřovacího pokusu se tyto osoby přiberou jen, pokud je to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které vyšly najevo v trestním řízení.

6.5. Dokumentace prověrky na místě

Dokumentace prověrky na místě se provádí opět protokolárně. Protokol kromě obecných náležitostí stanovených v § 55 trestního řádu obsahuje i některé další specifické údaje. Těmito specifickými údaji jsou volná výpověď osoby, jejíž dřívější výpověď je prověřována, k místu prověrky, údaje k průběhu cesty na místo, popis místa konání prověrky, chování osoby na místě, směr postupu a způsob označení kriminalisticky relevantních objektů, dále údaje o označených objektech, údaje o demonstrováných činnostech a otázky kladené vyšetřovatelem a odpovědi na ně.¹⁶¹

Problematice protokolace prověrky na místě se zabývá následující rozhodnutí Nejvyššího soudu, z něhož je vzat úryvek, který řeší, zda lze komentáře osob podstupujících prověrku na místě brát jako jejich výslech a jakým způsobem lze tyto výpovědi použít v řízení před soudem.: „*Jestliže*

160 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 342.

161 ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1565.

*protokol o prověrce na místě podle § 104e tr.ř. obsahuje takový komentář obviněného nebo svědka, který významně doplňuje či dokonce mění údaje obsažené v protokole o jeho předchozím výsledku, pak je toto vyjádření třeba považovat za jeho výslech. (...) v případě takto provedené prověrky na místě (ale i v případě dalších druhů zvláštních způsobů dokazování), jestliže jejím obsahem je faktická výpověď svědka (dle § 97, § 101 odst. 2 tr.ř. A násl.), případně obviněného (dle §91, §92 tr. ř.) je třeba na takový úkon nahlížet jako na řádnou výpověď svědka či obviněného a při provedení takových úkonů v řízení před soudem lze takový protokol provést jen za podmínek § 207 odst. 2, resp. § 211 odst. 1 až odst. 4 tr. ř., obdobně jako v případě konfrontace či rekognice (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. R 25/1993). Jedná se totiž jen o specifickou formu výsledku takové osoby na místě samém, při níž jsou některé skutečnosti demonstrovány, předváděny či ukazovány.*¹⁶²

Z díky zákonného ustanovení § 104e trestního řádu vyplývá, že prověrku na místě lze provést i s osobou, která se aktuálně nachází v procesním postavení podezřelého. I v takovém případě se protokol o prověrce na místě považuje za plnohodnotný listinný důkaz, který lze provést v hlavním líčení.¹⁶³

Kromě protokolu se průběh prověrky na místě zachycuje i jinými metodami - videozáznamem, fotodokumentací a topografickou dokumentací.¹⁶⁴

6.6. Odlišnosti prověrky na místě (od jiných procesních úkonů)

Prověrka na místě se liší od rekonstrukce tím, že na rozdíl od ní u prověrky nejde o obnovení situace, ale „pouze“ o ověření a o upřesnění určité výpovědi. Z povahy věci tedy půjde o úkon obsahově mnohem užší, provedený pouze za účasti předem vyslechnuté osoby, zaměřený pouze na jednu nebo několik skutkových okolností. U rekonstrukce je situace na místě provádění modelována na základě provedených důkazů, zatímco prověrka na místě oproti tomu jen doplňuje a upřesňuje konkrétní údaje již poskytnuté výpovědi. Prověrka na místě bude zpravidla prováděna dříve, než rekonstrukce. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu prověrka na místě nemá experimentální charakter, k jejímu provedení není třeba a není ani vhodné upravovat situaci na místě, kde se prověrka provádí, není třeba jakkoliv vytvářet zvláštní podmínky pro provedení prověrky, jako je tomu např. u vyšetřovacího pokusu. Pokud jde o místo provádění prověrky, to je totožné s místem, kde došlo k určité události a za obdobných časových podmínek, které zde byly v době události. Další podstatný rozdíl oproti vyšetřovacímu pokusu je ten, že při prověrce je vždy nutná přítomnost nezúčastněné osoby, jejíž výpověď se prověřuje. Zvláště u vyšetřovacího pokusu, prováděného v

162 usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015.

163 náleží Ústavního soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. II. ÚS 2999/16.

164 MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 343.

laboratorních podmínkách, přítomnost takové osoby nutná není. Oproti výslechu na místě, prověrka na místě nedoplňuje pouze výpověď, učiněnou již před provedením prověrky výpovědi. Naopak, prověrka na místě může být důvodem k pozdějšímu výslechu na místě, resp. skutečnosti zjištěné při prověrce mohou být takovým důvodem. Prověrka na místě se provádí za účelem porovnání skutečností uvedených ve výpovědi podezřelého, obviněného nebo svědka se situací na místě, s vyhledáním dalších potřebných faktů a nových důkazů, za účelem doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení. Při prověrce na místě by měly být odstraněny neúplnosti či nepřesnosti ve výpovědi a dále by mělo být vyhodnoceno, zda vyslýchaná osoba dříve získala informace důležité pro trestní řízení, tj. zhodnotí se i věrohodnost výpovědi. Nutno podotknout, že praxe často tápe při označování procesních úkonů jako je prověrka na místě, a to z výše popsaných důvodů, kdy se prověrka na místě může v některých kauzách zdánlivě blížit rekonstrukci, vyšetřovacímu pokusu, ba dokonce i k „pouhému“ zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, jako tomu bylo v případě, z něhož vychází rozhodnutí R 79/2013, ve kterém Nejvyšší soud dovodil, že: *„nedošlo k procesnímu pochybení, pokud policejní orgán sice formálně nesprávně označil předmětný úkon jako prověrka na místě, když šlo jediné o zdokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), tedy o popsání situace, kdy došlo ze strany M. S. k dobrovolnému vydání věcí důležitých pro trestní řízení. V takovém případě ani nebyl důvod činit úkon formou domovní prohlídky (jak se domnívá obviněný), která má své opodstatnění v případech, kdy vlastník nebo uživatel zájmového prostoru (př. bytu) hledané věci dobrovolně nevydá. Nejvyšší soud uzavírá, že při zajištění věcí důležitých pro trestní řízení nedošlo k porušení zákona...“*, tedy Nejvyšší soud projevil jistou dávku benevolence vůči orgánům činným v trestním řízení, když formální nedostatek úkonu – chybné pojmenování neoznačil přímo za pochybení policejního orgánu potažmo obžaloby.¹⁶⁵

---

165 usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 2. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012.

7. Obecně k dokumentaci zvláštních způsobů dokazování

Kriminalistická dokumentace je součástí kriminalistických postupů a vyplývá ze zákonů, z resortních předpisů a kriminalistikou doporučených postupů k objasňování trestné činnosti. Kriminalistická dokumentace by měla umožnit každému, kdo nebyl na místě kriminalisticky relevantní události učinit si relativně přesnou představu o zadokumentovaných skutečnostech. Zejména v souvislosti se zvláštními způsoby dokazování by kriminalistická dokumentace měla umožnit pozdější obnovení situace na místě činu pro případ porovnání se situací původní. Mezi základní zásady dokumentace patří včasnost a trvalost fixace právně relevantních informací, přičemž tuto fixaci lze s ohledem na rychlý rozvoj kriminalistické vědy a techniky rozdělit do těchto forem: protokol, topografická dokumentace, obrazová dokumentace, zvuková dokumentace, zvláštní druhy dokumentace.

Pro všechny zvláštní způsoby dokazování je v první řadě obligatorní protokolární dokumentace. Nicméně to nebrání tomu, aby si vyšetřovatel v průběhu úkonu pořizoval i různé jiné vedlejší poznámky a tyto případně nechal podepsat zúčastněnými osobami. Protokol se zpravidla vypracuje až následně po úkonu a nechá se těmito osobám podepsat. Základním požadavkem na protokolaci je přesné zachycení popisovaných skutečností bez subjektivních závěrů, kdy protokol má tři základní části, a to úvodní, popisnou a závěrečnou. Úvodní část obsahuje název útvaru policie, datum, čas a místo zahájení protokolace, dále označení koho nebo čeho se protokol týká, jakých kriminalistických metod bylo použito. Dále následuje popisná část protokolu, která je nejobsáhlejší částí protokolu a v níž nalezneme popis průběhu kriminalistického úkonu. Protokol je zakončen závěrečnou částí, která se různí, uvádí se zde, zda byla pořizena fotodokumentace, čas ukončení úkonu a podpisové doložky. Protokol, mimo to, že je listinným důkazem, je významný také z toho důvodu, že dovoluje fixovat skutečnosti, které by nebylo možné zachytit jinými dokumentačními prostředky, kupříkladu popis povětrnostních podmínek, světelných poměrů na místě, apod. Blíže k protokolaci je uvedeno podrobněji v jednotlivých kapitolách.¹⁶⁶

Možná neprávem je praxí opomíjena topografická dokumentace, jejíž pořízení je pracné, ale plánek a náčrtek místa mnohdy hraje nezastupitelnou roli, zejména při rekonstrukci, prověrce na místě, ale samozřejmě obecně při každé kriminalistické dokumentaci.¹⁶⁷ U topografické dokumentace je důležité zejména vhodně zvolit výchozí bod měření, měl by to být předmět v prostoru, u něhož lze předpokládat dlouhodobou neměnnost jeho postavení.

Dále je používána obrazová dokumentace, sem patří zejména fotografická dokumentace. Na fotografickou dokumentaci jsou kladeny zvláštní požadavky. Musí především poskytovat jasnou

166 PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, a kol. *Kriminalistika : výzkum, pokroky, perspektivy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 135-137.

167 FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan a KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*, 2008, č. 3, s. 35-36.

představu o umístění daného objektu. Zkoumanou situaci musí fixovat se všemi potřebnými polodetaily a detaily včetně jejich rozmístění a prostorových vztahů v původním stavu. Dále musí poskytovat představu o velikosti a rozměrech dokumentovaného prostoru. Ze snímků musí být také eliminovány všechny objekty, které nejsou kriminalisticky relevantní. Také kriminalistická video-dokumentace vyžaduje profesionální práci kriminalistického technika. Ten si musí osvojit základy práce kameramana, zvukaře, současně musí mít zažitě zásady provádění kriminalistické dokumentace procesních úkonů. Videozáznam doplňuje a rozvíjí protokol a názorněji než protokol pomáhá orgánům činným v trestním řízení dokumentovat místo a průběh provedeného úkonu. Někteří vyšetřovatelé (nelze říct, zda zcela správně) popisnou část protokolu zkracují, tj. nepodávají celkový obraz o průběhu procesního úkonu a dokládají jej videozáznamem, na který v protokolu odkazují. Z procesního hlediska je to diskutabilní. Ačkoliv je videozáznam či fotodokumentace přesvědčivým důkazním prostředkem, stále se (pouze) příkládají k protokolu o úkonu. Vyšetřovatel při video-dokumentaci zastává roli „moderátora“, musí za každých okolností vystupovat v souladu s trestním řádem a především dbát na to, aby skutečnosti zachycené na videozáznamu nebyly v rozporu se skutečnostmi popsány v protokolu o úkonu. Videozáznam se neupravuje sestřihem, může obsahovat i úvodní a závěrečné titulky, nasnímané orientační plánky, celkové situační pohledy. Při přípravě video-dokumentace určí kriminalistický technik místa, ze kterých bude snímání místa provedeno. Aby nemusel být úkon přerušován v jeho průběhu, je praktické dohodnout i neverbální způsob dorozumívání kriminalistického technika a vyšetřovatele při natáčení. Záznam o úkonu je jedinečný a pro další manipulace s ním slouží pracovní kopie, ta koneckonců slouží i jako podklad pro vyhotovení protokolu o úkonu. Výslednou video-dokumentaci, podobně jako protokol lze rozdělit do třech částí, na část úvodní, popisnou a závěrečnou. V úvodu se mj. výslovně uvedou přítomné osoby a také orgán konající úkon, včetně uvedení čísla jednacího, druhu použité dokumentační techniky, poučení osob, příp. informace o tom, že byly osoby poučeny. Popisná část má jednak přesně zachycovat průběh celého úkonu, jednak dokládá to, že byla zachována zákonná ustanovení upravující provádění úkonu. Závěrečná část kromě uvedení místa a času ukončení úkonu obsahuje též návrhy a námitky zúčastněných osob a vyjádření osob k úkonu. Z dalších způsobů dokumentace lze uvést zvukovou dokumentaci, vizualizaci za použití forenzního software, 3D software, fotogrammetrie (což je např. program PC-Crash, využívaný u dopravních nehod, jedná se o formu digitalizace místa činu), využití systému GPS – k dokumentaci polohy jednotlivých předmětů a stop v nepřehledném terénu, přičemž systém GPS je u policie ČR již používaný zcela běžně a automaticky. Z dražší a méně dostupné techniky lze uvést systém SPHERON R2S CRIME (z anglického „return to scene crime“), s jehož pomocí lze vytvořit kompletní digitální kriminalistickou dokumentaci místa činu. Kamera Spheron snímá dokumentovaný prostor a vytváří tzv. sférický snímek. Divák má pak pocit, že stojí uprostřed

prostoru a ovládací prvky mu umožňují se rozhlížet, přibližovat, oddalovat předměty, jakoby se nacházel na místě samém. Pro rekonstrukci nebo např. prověrku na místě je tak prostor zcela detailně zachycen a vytvořen jeho digitální obraz. Dokumentace pomocí sférické kamery je velice přesná a především interaktivní.¹⁶⁸

---

168 PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, a kol. *Kriminalistika : výzkum, pokroky, perspektivy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 137-156.

8. Zacházení s utajovaným svědkem

Zacházení s utajovaným svědkem má zvláštní režim a význam, zvláště pokud se jedná o osoby provádějící předstírané převody a agenty. Jejich totožnost a podoba jsou v rámci procesu před soudem utajovány. To platí i v průběhu prověřování a vyšetřování, potažmo při provádění úkonů zvláštních způsobů dokazování. Problematika utajovaného svědka se prolíná vícero způsoby dokazování, proto je také pojednání o ní zařazeno téměř až na samotný závěr této práce. Svědky, jejichž totožnost a podoba jsou utajeny, připouští i judikatura Evropského soudu pro lidská práva. Půjde o osoby, kterým hrozí vážné nebezpečí porušení základních práv nebo totéž hrozí osobám jim blízkým či pouze postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti takového rizika. Tedy závěr, že újma na zdraví či jiné vážné porušení základních práv skutečně hrozí, nemusí být jistý. Utajovat totožnost a podobu je možné pouze u svědka, nikoliv u osoby na věci pouze zúčastněné, kupříkladu znalce nebo tlumočnicka. Komentářová literatura termín utajení vysvětluje jako *opatření směřující k tomu, aby se o skutečnostech (ohledně totožnosti utajovaného) nedozvěděly nepovolané osoby, tj. jiné osoby než orgány činné v trestním řízení, zejména působící v trestní věci, ve které byl takový svědek vyslechnut*.¹⁶⁹ Nejčastěji dochází k utajení podoby svědka v přípravném řízení při úkonech, kdy svědek přichází do styku s obviněným, tedy zvláště při provádění úkonů zvláštních způsobů dokazování (rekognice, rekonstrukce, vyšetřovacího pokusu), které se provedou tak, aby se svědek s obviněným ani s jeho obhájcem vůbec fyzicky nesetkal. Formy zabezpečení takového průběhu úkonu budou různé, např. rekognice provedená s použitím jednosměrně průhledného zrcadla, vyšetřovací pokus či rekonstrukce, kterých se svědek účastní pomocí videokonference či audio spojení. Konfrontaci utajovaného svědka trestní řád v ust. § 104a odst. 5 výslovně zakazuje. Osobní údaje utajovaného svědka se vedou odděleně od trestního spisu a mají k němu přístup jen orgány činné v dané trestní věci. Do obálky s údaji utajovaného svědka nelze umožnit nahlédnutí ve smyslu ust. § 65 trestního řádu a každá manipulace s těmito údaji se pečlivě zaznamenává, aby bylo dohledatelné, kdo s osobními údaji přišel do styku. Svědka je třeba také poučit o tom, že může podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je ve spise veden. S problematikou utajovaného svědka úzce souvisí i zvláštní způsob ochrany svědka podle zákona č. 137/2001 Sb., kterou je možné poskytnout v případech, kdy hrozí, že prostřednictvím nátlaku na svědky dojde k nezákonnému ovlivňování průběhu trestního řízení nebo k odplatě za to, že tyto osoby pomáhaly nebo mají pomáhat k dosažení účelu trestního řízení nebo když plní úkoly orgánu činného v trestním řízení.¹⁷⁰ Problematikou utajovaného svědka se, zvláště v souvislosti s již zmiňovanou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, zabývá řada autorů, přičemž často zmiňují kolizi mezi zásadami spravedlivého procesu na straně jedné a snahou státu chránit společnost před

169 ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 628.

170 VANTUCH, Pavel. Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem, *Právní rozhledy*, 2001, č. 8, s. 359.

kriminalitou na straně druhé.¹⁷¹

---

171 k tomu viz. blíže např.: SOTOLÁŘ, A. a PÚRY, F. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 2.

9. Komparatistika

Problematika konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu a dalších zvláštních způsobů dokazování je vlastní i zahraničním právním řádům, kontinentálního a anglo-amerického právního systému a nejedná se zdaleka pouze o záležitost poslední doby. I Protivínský ve své práci „Rekognice v přípravném řízení“ z počátku 70. let porovnával provádění rekognic v tehdejší Sovětském svazu a Anglii, kdy neopomněl zdůraznit na první pohled patrný rozdíl v počtech předváděných ztotožňovaných osob. Zatímco v Anglii byl v té době doporučený počet osob nejméně osm, sovětská kriminalistická praxe tehdy považovala za maximální počet již přibližně 7 osob. Konkrétně v tomto případě byl markantní rozdíl v počtu předváděných osob dán odlišnými přístupy států, v nichž se promítaly i různé poznatky z psychologie o nerozdělené jednoohnskové pozornosti (čímž argumentovali právě sovětští autoři), a také to, že anglická kriminalistika, na rozdíl od sovětské, upřednostňovala sukcesivní rekognici před simultánní. Na uvedeném Protivínském příkladě lze vidět, že ačkoliv se jednalo stále o rekognici, praxe v různých státech tento procesní úkon či metodu kriminalisticko praktické činnosti uchopila různým způsobem, což nebude ničím výjimečným ani dnes a lze to předpokládat i do budoucna.¹⁷²

Pro srovnání je zajímavá americká právní praxe, která podobně jako ta česká řešila obdobně otázky, jako např. účast obhájce při rekognici, vyloučení rekognice jako důkazu při procesních pochybeních, opakovaná rekognice u hlavního líčení, zamezení kontaktu poznávající a poznávané osoby, apod. Tato témata americká judikatura řešila v souvislosti s případy jako *US v. Wade*, *Gilbert v. California* nebo v zajímavém případě *Jennifer Thompson*, oběti znásilnění, v němž se za pomoci DNA analýzy po jedenácti letech podařilo obnovit trestní řízení a osvobodit neprávem odsouzeného, přičemž klíčovým usvědčujícím důkazem byla právě rekognice. I tento případ spolu s jinými vedl ve Spojených státech amerických k větší obezřetnosti při provádění rekognic a inspiroval americkou kriminalistiku k řešení nových otázek.¹⁷³ Ve Spojených státech převažuje provádění rekognic (*line-up*) právě při vyšetřování trestných činů znásilnění nebo také u loupeží. Právě u těchto trestných činů dle některých amerických autorů bohužel hrozí, že pochopitelné rozčilení oběti při setkání s možným podezřelým při rekognici a motiv msty může vyústit v označení nesprávné osoby, a to aniž by si to rekognující osoba sama uvědomovala. Dressler např. uvádí, že v takových případech protesty podezřelých proti správnosti rekognice jsou u soudu zbytečné; porota se bude rozhodovat mezi nepodloženou verzí obžalovaného a verzí předkládanou obžalobou, tudíž pro obžalovaného je velmi těžké napadnout hodnověrnost svědecké identifikace. Proto tento autor klade důraz na úlohu obhájce při rekognici a na jeho účast při tomto úkonu a podotýká, že k nesprávným označením osob u rekognic nemusí docházet ani tak vinou policie, ale

172 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, s. 121-122.

173 DRESSLER, J. a THOMAS, G. *Criminal Procedure : Principles, Policies and Perspectives*. St. Paul : West Publishing Co., 2003, s. 718-723.

spíše kvůli snadné ovlivnitelnosti svědka, která je podle Dresslera přípravnému řízení vlastní.¹⁷⁴

Při studiu anglo-americké právní literatury nelze přehlédnout v souvislosti se zvláštními způsoby dokazování často skloňované právo podezřelého, označované jako „*right of cross-examination*“ či jinak „*right to confront the witnesses*“, což je právo obžalovaného zakotvené přímo v 6. dodatku Ústavy Spojených států amerických.¹⁷⁵ Britská právní věda jej zase označuje jako „*right to examine or have examined witnesses*“ nebo přímo „*right to confrontation*“, přičemž se opírá zejména o Evropskou úmluvu o lidských právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.¹⁷⁶ Právo vyslechnout svědky svědčící jak ve prospěch, tak i v neprospěch obžalovaného za stejných podmínek souvisí patrně i s principem tzv. „rovnosti zbraní v řízení před soudem“. Americká právní věda však toto pravidlo ještě konkretizuje, když tzv. „*right to confrontation*“, tzv. konfrontační klauzuli, pojmenovává jako právo, které zajišťuje obžalovanému konfrontaci tváří v tvář se svědky svědčícími v jeho neprospěch, pokud toto právo není limitováno důležitým veřejným zájmem na tom, aby konfrontace neproběhla.¹⁷⁷ I když tzv. „*right to confrontation*“ není doslova právem na konfrontaci, nýbrž je ho třeba chápat šířeji, při konfrontaci se určitě uplatní. V souvislosti s konfrontací a rekognicí američtí autoři často odkazují na 6. dodatek Ústavy Spojených států amerických a zdůrazňují především přítomnost obhájce u těchto úkonů.

V předchozím textu je pojednáno o doktríně zákazu sebeobviňování, která mimo jiné pramení z judikatury USA a často se o ní hovoří např. v souvislosti s rekognicí, což mě přivádí k myšlence, zda by v souvislosti se zvláštními způsoby dokazování podobně jako je tomu u doktríny zákazu sebeobviňování bylo možné v prostředí českého práva určitým způsobem aplikovat i tzv. „*konfrontační klauzuli*“ např. s odkazem na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.

174 DRESSLER, J. a THOMAS, G. *Criminal Procedure : Principles, Policies and Perspectives*. St. Paul : West Publishing Co., 2003, s. 723-724.

175 Tamtéž, s. 724-725.

176 SPENCER, JR. *Hearsay Evidence in Criminal Proceedings*. Portland : Hart Publishing, 2008, s. 12.

177 *American Journal of Criminal Law*, 1992 [online] č. 19 [cit. 8. dubna 2018]. Dostupné z: <https://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?collection=cjournals&handle=hein.journals/ajcl19&id=2>

Závěr

Závěrem práce chci uvést především několik úvah de lege ferenda. Už tzv. velkou novelou trestního řádu byl učiněn pokus přenést těžiště dokazování do stadia projednávání věci v řízení před soudem, čímž se omezila role přípravného řízení v procesu. Uvedenou novelou č. 265/2001 Sb. byl zrušen zákonný institut vyšetřovatele jako procesního subjektu a byl posílen dozor státního zástupce nad přípravným řízením. V uvedené novele trestního řádu se odrazil zájem na rychlém řízení, a to ve formě nových moderních institutů. Přípravné řízení doznalo i dalších institucionálních změn, po tzv. velké novele trestního řádu vznikla splynutím kriminální policie a úřadů vyšetřování společná Služba kriminální policie a vyšetřování, formálně splynula pozice vyšetřovatele a operativce, navíc byl posílen dozor státního zástupce nad přípravným řízením.¹⁷⁸ V průběhu posledních dvaceti let převládá názor, že dosavadní trestní řád z mnoha důvodů již nevyhovuje moderním trendům restorativní justice proti justici trestající.

Je třeba si uvědomit, že kvalitou přípravného řízení je ovlivněno často celé trestní řízení. Na kvalitě důkazů vzešlých z přípravného řízení může záviset i konečné rozhodnutí ve věci samé, proto si myslím, že zejména u zvláštních způsobů dokazování je to patrné. V souvislosti s plánovanou rekonstrukcí trestního řízení je úloha přípravného řízení akcentována v tom směru, že se uvažuje o zavedení institutu tzv. soudce pro přípravné řízení, či vyšetřujícího soudce, jehož úkolem by bylo dohlížet na zákonnost úkonů, kterými dochází k zásahům do práv a svobod občanů. Takový soudce by byl nástrojem obžaloby a jeho úkolem by mělo být objektivně zhodnotit důkazy ve prospěch i v neprospěch obviněného. V kompetenci soudce pro přípravné řízení by mělo být např. rozhodování o vzetí do vazby, s jeho aktivní účastí se počítá při provádění výslechu svědka a při rekognici, pokud by měly povahu neodkladných a neopakovatelných úkonů. Soudci by příslušela i další rozhodnutí, např. rozhodnutí o použití krycích údajů o svědkovi, apod. První reakce na tuto změnu přípravného řízení hovoří o výhodách kvalifikovanosti takových soudců, o jejich lepší dostupnosti, o tom, že budou seznámeni se spisem a budou zodpovědně schopni posoudit odpovědnost a potřebnost předložených návrhů.¹⁷⁹ Otázkou je, zda institut tzv. vyšetřujícího soudce je v přípravném řízení potřebný?

Velká novela trestního řádu koncentrovala některé úkony do úřadoven služeb kriminální policie a vyšetřování. Takovým úkonem je i rekognice prováděná jako neodkladný a neopakovatelný úkon. Tento úkon tedy již nemohou provádět základní útvary policie, provádí se za účasti soudce, který odpovídá za zákonnost provedení úkonu a jako garant zákonnosti může také do průběhu rekognice zasahovat. Protivínský v jednom ze svých pojednání o rekognici a o velké

178 FRYŠTÁK, Marek. Je nadále nezbytný téměř výlučný „monopol vyšetřování“ Policie České republiky? *Kriminalistika*, 2010, roč. 43, č. 2, s. 82-87.

179 POCHYLÁ, Veronika. Přípravné řízení de lege ferenda : Soudce práv a svobod, *Trestněprávní revue*, č. 11-12, s. 260-263.

novele trestního řádu uvedl myšlenku, že: „*Praxe však ukazuje, že v ojedinělých případech, kdy se dopouští chyby policejní orgán, nemůže vadu úkonu odstranit ani soudce, protože sice zná ustanovení trestního řádu, ale unikají mu aspekty kriminalisticko-taktické i psychologické a může podlehnout policejní rutině. Proto (...) nejen policisté, nýbrž i státní zástupci a soudci by měli být vzděláni v základech kriminalistiky.*“¹⁸⁰

Von Liszt kdysi psal o nedostatečném kriminalistickém vzdělání v širokých odborných kruzích a to i u osob z právnických kruhů: „*Spatřuji nejhlubší důvod mnohého nedostatku našeho dnešního stavu v ryze právnickém vzdělání našich teoretických a praktických kriminalistů. Nepřichází mi ani na mysl žádati od kriminalisty antropologické a statistické bádání. Ale žádám od něj, aby se s výsledky kriminální biologie a kriminální sociologie obeznámil tak, jako s ustanoveními trestního zákona a s rozhodnutími říšského soudu.*“

Tato poslední myšlenka pochází z doby, kdy vědní obory sociologie, psychologie, kriminologie a kriminalistika splývaly a vyučovaly se komplexně a v kombinaci s právnickým vzděláním tvořily jeden celek, utvářející základní povědomí každého vzdělaného kriminalisty. Řekl bych, že touto myšlenkou Von Liszt jakoby z duše mluvil dříve citovanému Protivínskému. Co jsem chtěl těmito úvahami říct? A co mají společného se zvláštními způsoby dokazování?

Nemyslím si, že obecné tendence přesouvání dokazování k řízení před soudem jsou pro všechny případy správné, např. konfrontace provedená před soudem musí mít zcela jistě jiný průběh a na konfrontované osoby už samo prostředí soudní síně určitým způsobem působí. Jednání je navíc svázané jednacím řádem a bude i více formalizované. Otázka je, zda je v takové konfrontaci např. prostor pro psychologii výslechu (protože i konfrontace je jistou formou výslechu) a pro pozorování i drobných neverbálních reakcí konfrontovaných osob, tak jak by tomu mělo správně být. Na příkladu konfrontace, která se dnes již prakticky téměř vždy provádí při hlavním líčení, jsem chtěl zdůraznit, že dle mého názoru není až tak důležité ve které fázi trestního řízení se daný procesní úkon provede. Někdy bude možné provést rekognici stejně tak kvalitně jako úkon neodkladný a neopakovatelný na počátku prověřování, stejně jako i později ve vyšetřování. A i když to bude znít troufale, ani přítomnost soudce či ponovu soudce pro přípravné řízení nemusí např. zaručit kvalifikované provedení rekonstrukce.

Zvláštní způsoby dokazování jsou, dle mého názoru, zajímavou oblastí kriminalistiky, stejně jako jsou i spolehlivými důkazními prostředky a účinnými nástroji v boji s kriminalitou. Principy, kterými se řídí, jsou dlouhodobě dané, stejně jako většina věcí jež tvoří podstatu policejní práce. Proto doufám, že budoucí legislativní změny povedou spíše k zefektivnění jejich použití, nikoliv jen k většímu formalizování těchto institutů.

---

180 PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2, s. 120-123.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- BRÁZDA, Jan. Je rekognice „in natura“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon? *Bulletin advokacie*, 2012, č. 10. ISSN 1210-6348.
- BRÁZDA, Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 2.
- DRESSLER, J. a THOMAS, G. *Criminal Procedure : Principles, Policies and Perspectives*. 3. vydání. St. Paul : West Publishing Co., 2003, 1434 s. ISBN 0-314-26257-1.
- FENYK, Jaroslav; HLAVÁČEK, Jan a KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. *Kriminalistický sborník*, 2008, roč. 52, č. 3, 72 s.
- FRYŠTÁK, Marek. Je nadále nezbytný téměř výlučný „monopol vyšetřování“ Policie České republiky? *Kriminalistika*, 2010, č. 2, 160 s.
- FRYŠTÁK, Marek. Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní. *Kriminalistika*, 2004, č. 3, 336 s.
- CHMELÍK, Jan. Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Kriminalistika*, 2005, č. 4.
- IVOR, Jaroslav; JELÍNEK, Jiří, a kol. *Principles of Modern Criminal Procedure*. Budapešť : Wolters Kluwer Kft., 2017, 242 s. ISBN 978-963-295-689-3.
- JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Leges, 2016. 846 s. ISBN 978-80-7502-160-1.
- KAMISAR, Yale, et al. *Modern Criminal Procedure : Cases-Comments-Questions*. 12. vydání. St. Paul : West Publishing Co., 2008, 1617 s. ISBN 978-0-314-18987-5.
- KONRÁD, Zdeněk. K procesu konstituování rekognice jako metody kriminalistické praxe a procesního úkonu v českém trestním řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 3.
- KONRÁD, Zdeněk. K teoretickým otázkám pojmu, podstaty a významu prověrky na místě. *Kriminalistika*, 2007, č. 4, 316 s.
- MUSIL, Jan. Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat? *Kriminalistika*, 2006, č. 4, 316 s.
- MUSIL, Jan. Zákaz donucování k sebe-obviňování : nemo tenetur se ipsum accusare. *Kriminalistika*, 2009, č. 4, 320 s.
- MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9.
- POCHYLÁ, Veronika. Přípravné řízení de lege ferenda : Soudce práv a svobod. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 11-12.

- PORADA, Viktor, a kol. *Kriminalistika : úvod, technika, taktika*. 1. vydání. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, 309 s. ISBN 978-80-7380-038-3.
- PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, a kol. *Kriminalistika : výzkum, pokroky, perspektivy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, 699 s. ISBN 978-80-7380-477-0.
- PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací experiment*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 197 s.
- PRERAD, Vladimír. Vyšetřovací pokus : problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Rekognice po velké novele trestního řádu. *Kriminalistika*, 2005, č. 2.
- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Rekognice v přípravném řízení*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1971, 183 s.
- RAK, Roman, a kol. *Biometrie a identifikace člověka ve forenzních a komerčních aplikacích*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2008, 664 s. ISBN 978-80-247-2365.
- SPENCER, JR. *Hearsay Evidence in Criminal Proceedings*. Portland : Hart Publishing, 2008, 341 s. ISBN 978-1-84113-812-1.
- ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1920 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel, a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1844 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠEJNOHA, J. *Systém kriminalistického vzdělání : Psychologie zločinu a zločinnosti*. Praha : Fr. Kodým.
- VANTUCH, Pavel. Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem. *Právní rozhledy*, 2001, č. 8.
- VYCHODIL, Miroslav. *Rekonstrukce trestného činu*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo vnitra ČSSR, 1972, 202 s.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- American Journal of Criminal Law*, 1992 [online] č. 19 [cit. 8. dubna 2018]. Dostupné z: <https://www.heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?collection=cjjournals&handle=hein.journals/ajcl19&id=2>
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád : komentář*. [online] Beck-online, 10. února 2018 [cit. 10. února 2018]. Dostupné z: <https://www.beckonline.cz/bo/documentview.seam.documentId=nnptembrgnpwk5tlge3c443c14ytsnrr14ytimk7obtdemjt&groupIndex=0&rowIndex=1>

3. Seznam použitých právních předpisů

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury

nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. III. US 628/2000, [67/2001 USn.]

nález Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 256/01, [37/2002 USn.]

nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000.

nález Ústavního soudu ze dne 11.10.2007, sp. zn. III. ÚS 528/06. [159/2007 Usn.]

nález Ústavního soudu ze dne 25.10.2017, sp. zn. II. ÚS 2999/16.

nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3709/16.

rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 11 Tz 29/68, [R 49/1968 tr.]

rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20. 6. 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89, [R 54/1990 tr.]

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 2. 1985, sp. zn. 5 Tz 2/85, [R 28/1986 tr.]

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 1991, sp. zn. 2 Tz 35/91. [R 52/1992 tr.]

rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 1. 2002, sp. zn. 5 Tz 237/2001.

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1638/2016.

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 2. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012, [R 79/2013]

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 20/2003

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 1. 1992, sp. zn. 11 To 192/92

[R 25/1993]

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1993, sp. zn. 7 To 181/93.

[R 11/1994]

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. 3. 2002, sp. zn. 1 To 29/2002.

[R 33/2003]

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 6 To 12/2009,

[R 43/2010 tr.]

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015, sp. zn. 3 To 112/2015.

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 1. 1996, sp. zn. 3 To 937/95,

[R31/1997 tr.]

5. Seznam ostatních zdrojů

závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009, o plnění úkolů v trestním řízení

závazný pokyn policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění úkolů v trestním řízení

Příloha č. 1

Fotodokumentace k vyšetřovacímu pokusu prováděnému k případu dopravní nehody ze dne 26. 9. 2017 (vybrané fotografie)

Příprava části vyšetřovacího pokusu. Příprava na tomto obrázku zahrnuje postavení vozidla do pozice, kde zastavilo dle výpovědi podezřelé, dále zadokumentování této pozice, vyznačení rastrů napříč na vozovce pro snadnější zaměření průjezdu vozidla a instruování řidičky o průběhu následujícího měření.

Zaměření střetového postavení vozidla v křižovatce

Simulování výhledu motocyklisty. Obrázek zachycuje okamžik, kdy motocyklista zaregistroval vozidlo v křižovatce (vozidlo, které mu nedalo přednost) a zaměření vzdálenosti motocyklisty od vozidla kolečkem.

Ověření rozhledu řidiče. Obrázek zachycuje určení místa, odkud lze řidičem nejdříve zpozorovat vozidlo přijíždějící po vedlejší komunikaci.

Příloha č. 2

Fotodokumentace k vyšetřovacímu pokusu prováděnému k případu vraždy P. P. ze dne 2. 5. 2015 (vybrané fotografie)

Měření k prvnímu výstřelu. Obrázek znázorňuje moment, kdy patrně došlo k zápasu o zbraň.

Vodorovná poloha zbraně. Fotografie zachycuje pozici poškozeného při střelbě ze zbraně ve vodorovné poloze. Tělesné proporce figuranta odpovídají poškozenému, použitá broková kozlice je vražednou zbraní.

Detail spouště při vodorovné poloze zbraně.

Vytočení hlavy při snaze figuranta dosáhnout na spoušť.

Poloha zbraně šikmo nahoru. Opět se zcela nepřirozeným záklonem hlavy figuranta, jež by neodpovídal střelnému kanálu v hlavě poškozeného (ten byl vodorovný).

Poloha zbraně šikmo dolů. Jak je patrné z fotografie, střela by v tomto případě téměř mījela hlavu.

Ústí hlavně na vzdálenost 50 cm. (Jedna z možných variant dle balistické expertízy.)

Měření při pozici poškozeného vsedě. Figurant vůbec nedosáhne na spoušť.

Pozice poškozeného vsedě. Střelný kanál by v takovém případě procházel čelem poškozeného.

Pozice poškozeného vleže. Opět vylučuje verzi sebevraždy.

Zvláštní způsoby dokazování v trestním řízení – konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus

Abstrakt

Tato práce pojednává o zvláštních způsobech dokazování v trestním řízení, kterými jsou konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, a které jsou upraveny v oddílu třetím hlavy páté trestního řádu. V úvodu práce je stručně popsán historický vývoj zvláštních způsobů dokazování a nalezneme zde i zamyšlení nad rozdíly kriminalistických metod a procesních úkonů. Úvodní část také popisuje zákonnou úpravu zvláštních způsobů dokazování v platném trestním řádu, a co této úpravě předcházelo. Práce se v jednotlivých částech věnuje všem zvláštním způsobům dokazování, pro bližší zkoumání si autor zvolil konfrontaci, rekognici a vyšetřovací pokus. Každá část obsahuje definici dané problematiky, zvláštnosti úkonu, jeho praktické použití a problémy s nimiž se praxe nejčastěji potýká. Části rekognice a vyšetřovací pokus byly navíc doplněny o kazuistiku z těchto oblastí.

Část konfrontace mimo jiné uvádí zásady provádění konfrontace, pojednává o praktickém průběhu konfrontace, konfrontovaných subjektech a osobách přítomných konfrontaci, věnuje se také předchozímu výsledku konfrontovaných osob, dokumentaci konfrontace, aplikaci ustanovení trestního řádu o výpovědi obviněného a o svědcích, konfrontaci mladistvého a zákonným omezením konfrontace. Dále práce, jako jedno z témat v rámci kapitoly konfrontace, řeší opětovný výsledky konfrontovaných osob a zabývá se celkově použitím konfrontace v přípravném řízení.

V části rekognice je pojednáno o provádění rekognice jako neodkladného a neopakovatelného úkonu, dále se tato část věnuje přípravě rekognice, zejména výsledku před rekognicí a zajištění účasti osob na rekognici. Práce se v souvislosti s tím zmiňuje také o problematice zákazu donucování k sebeobviňování, popisuje samotný proces znovupoznání a vlastní identifikaci poznávané osoby. Samostatné podkapitoly jsou věnovány tématům jako je dokumentace rekognice, rekognice in natura a časté problémy při provádění rekognice. Jak již bylo uvedeno, kapitola rekognice zahrnuje také vybranou kazuistiku k danému tématu.

Vyšetřovacímu pokusu je věnována jedna z dalších hlavních částí práce, část čtvrtá, v níž je pojednáno zejména o druzích vyšetřovacího pokusu, tato část se také věnuje praktickému použití vyšetřovacího pokusu, jeho přípravě a taktickému provedení. Dále řeší účast jednotlivých osob na vyšetřovacím pokusu, zejména účast znalce. Podobně jako u rekognice část čtvrtá popisuje dokumentaci vyšetřovacího pokusu jako procesního úkonu a pro ilustraci je i zde zařazena kazuistika.

Část nesoucí název rekonstrukce popisuje odlišnosti rekonstrukce od jiných zvláštních

způsobů dokazování. Kromě jiného se zabývá také obstaráním příkazu k domovní prohlídce jako podmínkou proveditelnosti některých rekonstrukcí a mimo jiné také dokumentací rekonstrukce. Práce nahlíží na rekonstrukci i z kriminalistického hlediska a zabývá se zejména rozdíly rekonstrukce a vyšetřovacího pokusu.

Pojednání o prověrce na místě se zaměřuje především na praktické použití prověrky na místě, postup a taktiku jejího provedení. Podobně jako předešlé kapitoly se i tato část práce věnuje zásadám provádění úkonu, jeho protokolaci a odlišnostem od protokolace jiných procesních úkonů.

Práce dále v samostatných kapitolách pojednává obecně o kriminalistické dokumentaci zvláštních způsobů dokazování, o zacházení s utajovaným svědkem a porovnání problematiky s vybranými zahraničními právními úpravami.

Závěrečná část práce je věnována úvahám *de lege ferenda* a zejména otázce chystaných změn přípravného řízení v ČR.

Klíčová slova: dokazování, konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus

Special Methods of Evidence in Criminal Proceedings – Confrontation, Recognition, Investigative Experiment

Abstract

The thesis deals with special methods of evidence in criminal proceedings, which are confrontation, line-up, investigative experiment, investigative reconstruction and on-site clearance. These all methods are anchored in Czech Criminal Procedure Code. Introductory part of the thesis describes evolution of special methods of evidence in criminal proceedings and in criminology too. The author discusses differences between procedural action and forensic practice. The thesis also describes legal regulation of the issue in historical context. It focus on face to face confrontation, line-up and investigative experiment. Each part of the thesis contains introduction with definition, then particularities of subject matter, practical use and the most frequent problems in investigation. The parts named line-up and investigative experiment also include a selected case report of these methods of evidence in criminal proceedings.

Part called Confrontation among the other things deals with principles of confrontation and participants of confrontation. This part also describes previous interrogation of confronted persons, documentation of confrontation, application of some provisions of the Criminal Procedure Code to confrontation, legal limitations of confrontation, re-interviewing of the confronted persons and application of confrontation in preliminary proceedings in general.

The Recognition Chapter deals with line up as an unrepeatable procedural act, it also deals with the preparation of a line up, interrogation before line-up, the participation of persons in line ups and how to ensure it. The thesis also describes the so-called nemo tenetur principle as a principle of criminal proceedings. This chapter describes the process of identification itself. The Recognition Chapter also contains documentation of line up, forms of recognizing and the most frequent problems in practice. As already mentioned, the author also included a selected case report in the recognition chapter.

One of the other main parts of the thesis, Part Four, focus to the investigative experiment and deals in particular with types of investigative experiments, it's practical application, support usage, preparation and tactical performance of investigative experiment. The thesis also specifies the participation of individual persons in the investigative experiment, especially the participation of an expert. Similar to the Part Recognition, Part Four describes the documentation of the investigative experiment as a procedural act and, selected case reports are also included.

The Part Reconstruction specifies the differences of reconstruction and other special methods of evidence in criminal proceedings. Among the other things, it also deals with the provision of a house search order of court as a condition for the feasibility of some reconstructions. The thesis also describes the reconstruction from a criminalistic point of view. It deals with the

differences between the reconstruction and investigative experiment too.

The On-site Clearance Chapter focuses primarily on the practical usage of the on-site clearance, the procedure and the tactics of its realization. Similarly to the previous chapters, it also deals with the main principles, procedural documentation, and differences from other procedural acts.

The thesis especially deals with the criminalistic documentation of special methods of evidence, the classified witnesses matters and the comparison of the subject matter with selected foreign legal regulations.

The final part among the other things deals with upcoming changes of czech preliminary criminal proceedings.

Keywords: criminal proceedings, confrontation, line-up, investigative experiment